

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет

Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

МАГІСТРА

на тему:

**«РЕЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА УКРАЇНСЬКОЮ
ДІАСПОРОЮ США (ПОЧАТОК ХХ – ПОЧАТОК ХХІ ст.)»**

Виконала: студентка ІІ курсу
заочної форми навчання
напряму підготовки (спеціальності)
032 «історія та археологія»

Буралова Еліна Олександрівна

Керівник: к.і.н., доц.

Рачков Євген Сергійович

Рецензент: к.і.н., доц.

Павлова Ольга Григорівна

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1 ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	8
1.2 ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	11
1.3 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	15
РОЗДІЛ 2. КІНОФІЛЬМИ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В США	17
2.1 УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В США.....	18
2.2 НАРИСИ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА.....	27
2.3 УКРАЇНСЬКІ КІНОФІЛЬМИ В США.....	31
РОЗДІЛ 3. СХВАЛЕННЯ ТА КРИТИКА УКРАЇНСЬКОГО КІНО УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ США	40
РОЗДІЛ 4. ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО КІНО НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США.....	75
4.1 УКРАЇНСЬКИЙ КІНЕМАТОГРАФ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ДІАСПОРИ.....	75
4.2 ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО КІНО НА МИТЦІВ ДІАСПОРИ	84
4.3 ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО КІНО НА ПРЕДСТАВНИКІВ ТВОРЧИХ ПРОФЕСІЙ	87
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	96
ДОДАТКИ.....	127

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Вивчення українського кінематографа довгий час обмежувалось джерелами з України, Росії та інших країн пострадянського простору. Істориками, джерелознавцями, мистецтвознавцями, кінокритиками, журналістами та ін. досліджувались історії створення та мистецтвознавчі аспекти кінофільмів, біографії режисерів та акторів, сприйняття цієї хвилі кіно світовою спільнотою. Разом із тим бракувало досліджень сприйняття українського кінематографа українською діаспорою Північної Америки та була відсутня джерельна база з цього питання. У представленій роботі ми досліджуємо як історію української діаспори, українського кінематографа та його долі в США, так і реакцію діаспори на кінокартини, їх вплив на культурне життя діаспори та окремих творчих особистостей.

Українська діаспора США ще з початку ХХ століття пильно слідкувала за усіма новинами, які дозволяли пролити світло на події та життя тогочасної УРСР. Наприклад, термін «українське поетичне кіно» не був відомим за океаном, але фільми цього періоду обговорювались відомими українськими діячами США на сторінках емігрантської преси. Внаслідок розпаду СРСР, збільшенням інформації про радянське кіно у відритому доступі, а також із розповсюдженням Інтернету та зростанням інтересу до української культури відбувається друга хвиля інтересу до українського кіно. Сучасність та війна Росії проти України, з 2014 року спричинили третю хвилю зацікавлення українською культурою в США, кіномистецтвом особливо.

Українська діаспора США, як правило, гостро реагувала на події, які відбувалися в Україні протягом радянського часу, та фільми, які зображували Батьківщину та рідну землю, яку вони покинули. Тому їх погляд на фільми та події різних етапів українського кінематографу є цікавим для істориків, мистецтвознавців, джерелознавців, кінознавців, біографів та представників інших наукових дисциплін, які займаються дотичними темами в США:

історією кіно, української діаспори, українського мистецтва, діячів діаспори, видатних українських громадських діячів, дисидентів тощо.

Об'єктом дослідження є рецепція українського кінематографа українською діаспорою США протягом початку XX – початку XXI ст. Основну увагу приділено сприйняттю кінострічок із переліку «100 найкращих фільмів в історії українського кіно»¹, складеного Національним центром Олександра Довженка (та кіноархівом) у 2021 році.

Предметом дослідження є трансформація репрезентацій українського кінематографу на сторінках газет української діаспори США протягом 1900-2010-х років, а також в фото та відео матеріалах архівів діаспори українців у США.

Територіальні межі дослідження зумовлені місцезнаходженням діаспори українців у США.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1900-2010-х років

Метою роботи є дослідження репрезентації українського кінематографа на сторінках періодики діаспори США, передусім газет «Свобода» та «Ukrainian Weekly», упродовж 1900-2010-х років, аналіз впливу українського кіно на діаспору, аналіз архівів та подкастів, відео та фото матеріалів української діаспори в США, Українського Інституту Америки та Українського Клубу Кіно при Колумбійському університеті.

Для реалізації поставленої мети були сформульовані наступні дослідницькі **завдання**:

- Здійснити огляд історіографії, яка присвячена історії українського кінематографа та рецепції українського кіно діаспорою українців у Сполучених Штатах.

- Проаналізувати газетні публікації української діаспори періоду 1900-2010-х років та архіви української діаспори в США, Українського Інституту

---

¹ Рейтинг найкращих фільмів в історії українського кіно// *Національний Центр ім. О. Довженка* [Електронний ресурс]

URL: <https://web.archive.org/web/20210704221858/https://dovzhenkocentre.org/top-100-all/> (Дата звернення: 07.02.2023)

Америци та Українського Клубу Кіно при Колумбійському університеті, присвячені найбільш відомим представникам українського кінематографа.

- Схарактеризувати специфіку сприйняття українською діаспорою кінострічок, зроблених в Україні, дослідити їх історію, рецепцію та їх вплив на українську громаду в США.

Стан наукової розробки проблеми. Рецепція українського кінематографа українською діаспорою США розглядало порівняно незначне число науковців. Зовсім не досліджена проблема впливу українського кіно на культурне життя та творчих людей діаспори. Окрім цього, ставлення української діаспори до епохи українського поетичного кіно практично зовсім не вивчена. Історіографія дослідження в основному складається з наукових робіт, монографій та журнальних статей, присвячених українській діаспорі та вітчизняному кінематографу, кіно української поетичної хвилі, авторами таких робіт переважно є українські дослідники. Слід, насамперед, згадати праці Л. Брюховецької¹, О. Брюховецької², Дж. Гурга³, В. Демещенко⁴, О. Мусієнко⁵, В. Абліцов⁶, П. Тригуб⁷ та ін. Праці згаданих дослідників є своєрідними орієнтирами в історії різних епох українського кіно, німого кінематографа, поетичної хвилі, сучасного кіно, біографіях режисерів, акторів, знімальної групи, подіях ХХ століття в Радянському Союзі та світі, в Україні та країнах Північної Америки у сучасності, поглядах на кінематограф України усередині країни походження та ставленні

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001.

² Брюховецька О. В. «Поетичне кіно»: фільм «Тіні забутих предків» у контексті візуальної культури 1960-х років. 2013.

³ Gurga, J. J. Echoes of the past: Ukrainian poetic cinema and the experiential ethnographic mode. Doctoral thesis. London. 2012.

⁴ Демещенко В. В. Творчість Сергія Параджанова в контексті української культури ХХ століття. 2017.

⁵ Мусієнко О. Михайло Ілленко (до 60-річчя від дня народження). Журнал: Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. Національна академія мистецтв України. 2008. №1. С. 54-57.

⁶ Абліцов В. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті.

⁷ Тригуб П.М., Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми)– К., Наукові праці. Том 74. Випуск 61, 2007 (Електронний ресурс). URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2007/74-61-23.pdf> (Дата звернення: 12.06.2023)

провідних громадських діячів до нього. Вони дозволяють також порівнювати погляди на феномен кіно української інтелігенції, радянської влади, європейських цензорів та діаспори українців у США та Канаді.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше пропонується досліджувати не тільки кінематографічну специфіку українського кіно, але, насамперед, реакцію української діаспори США на український кінематограф протягом 1900-2010-х років. Відповідно можна казати про формування певної джерельної бази, що може бути використана для подальших досліджень.

Апробація отриманих результатів. Основні положення магістерської дипломної роботи було викладено у формі доповіді на конференціях: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія і практика» (м. Київ, онлайн, 20 травня 2022 р.), Міжнародна конференція «Розвиток наукового простору в умовах світових змін (м. Рига, онлайн, 20-21 травня 2022 р.), Міжнародна конференція «Learning and Teaching: During War and Peace» (м. Харків, онлайн, 10 листопада 2022 р.). Було подано до друку тези “The film “Shadows of Forgotten Ancestors”: the impact of ukrainian cinema on cultural life of ukrainian diaspora in the United States” в Baltija Publishing.

Структура магістерської роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновку, списку використаних джерел та літератури, додатків, резюме. Загальний обсяг роботи становить 143 сторінки, з них 96 сторінок обсяг основного тексту. Список джерел (102) та літератури (63) становить 165 позицій. Робота налічує додатки у кількості 15 одиниць.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Український кінематограф має особливе значення для української діаспори в США, виконуючи важливі функції у збереженні та розвитку культурної спадщини, сприяючи обміну ідеями та формуванню унікального образу України в очах світової громадськості.

Український кінематограф є важливим елементом культурної ідентичності та національного самовизначення. Споглядаючи українські фільми, українська діаспора в США підтримує зв'язок зі своєю рідною землею. Фільми стають важливим засобом для популяризації української культури, мови, історії та цінностей через межі часу та простору.

Для української діаспори в США український кінематограф часто виступає не лише в якості джерела розваг, але також є інструментом збереження та посилення національної самосвідомості. Переглядаючи фільми, представники діаспори можуть відчутися частинами живої культурної спадщини та спільності, яка знаходиться за океаном.

Разом із тим, українська діаспора у США впливає на український кінематограф, надаючи йому міжнародне визнання та підтримку (якщо схвалює кінострічки), а також, якщо реакція негативна, може вплинути на суспільну думку та сприяти забуттю тих чи тих фільмів. Діаспорні українці можуть стати поширювачами фільмів, ініціаторами кінопоказів, а також критиками, чия думка важлива для глядацької аудиторії, що зрештою впливає на перспективи та напрямки розвитку українського кінематографа.

Таким чином, взаємодія між українським кіно та діаспорою в США створює важливий міст, який об'єднує далекі території та збагачує культурний діалог, роблячи українську кіноіндустрію більш глобальною та доступною для широкого глядацького загалу.

У першому розділі ми аналізуємо історіографію, джерельну базу та методологію дослідження.

1.1. ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ.

Історіографічна база дослідження складається з наукових робіт, монографій та журнальних статей з теми українського кіно. Слід, насамперед, згадати праці Л. Брюховецької¹, О. Брюховецької², Дж. Гурга³, В. Демещенко⁴, О. Мусієнко⁵ та ін. Їх розвідки присвячені історії українського кінематографа різних періодів, біографіям акторів та режисерів, характеристикам поетичного кінематографу, подіям у СРСР та світі, поглядах на кінематограф усередині України та ставленні провідних громадських діячів до неї. Їх дослідження дозволяють також порівнювати погляди на феномен кінокартин української інтелігенції, радянської влади, європейських цензорів та діаспори українців у США та Канаді.

Наприклад, Л. І. Брюховецька – науковець та кінокритик, автор статей, книжок, монографій на тему українського та світового кінематографу. Також вона одна із перших науковців, що почали досліджувати тему поетичного кіно. Праці Л. Брюховецької (зокрема, «Арештовані фільми України», ««Війна культур» чи загроза асиміляції? Українське поетичне кіно як фактор національного самоствердження», «Кіно часів своєї юності», «Народ у фільмах поетичного кіно. Довженко – Тарковський – Осика», «Національне та транснаціональне в сучасному світовому кіно», «Поетичне кіно: заборонена школа») розповідають про становище кінофільмів поетичної хвилі у роки їх створення та у сучасності, політичні фактори заборони

---

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001.

² Брюховецька О. В. Українське поетичне кіно в контексті національного питання в СРСР. 2012.

³ Gurga, J. J. Echoes of the past: Ukrainian poetic cinema and the experiential ethnographic mode. Doctoral thesis. London. 2012.

⁴ Демещенко В. В. Творчість Сергія Параджанова в контексті української культури ХХ століття. 2017.

⁵ Мусієнко О. Михайло Ілленко (до 60-річчя від дня народження). Журнал: Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. Національна академія мистецтв України. 2008. №1. С. 54-57.

кінофільмів у Радянському Союзі, національні аспекти кінематографу. Режисерам поетичного кіно присвячено наукові праці «Боротьба за великий фільм. Пам'яті Івана Миколайчука з нагоди його 70-річчя», «Іван Миколайчук», «Кіносвіт Юрія Ілленка», «Коли минуле стає зримим. Українська історія у творчості Юрія Ілленка», «Леонід Осика», «Творча енергія Леоніда Осика». У працях «Специфіка поетичного бачення в мистецтві кіно» та ««Тіні забутих предків» – новаторство, філософія, актуальність» автор аналізує фактори визначення поетичного кіно та самої поетичної хвилі.

Кінокритик О. В. Брюховецька відома дослідженнями кінофільму «Тіні забутих предків»: «Поетичне кіно: фільм «Тіні забутих предків» у контексті візуальної культури 1960-х років», «Поетичний матеріалізм «Тіні забутих предків»» та ін. Також автор розглядає політичне питання українського кінематографу у праці «Українське поетичне кіно в контексті національного питання в СРСР».

О. С. Мусієнко – мистецтвознавець та кінокритик – розповідає про біографії та режисерські шляхи операторів, режисерів, продюсерів українського кіно¹.

А. Пащенко у своїй роботі зазначає, що поетичне кіно є зразком українського кінематографу².

Окремо потрібно виділити іноземні праці науковців, які ввійшли до історіографічної бази цього дослідження. Монографія “Echoes of the past: Ukrainian poetic cinema and the experiential ethnographic mode” Дж. Гурга (J. J. Gurga) досліджує дотримування українських традицій, одягу, антуражу

---

¹ Безгін І.Д., Мусієнко О.С., Немкович О.М. Історія і проблеми українського мистецтвознавства. Журнал: Наука та наукознавство. Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. ГМ Доброва НАН України. 2006. №4. С. 74-86. [Електронний ресурс]. URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/49629/10-Bezgin.pdf?sequence=2> (Дата звернення: 12.09.2023)

² Пащенко А. Українське поетичне кіно як зразок національного кінематографу. Часопис: Кіно-театр. 2012. №2.

та інтер'єру у кінофільмах поетичної хвилі, зокрема «Тіні забутих предків» режисера Параджанова, який є найбільш популярним кінофільмом серед української діаспори США¹.

Особливу увагу в історіографії приділяється науковим працям, присвяченим українській діаспорі в США. Серед них виділяється робота П. Тригуба та Н. Мерфі «Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми)». У цьому дослідженні, зокрема, розглядаються ключові аспекти та проблеми, пов'язані зі збереженням традицій української національної культури українською діаспорою в Сполучених Штатах².

Крім того, слід відзначити також внесок авторів «Енциклопедії Української діаспори» у вивчення даної проблематики. Ця робота надає широкий огляд та інформацію про українську діаспору, її історію та взаємодію з національною культурою³.

Зазначені наукові праці сприяють глибшому розумінню української діаспори в США, а також виявленню шляхів збереження та передачі національної культурної спадщини в умовах іншокультурного середовища.

Окрему увагу слід звернути на наукові дослідження, присвячені джерелам з історії української діаспори в США та архівним фондам. До числа визначальних праць на цю тему належить дисертація Л. Біловус «Українськомовна періодика української діаспори США у збереженні національної ідентичності (1991-2017 рр.)». У цьому дослідженні розглядаються аспекти збереження національної ідентичності через українськомовні періодичні видання в період з 1991 по 2017 роки⁴.

---

¹ Gurga, J. J. Echoes of the past: Ukrainian poetic cinema and the experiential ethnographic mode. Doctoral thesis. London. 2012.

² Тригуб П.М., Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми)– К., Наукові праці. Том 74. Випуск 61, 2007 (Електронний ресурс). URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2007/74-61-23.pdf> (Дата звернення: 12.06.2023)

³ Енциклопедія Української діаспори. – Київ – Нью-Йорк – Чикаго – Мельбурн, 2005.

⁴ Біловус Л. Українськомовна періодика української діаспори США у збереженні національної ідентичності (1991-2017 рр.). Дисертація.

Також важливий внесок у розуміння архівної складової української діаспори в США вносить М. Палієнко, зокрема її дослідження «Українські архівні осередки в Північній Америці», яке містить аналіз архівних ресурсів та їхньої ролі у вивченні та збереженні культурної спадщини української діаспори¹.

Ці роботи відкривають нові горизонти для дослідження джерел та архівів, які стали важливим елементом збереження історії та культури української спільноти в Сполучених Штатах Америки.

Існуючі дослідження з теми зосереджувалися переважно на тому, як українська національна ідентичність представлена у фільмах, при цьому основну увагу дослідники звертали на те, що події в фільмах відбуваються в минулому (це означає, що репрезентується традиційна українська культура), а особлива увагу присвячена деталям у відображенні способу життя та культури українців (це призвело до частого використання слова «етнографічний» при описі фільмів). Поєднання цих двох характеристик спричинило появу міфу, що фільми не мають відношення до сучасного життя, стосуються мертвих традицій і повертаються до «архаїчного» способу кінематографічного зображення. Наприклад, такий погляд випливає зі статті М. Блеймана, яка була опублікована в «Мистецтво кіно» в 1970 році, але продовжує знаходити відлуння в останніх оцінках, наприклад, статті Б. Небесіо для *Canadian Slavonic Papers* у 2000 році.

1.2. ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.

У роботі основна увага присвячена кінострічкам із переліку «100 найкращих фільмів в історії українського кіно»², складеного Національним

Тернопіль. 2019. 941 с. [Електронний ресурс]. URL: http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/Dis_Bilovus.pdf (Дата звернення: 12.12.2023)

¹ Палієнко М. Українські архівні осередки в Північній Америці. Державна Архівна Служба України

² Рейтинг найкращих фільмів в історії українського кіно// *Національний Центр ім. О. Довженка* [Електронний ресурс] URL: <https://web.archive.org/web/20210704221858/https://dovzhenkocentre.org/top-100-all/> (Дата звернення: 07.02.2023)

центром Олександра Довженка (та кіноархівом) у 2021 році (цей проєкт було реалізовано за підтримки Спільноти кінокритиків України).

Під час дослідження ми проаналізували 12550 номерів газети «Свобода» за період з 1900 по 2023 роки. Це найстаріше у світі видання українською мовою, що належить українській діаспорі США. Заснована Григорієм Грушка 11 вересня 1893 року в Нью-Джерсі (США), газета є офіційним органом Українського Народного Союзу, Клубу Круглого Столу та інших українських організацій у США. «Свобода» тривалий час була єдиним регулярним виданням діаспори, активно висвітлювала тему українського кінематографа.

Щодо інформації про українські кінофільми, редакція «Свободи» отримувала її двома шляхами. Перший включав пошук інформації у європейських газетах та переклад заміток іноземних журналістів та мистецтвознавців (наприклад, якщо фільм показували на міжнародному кінофестивалі). Також редакція активно працювала над кінодистрибуцією українських фільмів. Зокрема, фільми епохи поетичного кіно, такі як «Тіні забутих предків», були показані на кінофестивалях у різних країнах, включаючи Аргентину, Італію, Грецію, Францію, США та Австралію.

Другим джерелом інформації про кінофільми були радянські газети та всесоюзні кінофестивалі, на яких були присутні журналісти з країн Європи. Після таких подій інформація про українські фільми з'являлася на шпальтах відомих європейських та радянських газет, а переклади статей з коментарями членів громади публікувалися в газеті діаспори. З цього джерела дізнавалися про такі фільми як «Захар Беркут» та «Білий птах з чорною ознакою».

У газеті «Свобода» проводився аналіз та критика фільмів, оголошувалися дати показів, розповідалися новини про український кінематограф та події з життя режисерів, акторів, пов'язаних із поетичним кіно. Велика увага приділялася фільму «Тіні забутих предків» та його режисерові, «батькові» українського поетичного кіно – Сергію Параджанову.

Також «Свобода» розповідала про інші фільми, такі як «Білий птах з чорною ознакою», «Захар Беркут», «Земля», «Звенигора» тощо.

На сторінках газети висловлювали свої думки та публікували рецензії щодо фільмів такі видатні діячі діаспори, як Михайло Данилюк, Артем Орел, Лариса Онишкевич та ін. Вони писали про кінорежисерів та фільми, анонсували покази та обговорення фільмів на конференціях і кінофестивалях. Періодика була важливим джерелом інформації про життя членів української діаспори та їх культурні заходи.

Крім цього, було проаналізовано номери газет «Ukrainian Weekly», яка висвітлювала події, пов'язані з українським кінематографом у США, та «The New York Times», яка містить рецензії американських кінокритиків щодо українських фільмів, представлених на міжнародних кінофестивалях в США.

Важливим джерелом для представленого дослідження стали веб-сайти кінофестивалів та галерей, які дозволяють відслідковувати популярність фільмів поетичної доби. Наприклад, на сайті галереї Chisholm Larsson Gallery можна помітити зростання вартості кінопостера «Тіні забутих предків» після участі кінострічки у 4-му Нью-Йоркському кінофестивалі та після 24 лютого 2022 року.

Особливе місце в джерельній базі дослідження займають архіви української діаспори, Українського Інституту Америки та Клубу українського університету при Колумбійському університеті.

Ключовий аспект комплексного вивчення історії українського народу полягає у віднайдені та науковому опрацюванні всіх доступних документальних джерел. Це не лише матеріали, що знаходяться в Україні, але також за її межами, зокрема, у країнах проживання української діаспори. Особливу вагу має вивчення діяльності українських громадських та наукових установ у світі, спрямованої на збирання та збереження національної історико-культурної спадщини, а також створення українських архівних, музейних та бібліотечних центрів.

Таким чином, документи, які знаходяться в архівних колекціях у США та Канаді, представляють собою значущий ресурс для української історичної науки, важливу складову не лише національної, а й світової культури. З цього випливають кілька сучасних завдань, які стоять перед українськими істориками та архівістами: по-перше, встановлення стійких наукових та творчих зв'язків з українськими архівними центрами за кордоном; по-друге, створення реєстру історичних пам'яток, що зберігаються в цих архівах; по-третє, впровадження архівної інформації української діаспори до наукового та суспільного обігу; по-четверте, дослідження внеску українських організацій та установ у США і Канаді, а також їх видатних громадсько-політичних, наукових та культурних діячів, у збереження, вивчення та популяризації історико-культурної спадщини українців.

Особливе місце займає архів Українського Інституту Америки. Від початку 1940-х років, він став одним з ключових центрів культурного життя української громади. У 1948 році Вільям Дзус, власник компанії Dzus Fastener з Вест-Айсліп, Лонг-Айленд, Нью-Йорк, заснував інститут з метою підтримки українського мистецтва, культури, музики та літератури. І сьогодні Інститут продовжує втілювати мрії та амбіції Вільяма Дзуса як неприбуткова організація. Її представники організують різноманітні заходи, такі як кінопокази українських фільмів, театральні вистави, наукові конференції, відзначення різних ювілеїв та інші події, спрямовані на підтримку та розвиток української культури.

Архів при Колумбійському університеті Українського кіноклубу містить унікальні фото та відео матеріали, наприклад, присвячені перегляду українських кінофільмів різного часу. Український кіноклуб було започатковано у 2004 році в рамках Програми українських студій Колумбійського університету. Основною метою клубу є популяризація українського кінематографу та культури України загалом серед студентів Колумбійського університету та мешканців Нью-Йорка. Крім того, клуб прагне стати постійною платформою для представлення найкращих творів

українського кіно американській аудиторії. Програма українських студій в Колумбійському університеті прагне привертати студентів до вивчення України, її мови, літератури, історії та культури, і вибір кінематографу як засобу досягнення цієї мети має важливе значення. Університет пропонує різноманітні курси з кіномистецтва, а репертуар фільмів, які демонструються, надзвичайно різноманітний за жанром, географією та стилем. Тому показ кращих українських кінострічок, що привернуть увагу колумбійських студентів і широкого глядача, стало завданням особливого значення.

Отже, використані в роботі джерела можна поділити на кілька груп:

1. Номери газети «Свобода» та альманахи («Свобода», «Ukrainica») 1900-2023 років, які надають інформацію про події, пов'язані з поетичною хвилею кінематографа, рецензії, аналіз реакції представників української діаспори США на українські кінострічки.

2. Номери газети «Ukrainian Weekly», що містять інформацію про режисерів, акторів, рецензентів українського кіно.

3. Номери газети «The New York Times», яка містить рецензії американських кінокритиків щодо українських фільмів.

4. Архів Колумбійського Університету США та Українського Інституту Америки, в яких зберігаються рецензії на фільми та пов'язані з ними заходи.

5. Особисті блоги та сайти рецензентів, кінокритиків та журналістів, які висловлювалися щодо українського кіно (Джонатан Розенбаум, Chicago Reader, інтерв'ю Віри Фарміга для MTV).

1.3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Загалом у представленому дослідженні використано низку загальнонаукових і спеціальних методів. Критичний аналіз надав можливість опрацювати погляди української діаспори на український кінематограф протягом початку ХХ – початку ХХІ століть. Для розуміння специфіки

міжнаціональних відносин між українською діаспорою та творцями українського кіно використовувався порівняльно-історичний метод. Історико-генетичний метод дозволив визначити сутність та генезис критики українських фільмів представниками української діаспори США. Особливе значення в межах дослідження має культурологічний підхід. Він дозволив зрозуміти характер впливу різноманітних суспільно-політичних процесів на трансформацію рецепції українського кінематографа (як українського культурного продукту) в середовищі української діаспори США. Дослідження має міждисциплінарний характер, оскільки в ньому були використані підходи візуальної історії, насамперед семіотичний (структуралістський) підхід. Застосування семіотичного підходу дозволило зрозуміти природу українського кінематографа та визначити характерні риси його рецепції представниками української діаспори США. Кінематограф досліджувався у межах семантичного рівня семіозису, що передбачало фіксацію різноманітних інтерпретацій, враховуючи обставини створення та поширення кінострічок.

Таким чином, джерельна база роботи є репрезентативною, методологія дослідження включає загальнонаукові, спеціально-історичні та міждисциплінарні методи дослідження. Враховуючи наявну історіографічну ситуацію, слід наголосити на важливості представленого дослідження, яке присвячено проблемі сприйняття українського кінематографа в культурному середовищі української діаспори США.

РОЗДІЛ 2. КІНОФІЛЬМИ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В США

“Its principal asset as motion picture is the brilliant reproduction of ancient customs and traditional sentiments”¹,

(«Його основною перевагою як кінострічки є відмінне відтворення стародавніх звичаїв та традиційних почуттів»)

The New York Times про кінофільм «Тіні забутих предків», 1966

Український кінематограф завжди викликав зацікавлення з боку української діаспори у США, адже це був її зв'язок з Батьківщиною. Представники діаспори, переглядаючи кінофільми зроблені українськими кіностудіями, не тільки ностальгували за рідною землею, але й аналізували розвиток технологій, знаходили політичні мотиви, дискутували щодо наявності пропаганди в кінофільмах різних періодів, раділи згадкам про українське кіно в світовій пресі, поширювали новини щодо життя режисерів та акторів у газетах та теленовинах, згодом – в соціальних мережах, влаштовували кінопокази та підтримували кінематограф України на міжнародних кінофестивалях, створювали українські кіноклуби при університетах Ліги Плюща, розповсюджували знання про українське кіномистецтво на теренах США.

В цьому розділі увага приділяється історії української діаспори у США та українського кінематографа, їх синтезу, історії показу та сприйняття кінофільмів українського виробництва у США. Окремо розглядаються питання, як та в які роки кінофільми потрапляли до Сполучених Штатів, яким чином діаспора про них дізнавалась, інформація щодо кінопоказів, участь українського кіно в американських кінофестивалях.

---

¹ Цит. за: Film Festival: 'The Hunt': Powerful Spanish Drama Touches On Civil War--2 Other Movies Shown//*The New York Times*. 1966. [Електронний ресурс]

URL: <https://www.nytimes.com/1966/09/20/archives/film-festival-the-huntpowerful-spanish-drama-touches-on-civil-war2.html> (Дата звернення: 15.04.2023)

2.1 УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В США.

Як відомо, *діаспора* – це частина етносу, яка з різних причин опинилася за межами своєї етнічної батьківщини у середовищі іншого етносу, проте зберегла свою етнічну самобутність та сформувала специфічну «діаспорну» самосвідомість. Вона має організаційну структуру, яка дозволяє їй запобігати етнічній асиміляції та забезпечувати розвиток та функціонування спільноти, передавати етнокультурну спадковість між різними поколіннями. Хоча діаспора має спільні ознаки з етносом, її існування не пов'язане з конкретною етнічною територією, а скоріше з духовною спільністю з рідною землею, що є важливою для діаспорної (само)свідомості¹.

Діаспора є етнічною спільнотою, яка має основні ознаки нації, такі як мова, культура та (само)свідомість, і сприяє їхньому розвитку. Діаспора володіє різними організаційними формами, починаючи від земляцтв і закінчуючи громадськими, національно-культурними та політичними товариствами, рухами тощо. Однак не кожна групу людей певної національності можна вважати діаспорою, особливо якщо в них відсутні внутрішні стимули і потреба в самозбереженні, яка передбачає організаційні структури. Характерною ознакою діаспори є здійснення нею соціального захисту осіб, які є її частиною².

Релігійний чинник є особливою характеристикою діаспори. Історія діаспор показує, що релігія стала об'єднуючим чинником у консолідації представників однієї віри, часто співпадаючих з певною національністю.

Здатність створювати діаспору є неоднаковою для різних етносів і передбачає стійкість до асиміляції. Об'єктивна стійкість досягається завдяки фактору організації діаспори, таким як органи самоврядування, навчальні,

---

¹ Dufoix Stéphane, Les diasporas. Presses Universitaires de France, « Que sais-je ? », 2003, ISBN : 9782130539292. DOI : 10.3917/puf.dufoi.2003.01. URL : <https://www.cairn.info/les-diasporas--9782130539292.htm>

² Так само

культурні та інші організації, а суб'єктивне існування визначається національною ідеєю, історичною пам'яттю та релігійним світосприйняттям.

Українську діаспору можна розглядати як частину українського етносу, оскільки громадяни українського походження, які вважають себе частиною української діаспори, прагнуть зберегти українську самобутність в умовах іноетнічного оточення.

Важливо враховувати, що діаспори варто розглядати з точки зору тих, кого вони представляють, і з якими країнами або народами вони мають історичні зв'язки чи спільну батьківщину. А також, слід зазначити, що до діаспори відносяться лише ті, хто вважають себе представниками тієї чи іншої етнічної групи, враховуючи вищеперераховані аспекти.

Українська діаспора в США – це важлива частина американського суспільства та міжнародної спільноти, яка сприяє багатокультурній різноманітності та міжнародній співпраці, а також зберігає свою унікальну ідентичність та спадщину. Її історія відзначається багатством культурних досягнень і внеском в розвиток української ідентичності¹.

Діаспора українців в США є активною та впливовою групою. Вона включає в себе різноманітні покоління, які прагнуть зберегти своє коріння та сприяти розвитку української культури. Українці в Америці організують фестивалі, виставки, конференції та інші події для сприяння своїй культурній спадщині та підтримки України.

Становлення української діаспори в США розпочалось наприкінці XIX століття, коли з території Західної України та Лемківщини відбувалась масова еміграція². Першими до Сполучених Штатів прибули лемки та русини, які становлять значну частку українських діаспоріан.

---

¹ Тригуб П.М., Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми)– К., Наукові праці. Том 74. Випуск 61, 2007 (Електронний ресурс). URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2007/74-61-23.pdf> (Дата звернення: 12.06.2023)

² Magocsi, Paul Robert. *Our People: Carpatho-Rusyns And Their Descendants In North America*. — Toronto : Multicultural History Society of Ontario, 2004. — 113 с.

Центральноєвропейський регіон, відомий як Карпатська Русь, розташований на перетині кордонів України, Словаччини та Польщі, був під владою сусідніх держав на протязі багатьох століть. До середини XIX століття ці території, які зараз відомі як Закарпаття, Пряшівщина і Лемківщина, належали до Австро-Угорської імперії.

Місцевими мешканцями цього регіону було східнослов'янське населення, яке в XIX столітті ідентифікувало себе як «руснаки», «русини» або «руські люди». Головною релігією мешканців Карпатської Русі був греко-католицизм, і церква відігравала важливу роль у підтримці традиційної культури. Багато шкіл, культурних об'єднань, книг і газет були під контролем греко-католицьких священників. Соціальний та економічний статус більшості населення залишався дуже низьким. Регіон служив аграрним і сировинним резервом для імперського центру, і промисловий розвиток майже не вплинув на цю область. Більшість людей проживала в пригірських або гірських районах, і їхнє існування було на межі прожиткового рівня. Вони займалися дрібним землеробством, скотарством та сезонною роботою на рівнинах низинної Угорщини. Їхній життєвий цикл підпорядковувався сільськогосподарським сезонам та церковному календарю. Мобільність, як соціальна і географічна, була дуже обмеженою, і 97% карпатських русинів ніколи не залишали своїх сіл. У містах русини становили невелику частку населення і, як правило, працювали як домашні чи тимчасові робітники. Високі податки, обмежена земля та повна залежність від поміщиків і грошових позикодавців робили ситуацію ще складнішою, і багато селян були змушені емігрувати до Північної Америки¹.

Ще однією важливою причиною була активна асиміляція корінного населення угорською владою. Зокрема, широко практикувалося навчання закарпатських священників в угорських семінаріях, де намагалися повністю пригнічувати їхню мову та культуру. Певна частина інтелігенції ставала

---

¹ Magocsi, Paul Robert. *Our People: Carpatho-Rusyns And Their Descendants In North America*. — Toronto : Multicultural History Society of Ontario, 2004. —113 с.

прихильниками угорської мови, культури та загалом угорського способу життя. Розвиток залізниці полегшив зв'язок з європейськими портами, що створило сприятливі умови для потенційної імміграції¹.

Документовано відомо, що русини з Карпатського регіону спочатку почали масово емігрувати в Америку через німецькі порти, такі як Бремен і Гамбург. Згодом деякі з них обирали порт Фіуме на Адріатичному морі або румунську Констанцу для своїх відправлень. Кораблі, на яких подорожували представники різних національностей зі Східної і Південної Європи, відправлялися в тривалу трьох-чотиритижневу подорож через Атлантичний океан².

Багато з емігрантів з Карпатського регіону, які навіть не виходили за межі своїх сіл, ніколи не бачили океану і не мали жодного уявлення про те, що їх чекає в далекій Америці. Для деяких ця трансатлантична подорож викликала страх перед невідомим, в той час як інших охоплював дух пригод. Практично всі іммігранти прибували до Нью-Йорка, пропливаючи повз знамениту Статую Свободи. Після цього вони переходили на острів Елліс, де проводилася перевірка їхнього стану здоров'я та інших потенційних проблем. Більшість з них отримувала штамп схвалення. Пройшовши ці міграційні процедури, закарпатці мали можливість зустрітися з друзями, родичами, які вже перебралися до США, і, звісно ж, розглядати можливості працевлаштування³.

Перші емігранти із Закарпаття і Лемківщини подорожували до США ще з 1860-х років. Однак масова еміграція з цього регіону відзначилася наприкінці 1870-х і в 1880-х роках. В основному, перші іммігранти виїжджали в пошуках можливостей для заробітку. Їхні сподівання полягали в знаходженні вигідної роботи, відпрацюванні кілька років і заробітку на подальший повернення. Деякі з них переїжджали між Європою і Північною

---

¹ Magocsi, Paul Robert. *Our People: Carpatho-Rusyns And Their Descendants In North America*. — Toronto : Multicultural History Society of Ontario, 2004. — 113 с.

² Так само

³ Іван Головацький. *Віхи української історії*. Львів, 2006.

Америкою, декілька разів повертаючись до своєї рідної землі, і навіть перевозячи сім'ї до нової домівки¹.

Між 1880 і 1914 роками прибуло приблизно 225.000 закарпатських іммігрантів до північно-східної частини США. Важливо відзначити, що значна частина закарпатських русинів-українців прибувала в США нелегально. На першому етапі (1877—1898) ні пароплавні компанії, ні федеральні владні органи США не провадили фіксованого обліку прибулих, що ускладнювало визначення точної кількості переселенців із Карпатського регіону².

Тут виникають декілька проблем, що ускладнюють визначення точної кількості іммігрантів. По-перше, це пов'язано з відсутністю або неточністю статистичних даних від американських органів. По-друге, багато українських мігрантів першого покоління і їх нащадки, навіть якщо мова йшла про різницю в національності, ототожнювали себе із тією країною, в якій народилися і проживали. Це стосувалося навіть тих, чиє національне походження відрізнялося від домінуючого у цій державі. При в'їзді до США їх запитували лише про мову, віру та національну приналежність, тому численні іммігранти із Австро-Угорської імперії оголошували себе «угорцями», і вказували «грецьку» або «руську» віру та «слов'янську» мову. Наприклад, лемки іноді ідентифікували себе як «австрійці» або «поляки». Також траплялися випадки, коли русинів-українців записували як росіян, незважаючи на їхнє фактичне етнічне походження. Крім того, дані стосовно міграції обмежувалися лише пасажирами третього класу, іншу інформацію не фіксували. Тож на підставі статистичних даних про міграцію та членських записів в релігійних та світських організаціях, оцінюється, що приблизно 620.000 американців мають щонайменше одного пращура, який походить із Закарпаття³.

---

¹ Іван Головацький. Віхи української історії. Львів, 2006.

² Так само

³ Carpatho-Rusyns and Their Descendants in North America [Електронний ресурс].

Друга хвиля української імміграції до США, що відбувалася в міжвоєнний період (20-30-ті роки ХХ століття), має свої відмінності порівняно з попередньою еміграційною хвилею. По-перше, кількість іммігрантів різко зменшилася через економічну кризу, яка торкнулася і Сполучені Штати, а також через обмежувальні заходи щодо імміграції, вжиті американською владою. По-друге, ця хвиля імміграції відрізнялася тим, що серед українців з'явилися політичні емігранти, учасники визвольних змагань в Україні у період з 1918 по 1920 рік. Після поразки кількох українських урядів, до Сполучених Штатів прибули солдати, офіцери та представники національної інтелігенції, які обрали США як своє місце проживання з політичних міркувань¹.

Більшість іммігрантів третьої хвилі прибула до США протягом 1947-1951 років і була класифікована як «переміщені особи»². Багато з них перебували в таборах для біженців та військових полонених після Другої світової війни. Це включало колишніх воїнів Української Повстанської Армії (УПА) і ветеранів Української дивізії «Галичина». Важливим аспектом цієї еміграції була наявність численної групи інтелектуалів і науковців, які грали активну роль у розвитку українського політичного, громадського, культурного та релігійного життя в діаспорі. З ними об'єднувалася загальна ідея незалежності України та відновлення суверенної української держави. Ці іммігранти активно займалися збиранням та збереженням письмових, матеріальних та культурних артефактів української історії та культури. Наприклад, саме на початку 1950-х років утворилася так звана «Нью-Йоркська група», до якої увійшли поети-емігранти.

Четверта хвиля імміграції до США, відома як «економічна імміграція» розпочалася в середині 1980-х років. У цей період занепаду та розпаду СРСР

URL:https://web.archive.org/web/20180129140419/http://shron1.chtyvo.org.ua/Magochii_Pavlo_Robert/Our_People_Carpatho-Rusyns_And_Their_Descendants_In_North_America_anhl.pdf (Дата звернення: 05.04.2023)

¹ Віталій Абліцов. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті.

² Енциклопедія Української діаспори. – Київ – Нью-Йорк – Чикаго – Мельбурн, 2005.

значна кількість українців, використовуючи можливість відвідати родичів у США, обирали постійне проживання в цій країні. Багато з них залишили територію колишнього СРСР, а потім незалежної України через тяжкі економічні умови, що виникли на початку 1990-х років. Багато з цих іммігрантів мали вищу освіту, а також володіли англійською мовою, що дозволило їм знайти роботу в США. Більшість з них створили власні бізнеси, відкрили приватні компанії.

Українська еміграція до США через російсько-українську війну може бути названа «п'ятою хвилею імміграції». Вона суттєво відрізняється від попередніх хвиль з численними викликами та впливами на іммігрантів і суспільство в США. Ця хвиля імміграції включає багато внутрішньо переміщених осіб, біженців та сімей, які постраждали внаслідок воєнних дій. Ці іммігранти стикаються з різноманітними викликами, пов'язаними з адаптацією в новому соціокультурному середовищі США, а також психологічними та економічними труднощами. Спільноти та організації в США надають різноманітну підтримку та допомогу українцям, сприяючи їхній адаптації та інтеграції в американське суспільство.. Своєю чергою чимало мігрантів прагнуть пропагувати українську культуру та спадщину в США, зокрема посилювати інтерес до українського кінематографа.

Розселення українців в Сполучених Штатах було динамічним і мало свої особливості на різних етапах імміграційних хвиль¹. Важливо зазначити, що розселення українців було і залишається досить різноманітним і залежить від багатьох чинників, таких як час імміграції, географічне розташування, сімейний стан тощо. Наприкінці XIX – на початку XX століття перші українські іммігранти, основним чином з Галичини та Карпатського регіону, селилися переважно в промислових центрах, таких як Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго, Клівленд та Балтімор, де працювали на заводах та у важкій промисловості. У міжвоєнний період (20-30-ті роки XX століття), українці продовжили оселятися в індустріальних центрах, а також в

---

¹ Зарубіжні Українці //С.Ю.Лазебник, Л.О.Лещенко, Ю.І.Макар та ін. – К.: Вид-во “Україна”, 2001.

сільських громадах, де вони часто займалися сільським господарством. Після Другої світової війни в США прибуло багато переселенців, які вижили під час війни. Вони розселилися по різних штатах і містах, спрямовували зусилля на підняття рівня життя та інтеграцію в американське суспільство. Четверта хвиля (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): українці оселяються в різних регіонах США, включаючи міста на заході, південному сході та на півночі. «П'ята хвиля» (внаслідок війни Росії проти України): українці шукають безпеки та нових можливостей в США, прибуваючи як біженці або іммігранти з різних регіонів України. Вони оселяються в різних штатах, переважно де є українські спільноти.

Загалом, розселення українців в США допомагало створити *різноманітні українські спільноти*, де зберігаються українські традиції, культура і мова, і вони внесли вагомий внесок у суспільне життя та культурний ландшафт Сполучених Штатів¹.

Існує більше тисячі громадських організацій українців в США (союзи українок, студентів, дитячі табори, координаційні комітети тощо) різноманітної спрямованості. Вони активно підтримують культурне життя діаспори та України загалом. Чимало документів, пов'язаних з діяльністю громадських організацій діаспори, можна знайти в українських архівах США². У середині 1980-х років за ініціативи відомого українського історика Тараса Гунчака було створено Український дослідний і документальний центр у Нью-Йорку (Ukrainian Research and Documentary Centre in New York). Основною метою центру було збирання та вивчення матеріалів з української історії ХХ століття. У документальній колекції центру представлені матеріали, як оригінали, так і фотокопії, що належать українським організаціям та політичним партіям. Також у колекції знаходяться архіви з

¹ Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми)//Тригуб П.М., Мерфі Н. – К., Наукові праці. Том 74. Випуск 61, 2007 (електронний ресурс)

URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2007/74-61-23.pdf> (Дата звернення: 12.06.2023)

² “I Wynar Lybomyr R., Buttlar Lois. Guide to Ethnic Museums and Archives in the United States. – Kent: Program for the Study of Ethnic Publications, Kent State University, 1978. – 378 p.

даними українців, які перебували у таборах переміщених осіб, а також документи, пов'язані з українцями і Україною з архівів західноєвропейських країн, таких як Англія, Франція, Німеччина тощо¹.

Однією з найбільших колекцій українських архівних матеріалів у США є Українська колекція Дослідного центру історії імміграції (The Immigration History Research Center at the University of Minnesota), заснована при Університеті Міннесоти в 1965 році. Ця колекція включає в себе значну кількість документів, пов'язаних з періодом української імміграції в США з кінця Другої світової війни і до сьогодні. Колекція цього дослідного центру містить понад 4.400 монографій та 650 серійних видань. Однак найціннішими є рукописні фонди, що складаються з документів різних українських організацій в США та особові архіви. Колекція створювалася завдяки надходженням як від приватних осіб, так і від організацій, що займалися проблемами іммігрантів. Серед цих документів є матеріали від Об'єднаного українського благодійного комітету Америки, особові фонди професора О. Грановського, філолога і громадського діяча Є. Онацького, історика В. Гіни, книговидавця О. Костюката та ін.

Основними засобами масової інформації української діаспори США є газети «Свобода» та «Ukrainian Weekly», радіо «Свобода», телеканал «Голос Америки українською», а також численні групи в соціальних мережах – Facebook, X (до 2023 року – Twitter), Instagram, сайти діаспоріанських організацій тощо.

Особливе місце в житті діаспори займає газета «Свобода». Вона є одним із найстаріших періодичних видань у світі українською мовою та належить українській діаспорі США. Газета була започаткована літератором та громадським діячем Григорієм Грушка 11 вересня 1893 року у Нью-Джерсі, США². Це видання є офіційним органом Українського Народного

¹ Українські архівні осередки в Північній Америці// Палієнко М., Державна Архівна Служба України (Електронний ресурс)

URL: посилання (Дата звернення: 07.06.2023)

² Wikipedia. Svoboda (newspaper) . (Електронний ресурс)

Союзу (1984, Пенсільванія, США), Клубу Круглого Столу (Нью-Йорк, США), конференцій та клубів української спільноти США. Ця газета є єдиним регулярним виданням діаспори, яке з самого початку активно висвітлювало тему українського кінематографа та культурного життя діаспори.

2.2 НАРИСИ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА.

Термін «український кінематограф» охоплює усі компоненти кіноіндустрії та кіномистецтва України, як в їхньому сучасному, так і в історичному розвитку. Зокрема, до українського кінематографа належать німі фільми, створені українськими режисерами.

Український кінематограф, за Л. Брюховецькою, має певну *періодизацію*. Історія кінематографу в Україні налічує безліч подій та досягнень, починаючи з початкових етапів кінозйомки.

Початок розвитку українського часто пов'язують з 1893 роком, коли інженер Йосип Тимченко винайшов апарат «кінескоп», придатний для кінознімання та кінопроекції. Слід відзначити, що у 1920-1930-х роках, під час існування Всеукраїнського фотокіноуправління в УРСР, було створено серію німих фільмів. Найбільш відомим з них є «Земля» Олександра Довженка, який отримав статус культового за визнанням кінокритиків. До речі, це був один з перших кінофільмів українського виробництва, який побачила діаспора українців в США та створила велику кількість рецензій на нього. Серед визначних українських режисерів-новаторів слід передусім згадати наступних діячів: Олександр Довженко, Іван Кавалерідзе, Микола Шпиковський, Арнольд Кордюм, Петро Чардинін, Георгій Тасін, Марк Донської, Леонід Луков, Сергій Параджанов, Юрій Ілленко, Леонід Осика, Микола Мащенко, Леонід Биков, Кіра Муратова, Фелікс Соболев та ін.¹

URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Svoboda_\(newspaper\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Svoboda_(newspaper)) (дата звернення: 03.01.2023).

¹ Історія українського кіно в п'яти томах/[Голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016.

Отож, у 1893 році Йосип Тимченко розробив прототип кінознімального та кінопроекційного апарату, визнаний пізніше першовідкривачем кіно, ще до братів Люм'єр. Альфред Федецький у 1896 році створив першу українську кінозйомку, знімаючи хронікальні сюжети, і влаштував перший кіносеанс у Харківському оперному театрі. Того ж року у Львові розпочалися покази французьких фільмів¹.

У 1900-х роках здійснювалася екранізація відомих вистав, таких як «Наталка-Полтавка» і «Москаль-чарівник». Також з'явилися історичні стрічки, а Віра Холодна стала відомою акторкою того часу².

Розвиток німого кіно в Україні позначився виходом фільму «Броненосець „Потьомкін“» у 1925 році, який отримав визнання як один із найкращих у світі. У 1928 році почала діяти Київська кінофабрика, що згодом стала Київською кіностудією імені Олександра Довженка. Олександр Довженко, режисер таких шедеврів як «Звенигора», «Арсенал» і «Земля», отримав світове визнання, а його «Земля» була визнана однією з 12 найкращих кінокартин усіх часів і народів³.

З початком звукового кіно в Україні в 1930 році вийшов фільм «Симфонія Донбасу» – перший звуковий фільм режисера Дзиги Вертова. У 1944 році відбулася прем'єра фільму «Райдуга» з Наталією Ужвій в головній ролі, який отримав низку нагород⁴.

У 1958 році фільм Олександра Довженка «Земля» отримав визнання на Всесвітній виставці в Брюсселі. У 1961 році вийшла комедійна стрічка «За двома зайцями» з участю Олега Борисова та Маргарити Кринициної⁵.

---

¹ Брюховецька Л. Історія українського кіно 1920-х. Хрестоматія. – К.: Редакція журналу «Кіно-Театр», 2019.

² Історія українського кіно в п'яти томах. Т.1//[голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016.

³ Брюховецька Л. Історія українського кіно 1920-х. Хрестоматія. – К.: Редакція журналу «Кіно-Театр», 2019.

⁴ Історія українського кіно в п'яти томах. Т.5//[голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016.

⁵ Так само

Українське поетичне кіно представлене творчістю режисерів, таких як Сергій Параджанов, Юрій Ілленко, Микола Мащенко, Леонід Осика, а також акторів Івана Миколайчука, Гнат Юра, Богдана Ступки. У 1964 році вийшла кінострічка «Тіні забутих предків» Сергія Параджанова, яка отримала світове визнання та нагороди від Аргентини, Італії, Греції¹.

У 1965 році відбувся режисерський дебют Юрія Ілленка «Криниця для спраглих», а в 1971 році відбулася прем'єра фільму «Білий птах з чорною ознакою», який отримав золоту медаль Міжнародного Московського кінофестивалю².

У 1973 році Леонід Биков представив фільм «У бій ідуть лише „старики“». У часи «застою» було створено відомі в СРСР фільми, такі як «Д'Артан'ян і три мушкетери», «Пригоди Електроніка», «Місце зустрічі змінити не можна», «Чарівники» та ін³.

У 1967 році розпочалася трансляція серії мультиплікаційних фільмів «Козаки». Анімаційні фільми, такі як «Пригоди капітана Врунгеля», «Солом'яний бичок» та ін., отримали широку популярність⁴.

Під час перебудови в 1990 році вийшов фільм «Лебедине озеро. Зона» від Юрія Ілленка, який отримав нагороду Канського кінофестивалю. Сучасні реалії відобразились у творчості, включаючи зародження українського телесеріалу в 1990-х роках, з серіалами «Пастка», «Роксолана», «Острів кохання» та ін⁵.

У 2003 році український мультфільм «Йшов трамвай дев'ятий номер» отримав нагороду «Срібний ведмідь» Берлінського кінофестивалю. 2005 рік

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001

² Пащенко А. Українське поетичне кіно як зразок національного кінематографу. Часопис: Кіно-театр. 2012. №2.

³ Історія українського кіно в п'яти томах. Т.4//[Голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016.

⁴ Так само

⁵ Колос Д. Українське кіно в передчутті постмодернізму: «Вавилон ХХ» та «Солом'яні дзвони». 2013.

[Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/VLNU_Mistec_2013_13_17.pdf (Дата звернення: 03.04.2023)

приніс першу «Золоту пальмову гілку» на Канському міжнародному кінофестивалі для Незалежної України – режисер Ігор Стрембіцький за короткометражний фільм «Подорожні». У 2006 році вийшов перший український трилер «Штольня»¹.

Слід відзначити, що у 1990-2000-х роках український кінематограф розвився повільно, фільми вироблялися, проте чимало з них не виходили в кінопрокат. Протягом цього періоду спостерігалось лише декілька випадків успішних міжнародних кінопроектів, де Україна виступала як співвиробник. Ситуація змінилася на краще лише після подій Революції Гідності. З 2014 року розпочався новий етап у вітчизняному кіно, що визначився ренесансом україномовної культури. Починаючи з 2014 року, коли вийшов у прокат перший український блокбастер «Поводир», українські фільми стали активно привертати увагу глядачів та збирати значні касові збори в українському кінопрокаті. 2014 рік був визначений прем'єрою фільму «Плем'я», першої у світі стрічки без слів, що здобула велике визнання, а його режисер Мирослав Слабошпицький став одним із найтитулованіших в Україні. У грудні 2016 року відбулася прем'єра фентезі-стрічки «Сторожова застава»².

2017 року вийшов кінофільм «Кіборги» режисера Ахтема Сеїтаблаєва. Цей кінофільм знайшов визнання як в Україні так і за кордоном, особливо після початку повномасштабної війни Росії проти України у 2022 році. «Кіборги» встановили абсолютний рекорд українського прокату за весь період незалежності країни. Протягом перших вихідних фільм зібрав понад 8 мільйонів гривень, що стало рекордом серед українських стрічок за цей період. Після 8 тижнів у кінопрокаті касові збори «Кіборгів» склали 22,3 млн. грн, що стало абсолютним рекордом для фільмів, повністю вироблених в Україні на той момент³.

---

¹ Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання. Збірник наукових статей. Часопис: Кіно-театр. Київ: Задруга, 2010. 256 с.

² Сучасне кіно// Довженко Центр.

³ Кіборги. Топ 100// Довженко Центр.

У 2019 рік справжнім відкриттям став дебютний повнометражний фільм «Додому» про анексію Криму режисера Нарімана Алієва. Спочатку стрічку представили на Канському кінофестивалі, де вона входила до конкурсної програми «Особливий погляд». «Додому» викликав потужну емоційну реакцію та отримав кількахвилинні овації від глядачів. Директор кінофестивалю, Тьєррі Фремо, відзначив гру головного актора, Ахтема Сеїтаблаєва¹.

Після початку повномасштабної війни Росії проти України з 2022 року, у світі виникла нова хвиля інтересу до українського кінематографа. В українського кіно з'явилась нова місія – популяризувати українську культуру та культурну спадщину. Важливість та актуальність тем, які висвітлюються в українських стрічках, сприяли зростанню уваги глядачів. У такому контексті український кінематограф виявився важливим культурним засобом для висвітлення та рефлексії національних історій, настроїв та подій, що були у минулому та відбуваються в країні сьогодні.

2.3 УКРАЇНСЬКІ КІНОФІЛЬМИ В США.

Шлях українських кінофільмів до Сполучених Штатів у період до появи інтернету був непростим. Головними джерелами, що надають інформацію про рецепцію українського кіно українською діаспорою в США кіно в США, є номери газети «Свобода» та «Ukrainian Weekly». Як уже було відзначено, «Свобода» є найстарішим виданням у світі українською мовою та належить українській діаспорі США². Ця газета тривалий час була єдиним регулярним виданням діаспори, яке активно висвітлювало тему українського поетичного кіно. Редактори газети шукали інформацію про український

---

¹ "Додому": перший український фільм про анексію Криму//Куришко Д., BBC News Ukraine, 2019 р. (Електронний ресурс)

URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50303912> (Дата звернення: 20.08.2023)

² Wikipedia. Svoboda (newspaper). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Svoboda_\(newspaper\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Svoboda_(newspaper)) (дата звернення: 01.02.2021).

кінематограф у європейських газетах, перекладали замітки іноземних журналістів та мистецтвознавців, докладали зусиль, щоб привезти фільм до української громади в США. Наприклад, з кінофільмів доби поетичного кіно, на міжнародних кінофестивалях у Аргентині, Італії, Греції, Франції, США та Австралії було показано «Тіні забутих предків»¹. Це був єдиний фільм поетичної хвилі українського кінематографу, який було вивезено за межі Радянського Союзу та показано українській громаді у США. Крім того, редактори слідували за радянськими газетами та загально-радянськими кінофестивалями, на яких були присутні запрошені журналісти з країн Європи. Після таких подій видавались замітки про українські фільми у різноманітних європейських та радянських виданнях. Ці газети потрапляли до США, де статті перекладались на англійську або українську мови та видавались у газеті діаспори. Замітки завжди супроводжувались супровідним текстом з коментарями та власними думками членів громади щодо того чи іншого фільму. У газеті «Свобода» можна знайти аналіз фільмів та їх критику, дати показів кінофільмів, новини про хвилю українського кінематографу та події з життя режисерів, акторів, особистостей, причетних до поетичного кіно, відстежуються долі кінофільмів в Північній Америці та світі, переказуються рецензії європейських та радянських журналістів, порівнюються погляди, схвалюють, критикують, сварять тощо. Газета «Ukrainian Weekly» також висвітлювала події, пов'язані з українським кінематографом у Сполучених Штатах. Крім цього, рецензії американських кінокритиків щодо українських фільмів, покази яких відбулися в США, були представлені на сторінках газети «The New York Times».

У зазначених газетах протягом 1940-х – середини 1990-х років найбільшу увагу було приділено кінофільмам «Земля», «Тіні забутих предків», «Білий птах з чорною ознакою», «Захар Беркут». Разом із тим розвитком Інтернету та можливістю переглядати кінокартини вдома та

---

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001. С. 459.

дискутувати на онлайн форумах щодо них, думку діаспори стало складно визначити.

Після розпаду СРСР, деякі українські кінострічки представляють українську національну кінематографію на міжнародних кінофестивалях у США, що допомагає їм отримати увагу американської аудиторії та кіноекспертів. Також існує можливість для деяких українських фільмів отримати обмежені релізи в американських кінотеатрах або вони можуть стати доступними для перегляду через онлайн-платформи.

Станом на 2023 рік, українські кінофільми набувають певної популярності в США, хоча їх розповсюдження і визнання може бути обмеженим порівняно з голлівудськими та іншими іноземними продукціями.

У нашій роботі ми спираємось передусім на інформацію про українську кінопродукцію, що міститься в газетах, на офіційних вебсайтах, теленовинах, щоби зрозуміти рецепції української діаспори. Найбільш обговорюваними та популярними картинами є «Земля», кінофільми епохи поетичного кіно та сучасні.

Вочевидь, першим українським кінофільмом, який побачила українська діаспора в США, стала «Звенигора» (реж. О. Довженко, 1928 р.). Про це маємо анонс в «Свободі» від 1929 року, який супроводжує фотографія кадру з кінофільму¹. «Звенигору» показували в українському робітничому домі в Нью Йорку 17 листопада у два сеанси, а 29 листопада – в Нью Арку, також, в українському робітничому домі (Див. Додаток А, Б).

Протягом 1930-х років діаспора також побачила кінофільми наприкінці «Назар Стодоля», «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм»². Ці

¹ «Фільм з радянської України – Звенигора» // Свобода, №267, Нью Джерсі, США, 1929 (Електронний ресурс)

URL: [https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1929/Svoboda-1929-](https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1929/Svoboda-1929-267.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B0%22)

267.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B0%22 (Дата звернення: 11.09.2023)

² «Щорс – блахман московської пропаганди» // Свобода, №2, Нью Джерсі, США, 1940 (Електронний ресурс)

кінофільми було визнано діаспорою як пропагандистські антиукраїнські, націлені саме на українців за кордоном задля московської пропаганди. Діаспора зазначала, що розуміє, як з ласки Німеччини, ввозяться кінофільми до Нью Йорку, і як СРСР розповсюджує власні ідеї в світі. Діаспоріани закликали свою спільноту на вестись на провокації, бути пильними, адже кінофільми, які виходять з під залізного кордону в західний світ, мають для цього власну мету.

З кінофільмів доби Другої Світової Війни, діаспора у 1940 році дізналась про кінофільм «Щорс» (реж. О. Довженко, 1939)¹. Представники діаспори зазначали, що рекламу кінофільму створює Асоціація Американського кіно в Нью Йорку. 1944 року в Нью Йорку було показано радянський документальний пропагандистський фільм «Битва за нашу Радянську Україну» (у США фільм демонструвався під назвою «Україна в огні») (реж. О. Довженко та ін., 1943 р.)².

Кінофільм «Земля» – це кінопоема, яку зняв видатний український режисер Олександр Довженко. Фільм був випущений у 1930 році і вважається одним із шедеврів німого кіно. В СРСР картину вперше побачили на кінопоказі в Харкові 8 квітня 1930 року, а вже за 9 днів вона була заборонена, як офіційно пояснили, через «натуралізм та замах на звичаї». Реабілітували «Землю» у 1958 році, після Брюсельського кінофестивалю, де її визнали шедевром світового рівня. Це одна з найвизначніших творчих робіт Довженка, який зробив значний внесок у світову кінематографію³.

URL: [https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1940/Svoboda-1940-](https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1940/Svoboda-1940-002.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22)

002.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22 (Дата звернення: 12.09.2023)

¹ Джерело те ж саме.

² «Нова советська фільма «Україна в огні»» // Свобода, №64, Нью Джерсі, США, 1944 (Електронний ресурс)

URL: [https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1944/Svoboda-1944-](https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1944/Svoboda-1944-064.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22)

064.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22 (Дата звернення: 23.09.2023)

³ Брюховецька Л. І. Олександр Довженко і Київська кінофабрика. До 125-річчя Олександра Довженка / Лариса Брюховецька // Кіно-Театр. - 2019. - № 5. - С. 40-44

«Земля» розповідає історію колективізації сільськогосподарських земель в Україні під час радянської епохи. Фільм став важливим етапом в розвитку українського кінематографа та має велике значення для розуміння історії та культури України. Олександр Довженко відзначався своїм неповторним стилем та вмінням відобразити глибокі соціальні та філософські аспекти у своїх роботах. «Земля» вражає глядачів величезною емоційною силою, майстерністю зйомки та непересічним сценарієм, в якому взаємодіють герої та природа. Фільм визнаний не лише в Україні, але й у світі, і його вплив на кінематограф триває і донині¹.

Діаспора побачила кінофільм наприкінці 1950-х років та мала схвальні відгуки. Цей кінофільм досі користується великою популярністю. Наприклад, у 2017 році цю картину показували безкоштовно для мешканців Чикаго, назвавши класикою українського кіно². А у липні 2023 року в Музеї Американської кіноакадемії у Лос-Анджелесі відбулось представлення «Землі» з прем'єрою нового оригінального саундтреку від композитора Люка Коррадайна (Див. Додаток В). Про це інформувала прес-служба UFACE (Ukrainians For the Arts, Culture and Education)³ – європейської громадської організації, яка стала ініціатором цього заходу.

Люк Коррадайн, композитор з британсько-італійським корінням, розробив музичний супровід до фільму невдовзі після російського повномасштабного вторгнення. Фільм відзначить початок спеціальної програми «Німі неділі», в рамках якої саундтрек було виконано камерним симфонічним оркестром. Зауважено в UFACE, що «Земля» стала першим українським фільмом, представленим у Музеї Американської кіноакадемії⁴.

---

¹ Земля. Топ 100// Довженко Центр. (Електронний ресурс)

URL: <https://dovzhenkocentre.org/top-100/zemlya/> (Дата звернення: 18.09.2023)

² Анонси // UaPostUs (Електронний ресурс)

URL: <https://www.uapost.us/> (Дата звернення: 18.09.2023)

³ Прес-служба UFACE (Ukrainians For the Arts, Culture and Education)

⁴ Прес-служба UFACE (Ukrainians For the Arts, Culture and Education) (Дата звернення: липень 2023 р.)

Велику увагу на сторінках «Свобода» та «Ukrainian Weekly» приділено епосі поетичного кіно, кінофільму «Тіні забутих предків» та його режисерові – «батькові» українського поетичного кіно – Сергію Параджанову. Також газета «Свобода» розповідає про кінофільми «Білий птах з чорною ознакою» та «Захар Беркут». Про фільми доби поетичного кіно на сторінках згаданих газет писали такі діячі діаспори, як Михайло Данилюк, Артем Орел, Лариса Онишкевич.

Слід відзначити, що у США «Тіні забутих предків» було показано на кінофестивалі у південному штаті Каліфорнія у 1966 році. Завдяки старанням клубу «Український Круглий Стіл» (Нью-Йорк, США), відбувся закритий показ фільму «не для широкої публіки» (адже не було попередньо оголошень про показ та запрошень, усе відбувалось у межах УКС) 27 січня 1966 року¹. Діаспора була заінтригована цим фільмом, адже було відомо, що в Україні фільм почали демонструвати, а згодом припинили, і українці в еміграції вважали, що побачать в фільмі щось антирадянське. Також їм було відомо, що фільм буде показано зі збереженням української мови, і тому публіка була налаштована позитивно².

Другий американський показ фільму для діаспори стався у таборі «Стежки Культури» (Іст Четгем, Нью-Йорк, США) наприкінці серпня 1966 року³. У цьому таборі виступали письменники, поети, музиканти, актори, журналісти, художники та митці діаспори. Як повідомляє випуск газети «Свобода» за 30 серпня 1966 року, «Тіні забутих предків» було показано разом з кінофільмами «Земля» та «Звенигора» Олександра Довженка.

Кінофільм був позитивно сприйнятий публікою під час 4-го кінофестивалю у Нью-Йорку. Газета «The New York Times» надала схвальний відгук фільму⁴ (Див. Додаток Г). Це підняло його статус, фільм

¹ «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

² «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

³ «Свобода». Ч.160, 30 серпня 1966 р. Нью Джерсі, США.

⁴ «Свобода». Ч.207, 5 листопада 1966р. Нью Джерсі, США. С. 3.

почали щоденно транслювати у Grand International Theatre, Чикаго,¹ упродовж місяця, про що свідчать 207, 208, 210, 211, 219 номери газети «Свобода» з оголошенням про показ фільму (від 5 до 26 листопада).

Упродовж 60 років «Тіні забутих предків» показували в кінотеатрах української діаспори, в університетах Ліги Плюща при українських та кінознавчих спільнотах (Див. Додаток Д).

Після 57 фільмового фестивалю у Нью-Йорку, який було проведено у 2020 році, інтерес до стрічок Параджанова підійнявся з новою силою. На кінофестивалі було показано «Три коротких фільми»: «Акоп Овнатанян», «Арабески на тему Пиросмани», та «Київські фрески», – які вразили публіку естетикою, фолком та романтично-епатажним баченням. Таким чином, це привернуло увагу до повнометражних кінофільмів режисера, на сайті Kino Lorber – experience cinema «Тіні забутих предків» було завантажено більше 20 000 разів, а в анотації до кінофільму наведено цитату публіциста Едварда Гутмана: «“(PARADJANOV'S) GREATEST WORK...full of visual surprises and fearless leaps in style.” – Edward Guthman, SAN FRANCISCO CHRONICLE» («Найвеличніша робота (Параджанова)... повна візуальних сюрпризів та нескорених стрибків у стилі». – Едвард Гатман, SAN FRANCISCO CHRONICLE)².

Окрім цього, на сайті Movie Reviews Simbasible, на якому розміщуються рецензії на найбільш значимі кінострічки світу, після кінофестивалю було опубліковано рецензію про «Тіні забутих предків». Рейтинг фільму оцінено у 3,5/5. Відзначено операторську манеру та аудіо-відео-візуальний ряд. Зазначено, що кінофільм підійде не усім, адже щоби зрозуміти тему стрічки, потрібно прочитати книгу.

Цікаво, що на сайті Chisholm Larsson Gallery – у розділі vintage posters – до 2020 року, афіша «Тіні забутих предків» 1964 року з англійськими написами продавалась за 35 доларів. Після кінофестивалю 2020 року, разом із

¹ «Свобода». Ч.207, 5 листопада 1966р. Нью Джерсі, США. С. 3

² «(Paradjanov's) greatest work//Edward Guthman, San Francisco Chronicle, 2020

зростом популярності стрічок режисера Сергія Параджанова, ціна підійнялась до 200 доларів. Після початку війни Росією проти України, постер було продано за 450 доларів. Покупець перепродав афішу з власної колекції, та наразі її нова вартість невідома (Див. Додаток Е, Додаток Ж).

Можна припустити, що фільм «Тіні забутих предків» є улюбленим для української діаспори та найбільш впізнаваним прикладом українського кінематографа в США. Кожен рік, в США відбуваються десятки масових переглядів цього кінофільму.

У період після завершення поетичної хвилі українського кінематографу, починаючи з 1980-х років, про кінорежисерів та фільми чимало писали на сторінках «Свобода» та «Ukrainian Weekly». Вони надавали тези з дискусіями, анонси показів кінофільмів та згадки про фільми на кінофестивалях. Завдяки періодиці того періоду можна дізнатись про життя членів української діаспори, їх культурні заходи та підтримання українського духу за допомогою заходів з кінопоказами.

Серед сучасних фільмів, в США відбулися відкриті покази кінофільмів «Кіборги» та «Дорога додому», які також отримали певну уваги та вибороли низку кінонагород. Особливо місце зайняв мультфільм «Мавка – лісова пісня», який отримав схвальні відгуки від американців, української діаспори та українців, що опинилися на території США після 24 лютого 2022 р.

Таким чином, українське кіно з самого початку свого існування цікавило українців в США. Українська діаспора виявляла та продовжує виявляти особливий інтерес до кінокартин Олександра Довженка, кінофільмів епохи українського поетичного кіно та сучасних художніх фільмів, що присвячені актуальним подіям сучасної історії України (зокрема, Євроволовція та російсько-українська війна). Далеко не всі кінострічки українського виробництва знаходять позитивне сприйняття в середовищі діаспори, існує чимало критики, пов'язаної передусім з кіновиробництвом радянського часу. Протягом ХХ століття та на сучасному етапі діаспоріани уважно слідкують за роботами українських кінорежисерів, розвитком

кіноіндустрію в Україні загалом. Відповідні свідчення містяться на сторінках газет української діаспори та відповідних вебресурсах. Все це демонструє наявність сильного зв'язку діаспоріан з Україною, їх зацікавленості у розвитку української культури та збереженні культурної спадщини.

РОЗДІЛ 3. СХВАЛЕННЯ ТА КРИТИКА УКРАЇНСЬКОГО КІНО УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ США

«... І тільки організатори показу (їхньої заслуги, що вони дали нам змогу цей фільм побачити, ніхто не заперечував) ніби образились за цей фільм, так, немов би він був їхній твір. От, наприклад, голова під час мого виступу кинув репліку: “Щастя, що ви не цензор!”»,
«Про фільм “Тіні забутих предків”», В. Ч-о, Свобода, 1966¹

Український кінематограф з самого початку свого існування привертав увагу як внутрішнього, так і міжнародного глядача. Спробуємо прослідкувати реакції української діаспори США на український кінематограф ХХ – початку ХХІ століття.

Загально відомо, що чимало діаспоріан висловлюють позитивні відгуки про творчість українських режисерів та акторів, захоплюючись їхнім вмінням репрезентувати унікальні аспекти української культури та історії через художні образи на великому екрані. Водночас, чимало заокеанських глядачів не розуміють українське кіно, насамперед через нефіксовані стереотипи чи відмінності українського кіностилю в порівнянні з голлівудським. В останні роки, насамперед внаслідок російської військової агресії проти України, видно збільшення інтересу до українського кіно на міжнародному рівні, що свідчить про позитивні зрушення в розвитку та визнанні української кіноіндустрії та української культури загалом.

Як уже було відзначено, першим український кінофільмом, який знайшов відгук в української діаспори, став «Звенигора» режисера Олександра Довженка 1928 року. Про це повідомлялося в анонсі в газеті «Свобода» від 1929 року, де також була опублікована фотографія кадру з фільму. «Звенигору» показали в українському робітничому домі в Нью-

---

¹Цит. за «Про фільм «Тіні забутих предків»// В. Ч-о, «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

Йорку на двох сеансах та в українському робітничому домі в Нью-Арку. Кінофільм отримав загалом схвальні відгуки.

На початку 1930-х років діаспора також звернула увагу на кінофільми «Назар Стодоля», «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм». Однак ці кінострічки були визнані українською діаспорою як пропагандистські та антиукраїнські, спрямовані саме проти українців за кордоном. Українська діаспора висловлювала обурення тим, як ці кінофільми, завдяки Німеччині, імпортуються до Нью-Йорка, та як Радянський Союз поширює свої пропагандистські ідеї у світі. Саме через ці фільми діаспора ще довго буде дивитись на кіно, вироблене в радянській Україні, як на пропагандистський продукт. Показовим прикладом скушуватимуть дискусії довкола українського поетичного кіно.

Як писали представники діаспори у «Свободі»: «Все, що виходить з Москви й носить на собі марку “мейд ін Маскав” має відмінні прикмети московської продукції: брехливість, перекручування фактів, тенденційність, агітка, “малоросійські манери”, трохи Шевченка, трохи степу й пісні. Тепер, коли Москва, окупувавши з ласки Німеччини Західну Україну, здійснює пропаганду серед українців в Америці, то ці останні повинні бути дуже уважними щодо підступу Советів. А як вони вміють перекручувати й оббріхувати світ, варто глянути на їх фільмову продукцію, головню ту, що йде на заграничний ринок. Свого часу Москва показувала в Америці кілька фільмів: це були фільми московські й “українські”. До московських належали такі як “Петро Великий” і “Олександр Невський”, у яких звеличувалися московські патріоти та імперіялісти. До “українських” хіба треба додати “Назара Стодолю”, “Наталку Полтавку” та “Запорожця за Дунаєм”. Всі ці три народні українські п’єси та оперетки представляли у советськiм виданні українських селян як п’яниць, – диких і некультурних “мужиків”»¹.

¹ Цит. за «Шорс – блахман московської пропаганди»// В. Душникк, Свобода, №2, 1940 (Електронний ресурс) URL: <https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1940/Svoboda-1940-002.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22> (Дата звернення: 10.09.2023)

Серед кінофільмів часів Другої світової Війни діаспора знала «Щорс» та «Битва за нашу Радянську Україну» (під назвою «Україна в огні») (обидва – реж. О. Довженко). Перший діаспора зустріла негативно, другий – нейтрально.

«Щорс – блахман московської пропаганди. ... А тепер «Амкіно» висвітлює нову "українську" фільму в Нью Йорку, яка офіційно має назву „ЩОРС (червоний - командир України). Сильна епопея боротьби України за ні свободу. Автором сценарію є Олександр Довженко, а випродукувала цю фільму, Київська Фільмова Студія. ... Ну здавалося б, що б-шевики, що голосять самовизначення народів, відступають від політики московських царів та не будуть даліше фальшувати історії. Але не так воно є»¹.

Про «Україна в огні» також писали, що під час 30-річної річниці УРСР, під час засідання спілки письменників у 1948 році, сценарій було піддано критиці: «Вереск банкрутів. Відомий і закордоном кінорежисер Ол.Довженко у своєму сценарії “Україна в огні” дав “наклеп на український народ і на Червону армію”. Словом – куди не глянь – дреться! А зважмо, що багато з тих письменників носило мундури советських старшин!»². Це надало кінофільму певне виправдання та сприяло кінопоказам в США, що користувалося попитом в середовищі діаспори.

Фільм «Земля» Олександра Довженка також був відомий українській діаспорі США, особливо після визнання його шедевром на Брюссельському кінофестивалі у 1958 році. «Земля» є однією з найвагоміших творчих досягнень Довженка, який вніс значний вклад у розвиток світового кінематографу. Оскільки діаспора вже знала про визнання кінофільму, його сприйняття українцями за кордоном було позитивним. Кінофільм показували

---

¹ Цит. за Там само.

² Цит. за «Вереск банкрутів»// С. Гординський, Свобода, №19, 1948 (Електронний ресурс)

URL: [https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1948/Svoboda-1948-](https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1948/Svoboda-1948-019.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22)

019.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22 (Дата звернення: 10.09.2023)

в різноманітних українських організаціях. Сьогодні його визнають в якості українського класичного кіно.

Найгарячіших дебатів в середовищі діаспори зазнала епоха поетичного кіно. Вони були пов'язані передусім з кінофільмом «Тіні забутих предків», загадковою постаттю режисера Сергія Параджанова, симпатією до головного актора (а також режисера епохи поетичного кіно) Івана Миколайчука, твору Коцюбинського та містики як кінокартини, так і епохи загалом.

Українська діаспора США середини другої половини ХХ століття пильно слідувала за усіма новинами, які мали змогу пролити світло на події та життя тогочасної УРСР. Термін «українське поетичне кіно» не був відомим за океаном, але фільми цього періоду обговорювались відомими українськими діячами США на сторінках емігрантської преси. У період 1964-1979 років північноамериканська діаспора дізналась лише про три фільми поетичної хвилі, а побачила – лише один. Натомість протягом 1979-2022 років розширювалися відомості української діаспори щодо кінематографу поетичної хвилі, зокрема у зв'язку з розпадом СРСР та пов'язаним з цим збільшенням інформації про радянське кіно у відритому доступі, а також із розповсюдженням інтернету та зростанням інтересу до української культури.

«Свобода» та «Ukrainian weekly» цікавляться кінофільмами режисерів Параджанова, Ілленка, Осики та ін. Представники діаспори критикують, діляться відомостями та фактами щодо фільмів та їх авторів, методів та технік зйомки. Також розглядаються політичні аспекти кінофільмів, їх участь в міжнародних кінофестивалях та значення для української культури.

Перший кінофільм поетичної хвилі – «Тіні забутих предків»¹ – з'являвся на сторінках згаданих газет регулярно упродовж 1964-1978 років. Завдяки статтям, заміткам, новинам та повідомленням присвячених кінофільму, можна проаналізувати ставлення громади діаспори до техніки зйомки та радянської апаратури, сюжету та ідеї фільму, відношенні до режисера та його команди, а також дізнатись реакції від показів кінофільму, в

---

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001. С.459-461.

яких штатах та залах його висвітлювали та скільки коштував квиток. Окрім цього, газета надає можливість висловитись провідним громадським діячам громади щодо їх власних спостережень та думок про фільм. Старше покоління сприйняло «Тіні забутих предків» як комуністичний продукт, а інтелігенція обережно поставилась до кінострічки. Вони очікували побачити у кінофільмі акторів та режисерську команду з українськими прізвищами, класичний сюжет твору. Натомість, режисер – вірменин, а актори, у більшості, з російськими прізвищами, до сюжету було введено нові сцени. Ці фактори викликали обурення старшого покоління діаспори. Тому, на перший погляд, проукраїнський фільм, у газеті діаспори піддався великій політичній критиці. Молодь та масова публіка, навпаки, прийняли фільм добре. Про це свідчать чисельні покази в університетах та коледжах США та Канади, на фестивалях та світських зустрічах. Вони не мали жодних очікувань до показу кінофільму та не шукали «радянський слід», сприйнявши фільм як культурний продукт на українську тематику.

Окрім кінофільму, велику увагу було присвячено режисерові «Тіней забутих предків» – Сергію Параджанову. На початку українці діаспори його не прийняли, адже він – вірменин, народжений в Грузії, знімає кінофільми українською мовою в Україні. Вони засуджували, що він знімає фільми в Україні та бачили в ньому некомпетентного ставленика Москви. Однак, в газеті «Свобода» також було опубліковано нейтральні статті щодо режисера та вірш присвячений йому. Ситуація загострилась, коли було опубліковано фрагменти з «Хроніки спротиву» Валентина Мороза, в якій розповідалось про крадіжку режисером іконостасу з Довбушівської церкви. Однак після арешту Параджанова, який з подробицями висвітлювався в газеті, до США почали надходити нові факти з біографії режисера як представника української інтелігенції. Також з'явилися новини що він не має відношення до крадіжки. Коли Параджанова було названо в'язнем СРСР, відношення до нього змінилось. Режисера було визнано українським. Прізвище Сергія Параджанова з'являлось на сторінках газети з 1964 по 1979 роки.

Кінофільм «Тіні забутих предків» (1964) режисера Сергія Параджанова був першою хвилиною українського поетичного кіно¹. Етнографічна українська тематика, фольклор Гуцульщини в обрамленні Михайла Коцюбинського, були майстерно відтворені у кінофільмі, який було вивезено закордон на міжнародні фестивалі. Фільм одержав нагороди в Аргентині, Італії, Британії, Греції, Австралії², про нього писали іноземні газети та журнали.

Але про «Тіні забутих предків» діаспора дізналась не з преси Європи. Справа у тому, що до Північної Америки завдяки клопотанням журналістів та людей мистецтва, яких запрошували до Радянського Союзу на фестивалі, а також завдяки туристам, які відвідували СРСР, потрапляли газети, видані у Радянському Союзі. Новини про Україну з них перекладались на українську мову та друкувались у «Свободі» у розділі «На нашій, не своїй землі. (Що пишуть комуністичні газети в Україні)».

30 вересня 1964 року, за рік до офіційної прем'єри кінофільму у Києві (4 вересня 1965), у 183 номері газети «Свобода» (Нью-Джерсі, США), була надрукована перша замітка про «Тіні забутих предків»: **«Кінофільм “Тіні забутих предків”**. Київська студія художніх фільмів ім. О. Довженка випустила на екрани художній фільм: «Тіні забутих предків», за однойменним твором Михайла Коцюбинського. Режисер фільму С. Параджанов, сценарист Іван Чендей. Багато кадрів знято на Гуцульщині. Головна ідея: щира любов Іванка та Марічки перемагає ворожість двох родів, приносить щастя усім. З відгуків преси виходить, що фільм був вартий праці і твору класика української літератури Михайла Коцюбинського. (За «Радянською культурою» з 20 вересня)»³ (Див. Додаток И).

Друга замітка мала такий саме оповідальний характер і була розміщена у тому ж самому розділі, у номері від 24 лютого 1965 року: **«“Тіні забутих**

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001. С. 459-461.

² Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001. С. 459.

³ Цит. за: «Свобода». Ч.183, 30 вересня 1964 р. Нью Джерсі, США. С. 1.

предків” – кінофільм. Безсмертний твір Михайла Коцюбинського “Тіні забутих предків” сфільмувала Київська студія ім. О. Довженка.

Головну роль Івана виконує артист Миколайчук, народжений на Гуцульщині. Роль Марічки виконує акторка Л. Кадочнікова, а інші ролі також не з українськими прізвищами акторки Т. Бестаєва і Богошвілі. Режисер – С. Параджанов.(...за «Молодь України» 7 лютого ц.р.)»¹.

Третя замітка про кінофільм поетичної хвилі українського кінематографу значилась вже у розділі «Українці у вільному світі», оскільки відомості про «Тіні забутих предків» надійшли з Аргентини – де фільм отримав нагороду на міжнародному кінофестивалі. Замітка була надрукована у номері за 6 травня 1965 року: «**В Аргентині відзначено фільм «Тіні забутих предків».** На VII міжнародному кінофестивалі у місті Мардель-Плята в Аргентині, на якому демонструвалися фільми п’ятнадцяти найбільших країн світу, український фільм – “Тіні забутих предків” відзначено другою найвищою нагородою і також нагородою за операторські якості»².

Таких рекомендацій, як українська тематика кінофільму до 100-річчя Михайла Коцюбинського, улюблений твір діаспори «Тіні забутих предків» (текст якого продавали через газету «Свобода» за 50 центів у кожному номері) та нагорода на престижному кінофестивалі були достатніми, щоб українці в еміграції доклали зусиль задля того, щоб привезти довгоочікуваний кінофільм у США³. Те, що його чекали, підтверджувалось і тим, що у газеті представники діаспори приділяли увагу і сценаристу «Тіні забутих предків» Івану Чендею. З номеру «Свобода» за 8 січня 1966 р.: «**Серце проймає скруха.** Письменник Іван Чендей, автор сценарію “Тіні забутих предків” написав новий роман “Птахи полишають гнізда” – про сучасне життя верховинців у Карпатах. Головний герой твору Микола

¹ Цит. за: «Свобода». Ч.35, 24 лютого 1965 р. Нью Джерсі, США. С. 1.

² Цит. за: «Свобода». Ч.84, 6 травня 1965 р. Нью Джерсі, США. С. 1.

³ «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

Пригара, одружуючись, тужить за рідними українськими звичаями... (з «Літературна Україна» з 17 грудня)»¹.

Як уже було відзначено, у США «Тіні забутих предків» було показано на кінофестивалі у південному штаті Каліфорнія. Завдяки старанням клубу «Український Круглий Стіл» (Нью-Йорк, США), фільм було привезено до Півночі і стався зачинений показ фільму «не для широкої публіки» (адже не було попередньо оголошень про показ та запрошень, усе відбувалось у межах УКС) 27 січня 1966 року². Діаспора була заінтригована цим фільмом, який в Україні фільм почали демонструвати, а згодом припинили, і українці в еміграції вважали, що фільм має антирадянське спрямування. Також їм було відомо, що фільм буде показано зі збереженням української мови, і тому публіка була налаштована позитивно³. Перший коментар-рецензія з описом першого показу «Тіні забутих предків» у Нью-Йорку – перша письмова реакція на фільм емігрантської публіки – мав негативний характер. З номеру «Свобода» за 8 лютого 1966 року: «**Про фільм “Тіні забутих предків”**(...) На жаль, цим разом довелось більше розчаруватись, як тоді, коли ми бачили й чули “Лісову пісню” (Показ “Лісової пісні” відбувався російською мовою. – Е. Б.) бо тут виявились непереконаливими винахідливість режисера та недосконалість “радянської” кінотехніки...»⁴.

Окрім цього, автор статті – В. Ч-о – критикує натуралістичність зйомки, додавання, на його думку, недоречних церковних сцен, яких не має у тексті Коцюбинського, велике додавання символіки, а також затуманення образів. Окрім загальних аспектів, автор критикує техніку зйомки: на його думку, прийом безперервної зйомки, який використав Параджанов у фільмі, не є новим для радянського кінематографу, а сам фільм через таку операторську техніку було зіпсовано. Не сподобалась автору і відсутність панорами Карпатських гір: «...Режисер не дав ні разу перспективи Карпат на

¹ Цит. за: «Свобода». Ч.4, 8 січня 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

² «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

³ Цит. за: Там само.

⁴ Там само.

полонині, темряви ущелин, сивини лісів (...) що її відганяє мольфар Юра. У зв'язку з цим останнім тим із глядачів, хто не пам'ятав цієї чудової сцени в творі М. Коцюбинського, були просто не зрозумілі болючі гримаси, що їх робить у цей момент той «чарівник»...»¹.

Критиці було піддано «радянські» техніки звуку та кольору фільму, а саме: звук музики був занадто чутним, а розмови героїв, натомість, занадто тихими. Таке емігрантська публіка бачила і в інших фільмах привезених з УРСР. Автор статті припускає, що такий ефект міг статись також і через аматорській спосіб показу фільму у США. Загалом, В. Ч-о вважає, що у фільмі є багато гарних моментів, але вони не рятують загального сприйняття картини.

У статті описується сам показ та обговорювання фільму після нього. Під час фільму один із відомих поетів, прізвище якого у статті не розкривається, підійнявся та вийшов із зали. Автор припускає, що це сталось через натуралістичність сцен та непослідовність зйомки. Під час обговорення фільму, В. Ч-о виступив з критикою, яку повторив у статті. Публіка, що приймала участь в обговоренні після нього, також розкритикувала фільм. Це образило організаторів показу: «... І тільки організатори показу (їхньої заслуги, що вони дали нам змогу цей фільм побачити, ніхто не заперечував) ніби образились за цей фільм, так, немов би він був їхній твір. От, наприклад, голова під час мого виступу кинув репліку: «Щастя, що ви не цензор!» (я сказав був, що волів би повитинати оті кадри з мерехтінням, щоб не заважали). (...) Ще гірше накинувся на критиків другий організатор, що назвав їх такими реакціонерами, як члени товариства ім. Дж. Бірча (Ультраправа політична радикальна партія США. – Е. Б.)»².

Після виступів публіки, слово було надано голові Круглого столу, який високо оцінив фільм, побачивши у ньому український характер сюжету та техніки зйомки, назвавши «Тіні забутих предків» досягненням світової

¹ «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

² Цит. за так само

кінематографії¹. Також голова висловив свою думку щодо заборони фільму у Києві – він вважав, що це сталось через те, що техніки зйомки були кращими та новаторськими за російські. Автор статті з ним не погоджується, та хвалить російські фільми, що були зняті за класичними творами Антона Чехова, а також пояснює, що найталановитіші українці наразі працюють у Москві, а вірменин, «який навіть не володіє українською мовою»², знімає фільм про Україну. На думку автора, саме через те, що в Україні «працюють чужинці та початківці»³ та через погану техніку зйомки фільм було забраковано. Автор знаходить, що у команді фільму велика кількість російських, вірменських, грузинських прізвищ, і меншість – українські. На його думку, така команда не могла зняти дійсно український фільм, та навіть наводить приклад, що Гуцульщина показана у фільмі Параджанова незграбно, як американці у своєму кінематографі відображують «екзотичну та дику» Африку⁴.

«...На жаль, і залужений діяч нашого театрального мистецтва, виступивши в дискусії, лише приєднався до безпідставного вихваляння фільму, а не обґрунтував цього на аналізі...»⁵.

Автор рецензії В. Ч-о завершує її відповіддю на питання, чому фільм отримав нагороди на іноземних кінофестивалях. Автор пояснює це тим, що іноземці, які не знають українські реалії, не можуть на рівні українців оцінити фільм та побачити у ньому усі недоліки та відсутність неоромантики твору Коцюбинського. А щодо нагороди за операторську техніку, автор вважає, що в Америці за «плями та мерехтіння» можна отримати нагороду⁶.

Критика кінофільму «Тіні забутих предків» після першого Нью-Йоркського висвітлення для членів Клубу Круглого Столу була сильною, і

¹ «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966р. Нью Джерсі, США. С. 3.

² «Свобода». Ч.25, 8 лютого 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Цит. за: Там само.

⁶ Там само.

після єдиного показу його не транслювали для широкого кола представників діаспори. Але фільм запам'ятався, адже новини про фільм збирались з іноземних журналів та публікувались у газеті. Так, у номері за 26 серпня 1966 року, розповідалось про зустріч української молоді Югославії, які дивились фільм «Тіні забутих предків»¹.

Наступна згадка про «Тіні забутих предків» була розміщена у номері від 1 вересня 1966 року. У ній розповідається про анонс Четвертого Фільмового Фестивалю у Нью-Йорку (12-24 вересня 1966 року), на якому буде показано 10 кращих фільмів, один із них – фільм Параджанова. Фільм було обрано за його нагороди на міжнародних кінофестивалях. Показ «Тіні забутих предків» було назначено на 19 вересня, 20:30, у Осередку Лінкольна при Бродвеї².

Також у ще одному номері газети «Свобода» за 8 вересня 1966 року, містився опис «Українського Бюлетеню» (липень 1966, Франція), де було відмічено, що журнал у розділі присвяченому мистецтву містив французькі рецензії на фільм «Тіні забутих предків»³.

Перший показ фільму для широкої публіки стався 19 вересня 1966 року у Нью-Йорку⁴. У номері за 21 вересня 1966 року міститься замітка, у якій сказано, що зала філармонії була повністю заповнена глядачами, переважно українцями. На відміну від членів Клубу Круглого Столу, які піддали кінофільм критиці, переважній більшості українців в еміграції «Тіні забутих предків» прийшовся до смаку.

Вже у номері за 5 листопада 1966 року містилось рекламне оголошення: **«Прямо з Ньюйоркського фільм-фестивалю! Загальнопризнаний “Тіні забутих предків” (дикі коні при вогні). В захоплюючих кольорах. “Блискуча імпазантна продукція” (Нью Йорк Таймс). На підставі українського класика М. Коцюбинського. Починається в п’ятницю,**

¹ «Свобода». Ч.158, 26 серпня 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 1.

² «Свобода». Ч.162, 1 вересня 1966 р. Нью Джерсі, США.

³ «Свобода». Ч.166, 8 вересня 1966 р. Нью Джерсі, США.

⁴ «Свобода». Ч.175, 21 вересня 1966 р. Нью Джерсі, США.

11 листопада (...) Щоденно від 6 веч., 12:30 суботи і неділі. Закрито в понеділки. Фільм в українській мові»¹.

Кінофільм було позитивно сприйнято простою публікою під час 4-го кінофестивалю у Нью-Йорку та після схвального відгуку на фільм, який було надруковано в газеті «The New York Times»². Це підійняло статус фільму та його почали щоденно транслювати у Grand International Theatre, Чикаго,³ упродовж місяця, про що свідчать 207, 208, 210, 211, 219 номери газети «Свобода» з оголошенням про показ фільму (від 5 до 26 листопада).

Остання згадка про «Тіні забутих предків» за 1966 рік міститься в номері газети від 3 грудня. Доктор Михайло Данилюк – медичний доктор, викладач Міннесотського університету, журналіст, головний радник Українського Народного Союзу, громадський діяч, написав свої роздуми щодо зустрічі українських журналістів Америки та Канади у Нью-Йорку, на якій були присутніми делегати з УРСР, поети Дмитро Павличко та Іван Драч⁴. Доктор Данилюк акцентував увагу на запитанні поетам щодо продукування українських фільмів російською мовою, та поставив під сумнів їх відповідь, що актори у більшості російські та вони не володіють українською мовою. Він навів приклад з книги «Молоді актори українського кіно» видання «Мистецтво», Київ, у якій названо багато передових українських акторів, описана талановита молодь, що активно працює на студіях УРСР⁵. Журналіст закликав піддати сумніву слова Дмитра Павличка та Івана Драча та спробувати більш ґрунтовно попрацювати над питанням російськомовного обрамлення українських фільмів.

М. Данилюк відмічає, що головну роль у «Тіні забутих предків» грав талановитий буковинець Іван Миколайчук, зйомки проводились у Карпатах, але фільм озвучувався не українською мовою: **«Чергова проба сумнівів. (...)**

¹ Цит. за: «Свобода». Ч.207, 5 листопада 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

² «Свобода». Ч.207, 5 листопада 1966р. Нью Джерсі, США. С. 3.

³ Там само.

⁴ «Свобода». Ч.224, 3 грудня 1966р. Нью Джерсі, США. С. 3.

⁵ Там само.

Чому “Тіні забутих предків” Коцюбинського показували на міжнародному фестивалі фільмів у російській мові? Відповідь Д. Павличка: Це була помилка і недогляд, цей фільм є також в українському перекладі...»¹.

Далі, журналіст закінчує цю частину замітки питанням щодо намірів поетів-делегатів та їх відповідей.

«... Після таких заяв Павличка, які він зробив у відповідях, приходять під сумнів його правдомовність взагалі. А може ця книжка – лише для пропаганди? Що ж було “на експорт” в справі українських кіностудій: заяви Павличка чи книжка у виданні “Мистецтва”?...»².

Наступна згадка про кінофільм «Тіні забутих предків» міститься в номері газети від 24 січня 1967 року. Під назвою замітки «Немає українського кінофільму», наведені новини із радянської газети «Культура і життя» за 12 січня, у якій описується X Лондонський кінофестиваль, на якому СРСР був представлений фільмами «Ленін у Польщі» та «Тіні забутих предків». Редактори газети були обурені, що фільм було названо радянським: **«Немає українського кіно. (...) На думку кінокритика з газети “Трібюн”, фільм “Тіні забутих предків” виділяється “багатством уяви”... Але виділяється “багатством уяви” й газета “Культура і Життя”, називаючи той фільм, поставлений за повістю М. Коцюбинського в Україні Київською кіностудією ім. О. Довженка – просто собі советським фільмом, записуючи той успіх на конто ССРСР»**³.

Ця замітка є ще одним прикладом, як від неприйняття фільму діаспорою під час першого показу у Нью-Йоркському Клубі Круглого Столу та нищівної критики, він поступово став гордістю та українським символом.

У номері за 28 січня 1967 року була опублікована критика кінофільму «Тіні забутих предків» газетою «Московська правда» за 15 січня, яка відзначила, що фільм є українським національним, барвистим,

¹ Цит. за: «Свобода», Ч. 224, 3 грудня 1966 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

² Цит. за так само

³ Цит. за: «Свобода», Ч. 013, 24 січня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 5.

етнографічним, напівказковим, але на думку газети «Московська правда», він не має зв'язку із сучасністю або минулого із сучасним, психології та драматургії. Головною критикою фільму московською газетою, як виділяє газета «Свобода», є відсутність соціального елементу¹.

Номер за 19 квітня 1967 року у розділі «На нашій не своїй землі» містив замітку з цитуванням «Комсомольської правди» про показ фільму «Тіні забутих предків». У ній зазначалось, що фільм було обсвистано та містилось посилення до людей розуміти поезію Гуцульщини та її народу. Газета «Свобода» це обрамила так: **«Гуцули – це маленький закарпатський народ. Ультра – відкриття зробила московська “Комсомольська Правда” з 6-го квітня щодо одного з українських племен – гуцулів. “(...) зрозуміти думки і надії маленького закарпатського народу”. Хто висвистував той фільм в СРСР – не відомо»**².

У цій замітці редактори «Свободи» знайшли визнання гуцульського народу Моквою та заклик до розуміння життя та надій закарпатців.

У номері від 22 квітня 1967 року містилось оголошення про новий показ «Тіні забутих предків» у США та Канаді, але вже в англійському перекладі. Це було наче турне фільму по містам Північної Америки. Фільм мали показувати у Нью-Йорку, Філадельфії, Балтиморі, Ірвінгтоні, Петерсоні, Вашингтоні, Бафало, Честері, Торонто і так далі протягом 3-5 днів у кожному місті³. Оголошення про це відбувалось не тільки у газеті діаспори, але й по місцевому радію та у пресі. Публіку, яку закликає газета «Свобода» на цей фільм, вона називає «любителями добрих фільмів», а самі «Тіні забутих предків» – «Світової міри надзвичайний український кольоровий фільм з англійськими написами, продукції студії Довженка за М. Коцюбинським»⁴.

¹ «Свобода», 28 січня 1967 р. Нью Джерсі, США

² Цит. за: «Свобода», Ч. 070, 19 квітня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 1.

³ «Свобода». Ч.073, 22 квітня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

⁴ Цит. за: «Свобода», Ч. 073, 22 квітня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 3.

«Турне» кінофільму містами Північної Америки в англійському перекладі тривало з 2 по 18 травня 1967 року, про що свідчать 73, 78, 83, 88, 89 номери газети (за 1967 рік) з оголошеннями про покази та їх перенесення в деяких містах, рекламою фільму.

Після широкого американського показу кінофільму «Тіні забутих предків», Артем Софронович Орел (1883-1972)¹ – громадський діяч, мовознавець, друкар, перекладач, літературний редактор, письменник та журналіст, випускник Харківського університету, випустив цикл з п'яти статей присвячений кінофільму Сергія Параджанова. Колонка виходила у номерах 95, 96, 97, 98, 99 за 1967 рік під назвою «“Тіні забутих предків” чи тінь сучасного держиморди». Автор колонки задається питаннями, чому показ в Америці було дозволено радянською владою, навіщо у США транслюють кінофільм з українською тематикою на українській мові, чому саме цей кінофільм, який є аполітичним, не містить комуністичної тематики та є, скоріш за все, проукраїнським, було показано на міжнародних кінофестивалях, а також намагатиметься знайти та довести присутність комуністичного сліду та пропаганди у кінофільмі.

У номері за 25 травня 1967 року уперше виходить колонка згаданого автора, присвячена «Тіням забутих предків». У ній автор описує спантеличення глядачів-емігрантів щодо радянського проукраїнського кінофільму, адже усі фільми, які йдуть у прокат на території СРСР та виїжджають закордон, мають пройти процедуру цензури та спеціальну комісію. Лейтмотив колонки відображає наступний вислів журналіста: «**“Тіні забутих предків” чи тінь сучасного держиморди (1).** (...) Знаючи, як підступно вираховано поводить ся Москва з українськими культурними речами, (...) як маніакально хапається, коли десь у вільному-світі прозвучить слово “український”, – знаючи все це, – дійсно доводиться дивуватись, що справді сталось...»².

¹ «Свобода», Ч. 171, 10 серпня 1977 р. Нью Джерсі, США. С. 7.

² Цит. за: «Свобода», Ч. 095, 25 травня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

Далі автор статті наводить приклад, що у діаспорі є люди, які завжди оптимістично ставляться до людей чи речей, яких випускає СРСР закордон, та приймають це за визнання самостійної України. На його думку, такі члени громади наївні та не бачать радянської пропаганди. Автор наводить аналогію з першим показом фільму у Нью Йорку у Клубі Круглого Столу, адже з точки зору організаторів першого кінопоказу – «Тіні забутих предків» було названо шедевром, справжнім національним фільмом та символом послаблення русифікації українського мистецького простору.

Артем Орел першим з діаспори намагається знайти відповідь на питання, чому фільм було дозволено до показу закордоном, а в УРСР відбулось усього декілька сеансів. Він вважає, що в СРСР кінофільм заборонили до показу широким масам через українську мову та тематику, щоб українці не тягнулись до власної народності та не активізувались проти радянської влади. Далі журналіст розглядає факт українського перекладу фільму. Він пригадує показ «Лісової пісні» Віктора Івченко – яку також експортували з Радянського союзу, але у російськомовному форматі (українськомовний варіант фільму існував, але його не було показано ні в СРСР, ні за кордоном) – та ставить за мету провести аналіз, щоб дізнатись, чому саме цей фільм було дозволено радянською владою до показу в США. Артем Орел зазначає, що кінофільм отримав переважно схвальні відгуки та рецензії у світовій пресі, наводить приклади з газет і журналів Аргентини, Франції, Польщі. Автор також відмічає, що існували й негативні коментарі щодо кінофільму, у яких його порівнювали з епохою бароко за швидку зміну подій та особливий стиль, називали одночасно ліричним і нудним фільмом.

У другій статті колонки, яка вийшла у номері за 26 травня 1967 року, Артем Орел продовжує аналіз кінофільму. Він зазначає, що у «Тіней забутих предків» існує два види кіноглядачів: першій – рецензенти, другий – масова публіка, яка не залишає відгуків та носить висновки від побаченого у собі, на яку в основному орієнтується пропагандистська машина радянської влади. Автор колонки стверджує: **«“Тіні забутих предків” чи тінь сучасного**

держиморди (2). (...) Оскільки, як ми вже завважили, комунізм не уявляє мистецтва без пропаганди, то й у цьому фільмі тонко враховано обидві категорії глядачів...»¹.

Щодо рецензентів, Артем Орел на початку наводить деякі цитати з відгуків французів: Клода Мор'яка («Фігаро Літрер»), Жоржа Садуль («Летр Франсез»), рецензії з «Юманіте». Автор підкреслює, що іноземці, які не читали повість М. Коцюбинського та не можуть на неї спиратись під час перегляду кінофільму, не мали змоги дати адекватну оцінку. Тому, вони виділяють кольори, звукові ефекти, красу Карпатських гір та лісів, фарби плівки, операторську техніку та інші візуально-звукові ефекти, а не сам фільм. Також автор зазначає, що на його думку, команда Параджанова «не заглиблювалась в ідейну сутність повісті».

Далі, автор наводить власну корекцію рецензії українського критика А. Дзюби (яка була опублікована у травні 1965 року у журналі «Искусство и кино»), яка, на його думку, має глибинний характер. Автор колонки вважає рецензію Дзюби дуже близькою до пошуку відповіді на своє питання – мети Радянського союзу, яку він прагнув досягти за допомогою фільму «Тіні забутих предків». Автор підкреслює, що рецензент називає кінофільм подвигом Київської кіностудії, яка випустила цей фільм під страхом цензури. Також Дзюба пише, що фільм дає поштовх до нової ідеї для українських митців та режисерів, але з цим не погоджується Орел, адже він вважає неможливим, що небажання знімати українську тематику є головною причиною відсутності українського нового мистецтва, а не цензура та русифікація.

Журналіст зазначає, що українські митці вимушені працювати в азійських республіках, адже Москва не дозволяє їм працювати у власній країні. Натомість, Київська кіностудія має лише геолокацію в Україні, насправді, українське кіно знімають під чіткою цензурою вірмени, росіяни, грузини та ін. Хитрий план радянської влади призводить до парадоксу:

---

¹ Цит. за: «Свобода», Ч. 096, 26 травня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

байдужі до національної сутності режисери і сценаристи знімають українське кіно, яке не є українським. Через таку ситуацію, кінофільм «Тіні забутих предків» ні Дзюба, ні Орел, не можуть назвати національно самобутнім¹.

Другу статтю колонки автор закінчує роздумами щодо ідеї повісті «Тіні забутих предків». Артем Орел погоджується, що мистецька техніка зйомки фільму є дуже високою, натомість, ідея повісті Коцюбинського є недосяжним рівнем для кінофільму Параджанова. У висновку він пише, що це могло статись через не занурення режисера до глибинного розуміння українських аспектів, або через радянську цензуру².

Третя стаття циклу вийшла у номері за 27 травня 1967 року. У ній Артем Орел описує сюжет «Тіні забутих предків», наводить відомості з перебування Михайла Коцюбинського у Карпатах та здійснює аналіз містичного та реалістичного у творі. Також автор зазначає, що у фільмі ворожнеча родин Марічки та Івана заснована на соціальній свідомості, коли у повісті ця ситуація мала ірраціональну природу³.

Четверта частина з'явилась у номері від 31 травня 1967 року. Вона починається із продовження опису сюжету кінофільму та бійки за класовою ненавистю між незаможниками Палійчуками та багатіями Гутенюками, яка призвела до похорону Палійчука. Автор відмічає, що таке спростування ідеї ворожнечі родів не має нічого спільного з оригінальними текстом та задумом повісті. Натомість, у цій сцені (якої навіть не має в оригінальному тексті повісті), яка починається з перепалки двох чоловіків у церкві, Артем Орел знаходить соціалістичну пропаганду – заможний Гутенюк неохайно кидає великий гаманець з грошами до церковних пожертвувань на монети, які принесли жебраки, після цього стається діалог з головою незаможного роду Палійчуків, який його висміяв, далі – бійка, і заможний «злодій» вбиває незаможну людину. Журналіст зазначає, що ця сцена знищує з самого

---

¹ «Свобода», Ч. 096, 26 травня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

² Там само

³ «Свобода», Ч. 097, 27 травня 1967 р. Нью Джерсі, США.

початку ідею фільму та повісті, а також вважає, що це є провиною класово свідомого цензора, який у тій сцені вирішив активувати ленінську пропаганду. Окрім цього, ця сцена, на думку автора, принижує церкву, показуючи її розсадником класової ворожнечі. Артем Орел ще раз підкреслює, що в оригінальному тексті ворожнеча родів була давньою та через містику, а не через класове несприйняття, а також, що сцен у церкві в повісті «Тіні забутих предків» не має.

Автор колонки вважає кінофільм Параджанова партійним замовленням, який мав під маскою української повісті нав'язувати комуністичні ідеї у вільному світі. Він саркастично пише: **«“Тіні забутих предків” чи тінь сучасного держиморди (4). (...)** Які можуть бути ще актуальніші проблеми людського буття, окрім указаної від Маркса-Леніна класової боротьби та ворожої трудящим церкви? Хіба може бути мистецький твір без класової боротьби? Без зганьблення Церкви?...»¹.

Далі, автор ображається на творців кінофільму за показ юродивих коло церкви – він зазначає, що загалом відомо, що серед українців таких немає. Також Артем Орел дивується, чому ніхто ні з діаспори, ні з іноземних цензорів не побачив, що церква зображена у фільмі як спільниця багатія-вбивці Гутенюка.

У кінці четвертої частини теми, журналіст приходиться до висновку, що у кінофільмі «Тіні забутих предків» не має тіней предків які містично блукали Карпатами у повісті Коцюбинського, а залишилися лише тіні незаможних, церкви та буржуїв, які були ліквідовані комунізмом. Автор вважає, що якщо в СРСР ідеї Леніна вже реалізовані, відтепер партія вирішила насаджувати свої ідеї закордон, а тому цей фільм, що містить пропагандистські сцени, було дозволено для показу в іноземних країнах. Щодо режисури, Артем Софронівич пише, що фільм було доручено зняти вірмену, оскільки він може майстерно та технічно зняти фільм, не занурюючись в українську історію, культуру та традиції, ідею повісті, та не бачачи пропаганди у сценарії. Тому,

---

¹ Цит. за: «Свобода», Ч. 098, 31 травня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

автор закликає вважати, що цей фільм містить не тіні забутих предків, а тінь сучасного режиму¹.

Остання стаття циклу колонки вийшла у номері за 1 червня 1967 року. У ній автор підводить підсумки свого дослідження та фільму «Тіні забутих предків» загалом. Артем Орел відмічає, що кінофільм має вишукану мистецьку форму, яка багата кольорами і краєвидами, влучно поєднує їх у кадрах. Але фальшування повісті Коцюбинського, допис нових сцен та недолужний символізм, протиставлення природи діям людей, а не навпаки – як у повісті – люди та природа єдине ціле, це все призводить до окремого від оригінального тексту кінофільму, поставленого лише за далекими мотивами оригінального творіння письменника.

Щодо питання про заборону показу фільму у СРСР, журналіст вважає, це сталося через антиукраїнську політику усередині країни. На питання ж, чому цей фільм було знято українською мовою та дозволено на експорт у США та інші світові країни, Артем Орел пише, що це було пропагандистське радянське замовлення, щоб задобрити діаспору та вона перестала бути політичним ворогом Радянському союзу. У докази цьому, окрім нової сцени у церкві та штучному конфлікті Палійчуків з Гутенюками, він зазначає, що якби у кінофільмі не було пропаганди, партія його би, по-перше, не спонсорувала, по-друге – не дозволила зняти, по-третє – не витратила би кошти на вивезення кінострічки закордон на міжнародні фестивалі.

Єдиним досягненням «Тіні забутих предків» режисера Параджанова, автор колонки вважає фільм українською мовою. Але, оскільки ніде не було вказано, що гуцули – це українці, а у підпису до фільму лише значиться «З життя Карпат», які належать одразу декільком країнам, великого досягнення у прославленні української культури та повісті у іноземному світі, як зауважив журналіст, на його думку не має².

---

¹ «Свобода», Ч. 098, 31 травня 1967 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

² «Свобода», Ч. 099, 1 червня 1967 р. Нью Джерсі, США.

Слід відзначити, що дослідження кінофільму «Тіні забутих предків», виконане Артемом Орелом на сторінках емігрантської газети «Свобода», є першим публічним пошуком слідів радянської пропаганди та мотивів СРСР щодо цього фільму Сергія Параджанова.

Наступного разу «Тіні забутих предків» потрапили на сторінки газети діаспори завдяки Володимиру Несторовичу – українському публіцистові, журналісту, письменнику, редактору декількох газет в еміграції. Замітка вийшла у номері за 20 вересня 1967 року під заголовком «Сприяння і ворожість». У ній автор критикує туристичні маршрути до СРСР, статті іноземців про УРСР та режим пригнічення української ідентичності. Також він наводить думки італійського журналіста Енцо Реггі («Уніта»), де кореспондент, після візиту до УРСР, дуже обережно пише про свої сумніви щодо реалізації українським народом своєї жаги до мистецтва та культури. Він не підтримує ствердження, що мистецтво усіх народів радянських республік є соціалістичним за змістом, і для прикладу наводить кінофільм «Тіні забутих предків»¹.

Останній раз у 1967 році кінофільм Сергія Параджанова було згадано у номері за 23 вересня. Це був анонс нового кіносезону в штатах Нью-Йорк та Нью-Джерсі. «Тіні забутих предків» показували разом з кінофільмом «Карпатський фестиваль» з англійськими субтитрами. Фільм показували по два рази 22 вересня, 23 та 24 вересня відбулось п'ять сеансів. Про кінофільми було визначено наступне: «два прекрасні українські кольорові фільми»².

У 1970 році «Тіні забутих предків» з'явилися в газеті «Свобода» тричі. У номері за 18 червня 1970 року вийшла стаття «Совет фільм» К. Крупського. У ній автор розглядає радянський журнал «Soviet Film», який виходить на шести мовах, у політичному аспекті. Автор зазначає, що до нього мистецтвознавці з діаспори не звертали увагу на цю періодику, але вона має цікаві для аналітики аспекти. К. Крупський акцентує увагу, що

---

¹ Несторович В., «Сприяння і ворожість»// «Свобода», 20 вересня 1967 р. Нью Джерсі, США

² «Свобода», Ч. 174, 23 вересня 1967 р. Нью Джерсі, США.

журнал дуже пропагандистський, адже він на кожній полосі наводить геройські подвиги минулих та позаминулих поколінь у боротьбі проти нацистів, звеличуючи лише роль одного з радянських народів у Другій світовій війні, боротьбі проти Наполеона, а також звеличує постаті Петра І, Кутузова та Суворова.

Також у журналі, як пише автор статті, Олександра Довженка названо одним з найкращих режисерів СРСР, але одразу ж наводиться його хвалебний лист до Москви щодо фільму Езенштайна «Іван Грозний» (1944). Далі, автор зазначає, що про Олександра Довженка у різних випусках журналу «Soviet Film» містяться якісні статті мистецтвознавців, цікаві фотографії з життя режисера та цитування його віршів. У статтях Марата Власова, Ірини Поволотської та Тетяни Дерев'янка були описані любов режисера до українського краєвиду. Але, як зауважує К. Крупський, хоча в статті і згадано слово «український», але для пересічного іноземного читача Олександр Довженко буде лише черговим радянським митцем. Автор підводить до висновку, що журнал є агітаційним, і його спонсорує радянська влада через її розуміння важливості використання кінематографа як засобу пропаганди.

Разом із цим, «Тіні забутих предків» були наведені автором як приклад дискримінації українців у галузі кінематографічного мистецтва з причин, наведених вище. Це відбувається декількома шляхами, як зауважує автор статті: «**Совет фільм.** (...) В журналі трапляються світлини з українських фільмів «Тіні забутих предків» та інших, але пояснювальні тексти написані так, що читач мусить сприймати все це як советське – російське...»¹.

Окрім цього, К. Крупський наводить цитату з книги Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», за якою Сергію Параджанову забороняють знімати другий фільм, а самій Київській кіностудії наказано вчасно зупинитись. «Тіні забутих предків» названо зламом Київської

---

¹ Цит. за: «Свобода», Ч. 110, 18 червня 1970 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

кіностудії, який повернув їй світове визнання, але не у тому форматі, як того волів би бачити СРСР.

28 жовтня 1970 року вийшов новий номер газети «Свобода», у якому «Тіні забутих предків» згадано одразу в двох статтях. У статті «За оборону національної спадщини і традицій» М. Петровича, яку автор присвятив «Хроніці опору» Валентина Мороза – патріотичному твору, якому діаспоріанська преса приділила багато статей та заміток. У статті переказується книжковий опис Гуцульщини та села Космач, боротьба православної та уніатської течій християнства на цих землях, а також історія старовинної церкви Довбуша. У Довбушівській церкві, яка знаходиться в селі Космач, був іконостас. Як описує Валентин Мороз – історик, дисидент, доктор наук – іконостас було позичено для зйомок фільму «Тіні забутих предків». Як зазначає автор повісті, та переказує автор статті: **«За оборону національної спадщини і традицій. (...) Іконостасу, до речі, пограбованого режисером Параджановим, дотепер не віддали, а енергійні протести космочан та діячів української культури у Львові та Києві підпали під категорію «буржуазного націоналізму»...»**¹.

Далі описуються намагання повернути іконостас до рідного села та розмови з представниками КДБ, цитується письменник Олесь Гончар, який назвав історію з іконостасом обурливою та робиться висновок, що кожна людина, якій небайдужа українська культура є «націоналістом». Події у селі Космач названо символом національного супротиву та справжнім уроком².

У другій статті цього номеру кінофільм «Тіні забутих предків» згадано у зовсім іншому контексті. Якщо у згаданих раніше статтях автори доводять, що фільм є не українським, а пропагандистським та радянським, то у статті під назвою «Мракобісся продовжується» Лариса Онишкевич зазначає протилежне – вона обурюється тим, що у книгах «Історія Росії» та «Мистецтво Росії» у редакції відомого американського журналу «Горайзонс»

---

¹ Цит. за: «Свобода», Ч. 196, 28 жовтня 1970 р. Нью Джерсі, США. С. 2.

² Так само

«Тіні забутих предків» названо російським кінофільмом. Окрім цього, журнал ототожнює усі народи СРСР з російським, та мистецтво Київської Русі, українських гетьманів, фільми Олександра Довженка відносить до історії та мистецтва Росії¹.

Останній раз за 1970 рік кінофільм «Тіні забутих предків» згадано у номерах за 9 та 10 грудня, де наводиться фрагмент з книги Валентина Мороза «Хроніка спротиву», у якій описується історія іконостасу села Космач, що на Гуцульщині. Режисера кінофільму названо «чортом у новій подобі – масці Параджанова». Окрім цього, зазначається, що кінофільм отримав нагороди та міжнародне визнання тільки завдяки композитору Скорику та оператору Ілленко, заслугу режисера визнано лише у поєднанні талановитих людей в єдину команду².

У 1974 році діаспора дізналась про арешт Сергія Параджанова завдяки французькій газеті «Ле Монд» від 8 січня. У номері газети «Свобода» за 14 лютого було повідомлено про підтримку режисера італійськими та французькими кінорежисерами, а також згадано, що він є автором трьох фільмів на українську тематику, один з яких – «Тіні забутих предків» отримав нагороди на міжнародних кінофестивалях³.

Також у номері від 25 травня 1974 року, були описані подробиці арешту Параджанова. У замітці, яка розміщена на першій сторінці номеру, наведено повідомлення за інформацією в газеті «The New York Times» від 24 травня про арешт україно-вірменського режисера. У замітці режисера «Тіні забутих предків» названо «світової слави українським режисером» та творцем фільмів, які здобули міжнародні перемоги на кінофестивалях та світове визнання. У номері наведено коротку біографію Сергія Параджанова, повідомлено, що він ставив свій підпис у листі проти арештів діячів української культури та мистецтва, розміщено місце суду, причини арешту режисера та покарання, згадано про підтримку спільнотою європейських

¹ «Свобода», Ч. 196, 28 жовтня 1970 р. Нью Джерсі, США

² «Свобода», 9 грудня 1970 р. Нью Джерсі, США

³ «Свобода», 14 лютого 1974 р. Нью Джерсі, США

режисерів, а також нагадується про критику Валентином Морозом щодо неповернутого іконостасу у село Космач, який було взято для зйомок кінофільму «Тіні забутих предків»¹.

У номері від 14 травня 1976 року була розміщена стаття про новели Сергія Параджанова. Інформацію про це діаспора дізналась завдяки Українській Інформаційній Службі (УІС) «Смолоскип». Також у номері уперше розміщено фотографію режисера. У замітці сказано, що більшість людей знає Параджанова завдяки «Тіні забутих предків», а також повідомляється, що «Свободі» не відомо, на якій мові були написані в оригінальному варіанті новели, але збірник прийшов українською мовою. Також наведено біографію Параджанова та відомості про його арешт².

Щодо «Тіні забутих предків», в газеті наводяться цитати рецензентів, в яких фільм було названо найбільш чуттєвим та яскравим з усього кінематографа СРСР. Також наведено історію створення кінофільму, акцентовано, що його одразу було заборонено в Радянському Союзі. Але творіння Параджанова, як повідомляє «Свобода», було використано у цілях пропаганди та висвітлено на міжнародних кінофестивалях, де він здобув перемоги. Режисера на фестивалях не було, адже йому не дозволили виїзд закордон³.

У випуску за 28 жовтня 1976 року, кінофільм було згадано у статті Романа Савицького, присвяченій інавгураційному концерту Української Фундації. Повідомлялось, що на події грали музичні твори Мирослава Скорика. Також у статті наведено коротку біографію композитора та зазначено, що він відомий як автор музики до «Тіні забутих предків». Сам фільм названо міжнародно відомим⁴.

У випуску від 24 грудня 1977 року Василь Маркусь – громадський діяч, письменник та журналіст – повідомляє, що «Тіні забутих предків» було

¹ «Свобода», 25 травня 1974 р. Нью Джерсі, США

² «Свобода», 14 травня 1976 р. Нью Джерсі, США

³ Так само

⁴ «Свобода», 28 жовтня 1976 р. Нью Джерсі, США

показано на Венеційському фестивалі, присвяченому мистецтву країн комуністичного режиму. Також щодо кінофільму відбулась дискусія між американським кінознавцем Гербертом Маршалом та канадським письменником та істориком українського походження Марком Царинником¹.

У номері за 6 січня 1978 року вийшла невелика за обсягом стаття щодо звільнення Сергія Параджанова з радянської тюрми. Вона містить його фотографію. Ця замітка виправдовує режисера, нарешті називає його українським кінотворцем та борцем за українські національні мистецтво та культуру².

Як пише «Свобода», інформацію про звільнення режисера вони отримали від Української Інформаційної Служби (УІС) «Смолоскип». У замітці наведено коротку біографію Сергія Параджанова. Також зазначається, що він є режисером п'яти українськомовних фільмів, а його найбільш відомий – «Тіні забутих предків» – отримав світове визнання та найприхильніші відгуки рецензентів. У позитивному ключі нагадується, що режисер був активним учасником захисту українських письменників, яких арештували та репресували. У 1986 році він поставив свій підпис у листі до Леоніда Брежнєва на захист В'ячеслава Чорновола³.

У статті також написано, що режисер не має ніякого відношення до іконостасу, який було вкрадено з села Космач, що на Гуцульщині. Як заявляє «Свобода», критика Валентина Мороза – автора «Хроніки опору», у якій описана ця подія, є догадкою самого Мороза, або ж хитрощами КДБ, який вирішив наставити режисера проти письменника. Також повідомляється, що офіційною причиною арешту режисера у 1974 році були не «моральні чинники», а «продаж ікон». А «Хроніку опору» Валентина Мороза було використано КДБ проти Параджанова. У статті описується підтримка

---

¹ «Свобода», 24 грудня 1977 р. Нью Джерсі, США

² «Свобода», 6 січня 1978 р. Нью Джерсі, США

³ Так само

режисера європейськими та американськими режисерами та діячами мистецтва, а також організацією УІС «Смолоскип»¹.

Далі, у номері «Свободи» від 18 лютого 1978 року, було розміщено статтю Софії Наумович (Ольга-Любомира Вітошинська) – відомої журналістки та письменниці, громадської діячки європейської української діаспори та засновниці Союзу Українок Франції. У статті «Спогади Плюща» наведено цитування зі спогадів дисидента Леоніда Плюща. Серед них містяться його спогади щодо першого показу «Тіні забутих предків» у Києві, на початку серпня 1964 року. Зазначається, що Іван Дзюба привітав Сергія Параджанова з прем'єрою кінофільму від мешканців Києва, а також, коли він почав промову про ув'язнених українських діячів культури і мистецтва та йому захотіли перешкодити, Сергій Параджанов наказав не переривати промову Дзюби².

Таким чином, упродовж всього періоду поетичної хвилі українського кінематографа, діаспора США пильно слідкувала за долею кінофільму «Тіні забутих предків». Її реакція була неоднозначною, та сприйняття фільму залежало від віку, політичних поглядів, життєвого досвіду тощо. Старше покоління, яке народилося в Україні та емігрувало до США під час Другої світової війни, неоднозначно відгукувалося про фільм. Підкреслювало, що фільм було знято українською мовою та за мотивами повісті Коцюбинського, були раді бачити Карпати та українські краєвиди загалом. Також сподобалось музичне обрамлення Скорика, адже музику з кінофільму програвали на зустрічах ОУН тощо. Недоліками вважали, по-перше, інтернаціональний склад знімальної команди, по друге – самого режисера Сергія Параджанова, в якому бачили прорадянського, некомпетентного у питанні української культури вірменського режисера. Окрім цього, старше покоління знайшло в фільмі пропаганду комунізму, засудило нові сцени, символізм та ідеї, розкритикувало методи зйомки та техніки обробки звуку тощо. Відкидало

---

¹ Так само

² «Свобода», 18 лютого 1978 р. Нью Джерсі, США

ідею, що фільм цілком український. Молоде покоління, навпаки, сприйняло кінофільм як український символ, допомагало всіляко його розповсюдженню та за допомогою кінострічки знайомило іноземців з українською культурою. Студенти запрошували організувати покази у своїх університетах та коледжах, і на такі покази збирались не тільки молоде покоління діаспори, але й іноземні студенти та професори. Таким чином, кінофільм було показано безліч разів у різних вищих навчальних закладах США та Канади, українських фестивалях, школах, таборах, курсах та зустрічах (Див. Додаток Л). Завдяки показам кінофільму збиралися гроші на українські бібліотеки на території Північної Америки та студентські потреби. Незважаючи на неоднозначну реакція, кінострічка користувалася попитом в середовищі української діаспори, про що свідчать чисельні покази в різноманітних штатах США упродовж усього періоду поетичної хвилі, хвалебні коментарі в замітках та рекламі, переклад на англійську мову, регулярний інтерес на сторінках газети діаспори та обурення щодо називання його «радянським» чи «російським».

У 1970-х роках, після арешту Сергія Параджанова, з'явилося більше інформації по режисера, кінофільм було «виправдано» та визнано «українським», як і його режисера. «Тіні забутих предків» є найбільш обговорюваним та суперечливим кінофільмом на сторінках газети діаспори у другій половині ХХ століття.

Після завершення поетичної хвилі українського кінематографу, за Л. Брюховецькою – після 1979 року, «Тіні забутих предків» залишались не менш популярними. Кінофільм демонстрували упродовж 1980-2020 років на українських та міжнародних конференціях, зустрічах, концертах, кінопоказах, дитячих заходах, тощо. Завдяки цьому про кінострічку дізнавалося все більше іноземних глядачів.

Про «Тіні забутих предків» писали американські кінокритики та журналісти. Наприклад, Джонатан Розенбаум (Див. Додаток К). Його характеристика щодо «Тіней...» є наступною: **«Тіні наших забутих предків.**

Опубліковано 21 вересня 2007 року. За романом українського письменника М. Коцюбинського надзвичайне злиття Сергія Параджанова міфу, історії, поезії, етнографії, танцю та ритуалу (1964) залишається одним із найвищих творів радянського звукового кіно, і навіть наступні риси Параджанова зазнали невдачі, затьмарити його п'яний блиск. Дія фільму розгортається в суворих і прекрасних Карпатах, і розповідає про приречене кохання між ворогуючими сім'ями, Іваном і Марічкою, та про життя та шлюб Івана після смерті Марічки. Сюжет вражає, але служить Параджанову переважно як арматура для підтримки хвилюючого пориву його ліричних рухів камери (виконаний майстер-кінематограф Юрій Ілленко), його новаторського використання природи та інтер'єрів, його вправного жонглювання фольклором та фантазією щодо язичницькі та християнські ритуали, а також його дивовижне поведження з кольором та музикою. Фільм, гідний Довженка, на чиє поетичне бачення українського життя часто натякають. Дж. Розенбаум» (переклад з англійської – Е. Буралова). Також автор радить своїм читачам подивитись кінофільм українською мовою з англійськими субтитрами у кіноцентрі Джина Сіскела протягом трьох вересневих вечорів¹.

Завдяки пошукам в електронних архівах бібліотеки Колумбійського університету, ми віднайшли рецензії на фільм «Тіні забутих предків» за 2010 рік студентського проєкту «Забута класика минулого» («Forgotten Classics of Yesteryear»). Автор рецензії починає її з питання, чи має режисер відтворювати у своїх кінофільмах правду: «...Тому виникає просте запитання: чи можуть режисери брехати, щоб сказати правду? Це питання можна зробити ще далі, запитавши, чи можна використовувати вигадку для зйомки реальності. Цей конфлікт між реальністю та фантазією лежить в основі одного з справжніх триумфів радянського кіно – «Тіні забутих предків». Перший фільм горезвісного Сергія Параджанова, який всю свою кар'єру переслідувався радянською владою за зміст своєї творчості, це

---

¹ Shadows of our Forgotten Ancestors by J. Rosenbaum. 2007. URL:

<https://jonathanrosenbaum.net/2007/09/shadows-of-our-forgotten-ancestors/> (дата звернення: 21.09.2021).

любовна реконструкція та зображення української гуцульської культури. Тепер дозвольте мені спочатку встановити одне: «Тіні забутих предків» — це не документальний фільм і не має на меті бути етнографічною реконструкцією. Однак, як випливає з назви, «Тіні забутих предків» — це свого роду театр тіней культури, яку довго нехтували. Його історія – це виросток гуцульської традиції та культури. Використовуючи фантастику та фентезі, Параджанов створює одне з найбільш достовірних реалізацій унікальної культури в історії кіно...»¹ (переклад з англійської – Е. Буралова). Таким чином, автор оповідає про зв'язок гуцульського фольклору, повісті Михайла Коцюбинського та талановитий кінофільм Сергія Параджанова².

У 2015 році з'явилась замітка в англійській газеті «Ukrainian Weekly» від 23 жовтня, написана Яро Бігун. У ній розповідається про заходи української класичної музики та концерт, на якому після виконання головної теми з кінофільму «Тіні забутих предків», написану Мирославом Скориком, зала стоячи аплодувала³.

У 2018 році кінофільм показували в Українському музею, як повідомляє «Ukrainian Weekly», квиток для дорослих коштував 8 доларів, для студентів – 6, для членів клубу безкоштовно⁴.

У 2021 році, кінофільм Параджанова зустрічається у газеті «Ukrainian Weekly» в контексті дитячого літнього українського табору та розповіді про мольфарів⁵.

Фільмами поетичної хвилі, які не бачила діаспора, але приділяла їм увагу в своїй газеті, були «Білий птах з чорною ознакою» (1971) режисера Юрія Іллєнка, та «Захар Беркут» (1971) Леоніда Осики. Перший кінофільм

¹ Forgotten Classics of Yesteryear. Shadows of Forgotten Ancestors. 26.04.2010. URL: <https://forgottenclassicsofyesteryear.blogspot.com/2010/04/shadows-of-forgotten-ancestors.html?m=0> (дата звернення: 26.05.2021).

² Так само

³ «Ukrainian Weekly», 23 жовтня 2015 р. Джерсі-сіті, США

⁴ «Ukrainian Weekly», 8 липня 2018 р. Джерсі-сіті, США

⁵ «Ukrainian Weekly», 17 червня 2021 р. Джерсі-сіті, США

було заочно засуджено за сюжет та піддано критиці, а другий – нейтрально сприйнято за те, що його зняли за сюжетом класики. Ці фільми з'явилися на сторінках газети у 1970 та 1971 роках¹.

Кінофільм «Білий птах з чорною ознакою» уперше було згадано в номері газети діаспори «Свобода» за 12 серпня 1971 року. Статтю «У Москві відзначено фільм проти українських «буржуазних націоналістів»» присвячено Міжнародному московському кінофестивалю 1971 року, на якому були присутніми іноземні журналісти та кінокритики². Як повідомляє «Свобода», вона дізналась завдяки західним журналістам, що кінофільм «Білий птах з чорною ознакою», який було знято Київською кіностудією, розділив першу премію з ще трьома радянськими кінофільмами. Головний актор – Іван Миколайчук, режисер – Юрій Іллєнко, оператор «Тіні забутих предків» (1964). Газета діаспори розповідає, що про фільм українці в еміграції дізнались ще до кінофестивалю, завдяки Київському радію для мігрантів. У статті також наведено, що кінофільм розповідає про возз'єднання земель України в межах СРСР. Газета наводить короткий опис кінофільму, застосовуючи саркастичні уточнення та коментарі щодо сюжету та ідеї загалом, робить акценти на показі Буковини часів «боярщини» та конфлікті двох братів, один з яких під час окупації Буковини нацистськими військами став радянським партизаном та почав переслідувати свого брата, який: **«У Москві відзначено фільм проти українських «буржуазних націоналістів. (...) «пішов шляхом зради»... внутрішньо спустошений і вже безвладний, як той вовк в облозі, в густих лісах та високих горах причаївся у схронах разом із своїми націоналістичними недобитками – бандерівцями, й кружляє гірськими стежками...»**³.

Також у цій статті «Свобода» пише про коментар щодо кінофільму лондонського журналіста газети «Дейлі телеграф» за 3 серпня 1971 року,

¹ «Свобода». Ч.147, 12 серпня 1971р. Нью Джерсі, США.

² «Свобода». Ч.147, 12 серпня 1971р. Нью Джерсі, США. С. 1.

³ Цит. за: «Свобода», Ч. 147, 12 серпня 1971 р. Нью Джерсі, США. С. 1, 4.

який був присутнім на міжнародному кінофестивалі в Москві. В ньому було зазначено, що кінофільм «Білий птах з чорним крилом» був дуже розрекламованим напередодні показу. На думку британського кореспондента, фільм не має цілісного сюжету і тримається на візуальній основі, яка сповнена імпазантними але не маючими сенсу картинами, як сплав колод і танці. У висновку англієць приходить до роздуму, що кінофільм вийшов «сірим та вульгарним», як і усі інші представлені на фестивалі в Москві 1971 року. На його думку, журі не мало нікому присуджувати першу премію, яку отримали чотири фільми того року – серед них і «Білий птах з чорною ознакою» Юрія Ілленка¹.

В останніх абзацах статті, «Свобода» задається питанням щодо отримання таким фільмом золотої медалі. Як вона вважає, це сталось за ідею кінофільму проти українських буржуїв-націоналістів та обміном чемними люб'язностями між двома членами журі – представником СРСР, режисером Григорієм Козінцевим та представником Великобританії, письменником Джеймсом Олдріджем. На останок, газета саркастично виражає свою зацікавленість кінофільмом та сподівається побачити цей фільм, який отримав золоту медаль, у країнах Заходу².

Другого і останнього разу в період хвилі українського поетичного кіно, назва кінофільму «Білий птах з чорною ознакою» з'явилася у номері від 25 серпня 1971 року. У статті «Головна роля у фільмі» розповідається про нагороду кінофільму на кінофестивалі в Москві та його тему, яка, на думку газети, є антиукраїнським змалюванням Буковини часів Другої світової війни. Також акцентовано увагу, що головну роль виконує дружина режисера Ілленка – Лариса Кадочникова, яка окрім цього є росіячкою, але в кінофільмі Параджанова «Тіні забутих предків» грала українську Марічку³.

---

¹ «Свобода». Ч.147, 12 серпня 1971р. Нью Джерсі, США. С. 1.

² Так само

³ «Свобода». 25 серпня 1971р. Нью Джерсі, США. С. 1.

У 1971 році вийшов кінофільм «Захар Беркут» під режисурою Леоніда Осики¹. Про цей кінофільм діаспора дізналась ще за рік до прем'єри, про що свідчить замітка в номері «Свобода» від 18 серпня 1970 року. У ній розповідається, що кіностудія імені О. Довженка почала зйомки кінофільму за мотивами повісті Івана Франка «Захар Беркут» у селищі Тухля. У замітці наведено короткий опис повісті та прізвища команди режисера².

У 1971 році «Захар Беркут» Осики газетою було згадано тричі. У випуску за 28 вересня 1971 року вийшло повідомлення, в якому розповідалось, що кінофільм вийшов на екрани. У замітці наведено короткий опис сюжету і акцентовано увагу, що всі мешканці села загинули у боротьбі від рук монголів, але не у неволі. Також «Свобода» пише, що автори фільму проводили зустріч з журналістами, про що вона дізналась з радянської газети «Культура і життя» від 16 вересня. Акцентовано, що радянська газета не дала оцінку фільму, а переклала це на плечі глядачів³.

У номері від 4 грудня 1971 року розміщено замітку про фільм «Захар Беркут». У ній написані прізвища режисера, сценаристу, акторів, короткий опис сюжету. Окрім цього, видання діаспори пише, що про вихід на екрани кінофільму розповідає радянська газета «Московские известия», але не надає оцінку фільму⁴.

У випуску за 28 грудня 1971 року відомий мистецтвознавець, художник та журналіст Богдан Певний присвятив статтю образотворчому мистецтву УРСР. Він розповідає про сучасних митців, зокрема Георгія Якутовича, який відомий за мистецьке оформлення кінофільмів, наприклад, був художником кінофільму «Захар Беркут»⁵.

Останній раз в період хвилі українського поетичного кіно кінофільм згадано в номері від 11 вересня 1976 року. Зокрема, в замітці розповідається

---

¹ Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001 – с.459-461.

² «Свобода». 18 серпня 1971р. Нью Джерсі, США.

³ «Свобода». 28 вересня 1971р. Нью Джерсі, США.

⁴ «Свобода». 4 грудня 1971р. Нью Джерсі, США.

⁵ «Свобода». 28 грудня 1971р. Нью Джерсі, США.

про новий зріст зацікавлення поляками творчістю та науковими працями Івана Франка після виходу у кінотеатрах країни фільму «Захар Беркут», трансляцію якого було зумовлено популярністю письменника серед громадян Польщі. Зазначено, що у країні продаються майже 100 тисяч книг автора¹.

Отже, завдяки іноземній та радянській пресі діаспора мала змогу дізнатись про ще два кінофільми часів поетичної хвилі українського кінематографу. Хоча діаспора і не побачила їх у цей період, але склала власне уявлення та судження про них завдяки опису змісту та ідеї сюжету, режисерській команді та рецензіям журналістів. «Білий птах з чорною ознакою» та «Захар Беркут» були кінофільмами, представленими на головних кінофестивалях СРСР², тому це зумовило їх попадання до іноземної преси та газети діаспори. «Білий птах з чорною ознакою» був розкритикований заочно за його сюжет та ідею, тоді як «Захар Беркут» був сприйнятий нейтрально та навіть позитивно, адже його знімали за українською класикою. Таким чином, відгуки на кінофільми поетичної хвилі українського кіно мандрували сторінками газет діаспори – «Свобода» та «Ukrainian Weekly», блогами та рецензіями американських журналістів та кінокритиків, а також колекціонерськими галереями.

Окрім кінофільмів поетичного кіно, діаспора також мала власні думки щодо інших кінофільмів, вироблених в Україні. Наприклад, «Зачарована Десна» (1964) за повістю Олександра Довженка мала схвальні відгуки, кінокартину показували на дитячих українських діаспорських кінофестивалях та у літніх таборах.

Українці, які приїхали до США після 1991 року, вочевидь, відсували певну ностальгію за радянським кіно, яке було знято в Україні. Наприклад, «Пригоди електроніка», «Весілля в Малинівці», «За двома зайцями», «Сватання на Гончарівці». Популярними, наприклад, в комунах емігрантів з України в Лос Анджелесі та на Брайтон Біч, Нью Йорк, були кінопокази

¹ «Свобода». 11 вересня 1976 р. Нью Джерсі, США.

² Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001 – с.459-461.

кінофільмів Одеської кіностудії, тоді як загалом у Північних штатах – Київської кіностудії. Це також пов'язано з інтересами та менталітетами, віком мігрантів-діаспоріан тощо.

Від початку 2000-х років, з поширенням інтернету, кількість відгуків діаспори щодо кінокартин минулого та сучасності стала неймовірно великою. Насамперед, слід звернути увагу на кількість кінопоказів та коментарів на офіційних сайтах цього періоду. Наприклад, кінофільми «Кіборги» та «Дорога додому», починаючи з 24 лютого 2022 року, в США було показано в клубах та українських кінотеатрах більше 50 разів, що свідчить про лояльність та зацікавленість аудиторії. Окрім цього, мультфільм «Мавка. Лісова пісня» (2023), отримав високі рейтинги на сайтах IMDb та схвальні рецензії в соціальних мережах. Таким чином, хоча головні дискусії та популярність належать кінофільму «Тіні забутих предків», українська діаспора в США виявляли та продовжує виявляти неабиякий інтерес до багатьох кінофільмів різних епох, відзнятих українськими режисерами та кіностудіями.

РОЗДІЛ 4. ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО КІНО НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США

«Треба взяти себе в руки, закувати серце в залізо, волю і нерви,
бодай останні, і, забувши про все на світі, створити сценарій і фільм,
достойний великої нашої ролі у велику історичну добу»

Олександр Довженко¹

Українське кіно відіграє певну роль у збереженні культурної спадщини, утвердженні національної ідентичності та співпраці між різними групами українців у США.

Вплив виявляється через різноманітні аспекти, такі як відтворення українських традицій, мови та історії в кінофільмах, що може зміцнювати зв'язок діаспори з українською культурою. Крім того, українські фільми слугують майданчиком для обговорення тем, пов'язаних з історією та сучасним становищем України, що важливо для конструювання та посилення спільного ідентитету серед українців у світі.

У перших двох розділах ми проаналізували історію українського кіно та реакцію на нього представників діаспори. Цей розділ присвячено впливу українського кінематографа на культурний розвиток та життя українців в діаспорі, на режисерів-діаспоріан та людей, що мають творчі професії, насамперед пов'язані з кінематографом та театром.

4.1 УКРАЇНСЬКИЙ КІНЕМАТОГРАФ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ДІАСПОРИ.

Культурне життя діаспори українців у США тісно пов'язано з кінофільмами з України. На чисельних кінопоказах українці за кордоном збирались довкола кінофільмів, осмислювали українське кіно на сторінках

---

¹ Цит. за режисером Олександром Довженко

діаспорної преси, пропагували українську культуру, презентували кращі кінострічки з України в університетах США та культурних установах, створюючи завдяки українському кіно позитивний образ українців та України загалом.

У період від німого кіно до 1960-х років, українські та радянські кінофільми, які потрапляли до діаспоріан, найчастіше переглядались в закритих (практично завжди – виключно чоловічих) клубах. Наприклад, Клуб Круглого Столу в Нью Йорку. Вже далі такі об'єднання пропонували ті чи ті кінофільми до перегляду пересічним представникам діаспори, гаряче дискутували щодо кінострічок та влаштовували кінопокази, домовляючись з місцевими кінотеатрами та установами.

З 1940-х років важливе місце в культурному житті діаспори зайняв Український Інститут Америки¹. У 1948 році Вільям Дзус, винахідник і власник компанії Dzus Fastener у Вест-Айсліп, Лонг-Айленд, Нью-Йорк, заснував Український Інститут Америки з метою підтримки українського мистецтва, культури, музики та літератури. Інститут розташовувався в особняку Парквуд в Вест-Айсліп, Лонг-Айленд. Через деякий час, приміщенням для інституту став просторий особняк Флетчера-Сінклера з його престижною адресою та унікальним архітектурним стилем, який був придбаний Українським інститутом Америки в 1955 році завдяки благодійності та підтримці Вільяма Дзуса. У червні 1962 року була сплачена іпотека, і після цього будівлі Українського Інституту Америки було присвоєно статус пам'ятки, який охороняють закони про культурну спадщину США. Події, підтримані Українським Інститутом Америки, включали, зокрема, кінопокази українських кінофільмів. Крім того, свого часу інститут став ініціатором організації вистави театру Леся Курбаса на основі творів Лесі Українки, наукової конференції з нагоди 130-річчя від дня народження українського історика Михайла Грушевського, відзначення 200-річчя від дня

---

¹ Український інститут Америки (Електронний ресурс)

URL: <https://ukrainianinstitute.org/home/about-the-ukrainian-institute-of-america/> (Дата звернення: 17.04.2023)

народження Миколи Гоголя музичними, художніми, кінематографічними та літературними подіями протягом вікенду Nohol Arts Fest, а також семінарів, симпозіумів та конференцій, що присвячені інтерпретації подій в Україні та діаспорі, заходів для вшанування пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи та Голодомору в Україні тощо.

Як уже відзначалося, особливе значення для української діаспори (попри амбівалентне ставлення до цієї кінострічки) мав кінофільм «Тіні забутих предків». Він привернув увагу діаспоріан і став улюбленим для широкої аудиторії, особливо в еміграційному середовищі. Його унікальна та виразна естетика, глибокий зміст і вміння відтворити українську культурну спадщину сприяли тому, що зрештою фільм отримав статус культового для української діаспори в США. Він став об'єктом гордості та важливим елементом у відзначенні та збереженні культурної ідентичності серед українців у новому для них соціокультурному середовищі. Окрім цього, він збирав та поєднував навколо себе різні групи українців, сприяючи розвитку культурного життя діаспори. Також, це єдиний український кінофільм, який протягом 60-ти років демонструється в американських навчальних закладах, університетах Ліги Плюща, бібліотеках та студентських кіноклубах, досліджується науковцями тощо.

Фільм «Тіні забутих предків», створений Параджановим, вперше показали широкій публіці США 19 вересня 1966 року у Нью-Йорку. За даними видання «Свобода» від 21 вересня 1966 року, зали філармонії були повністю заповнені, переважно українцями. Втім, деякі члени Клубу Круглого Столу висловили критично на адресу фільму та його режисера, але загалом «Тіні забутих предків» отримали позитивний відгук від українців в еміграції.

Другий американський показ фільму для діаспори відбувся в таборі «Стежки Культури» (Іст Четгем, Нью-Йорк, США) наприкінці серпня 1966 року¹. У цьому таборі виступали письменники, поети, музиканти,

---

¹ «Свобода». Ч.160, 30 серпня 1966 р. Нью Джерсі, США.

актори, журналісти, художники та митці діаспори. Як повідомляє випуск газети за 30 серпня 1966 року, «Тіні забутих предків» було показано разом з кінофільмами «Земля» та «Звенигора» Олександра Довженка.

У замітці «Свободи» від 16 лютого 1968 року, розповідалось про Український Студентський Кружок у місті Вінніпег, Канада, який спонсорував показ фільму в Манітобському університеті наприкінці листопада-початку грудня 1967 року. Відмічено, що театр університету, де відбувалось висвітлювання кінофільму, відвідало більше 500 студентів, викладачів університету та містян. Фільм викликав неабияке зацікавлення серед представників різних факультетів та спільнот, особливо студентів та професорів факультету мистецтв¹.

У 1971 році, у номері «Свобода» за 19 листопада, було надруковано велику статтю щодо Українського фестивалю мистецтв у Канаді (30 серпня – 3 вересня 1971 року) у місті Тандер-Бей, що у провінції Онтаріо. Цей фестиваль надав змогу митцям-українцям та українській публіці в еміграції обмінятися ідеями, показати свої творіння, представити різні течії сучасного мистецтва. У статті наведені прізвища митців діаспори: в абзаці, присвяченому кінофільмам, були названі Роман Кройтер з Монреалю та Святослав Новицький з Нью Йорку. Фільми цих режисерів на українську тематику було показано на фестивалі у Тандер-Бей разом із фільмами з УРСР «Довбуш» та «Тіні забутих предків»².

28 квітня 1972 року кінофільм «Тіні забутих предків» було показано у Колумбійському університеті, Нью Йорк. Як повідомляє номер «Свободи» за 25 квітня, це стало можливим завдяки Українському Студентському Кружку при університеті. Фільм було висвітлено у залі університету, який має назву Horace Mann Auditorium³.

---

¹ «Свобода». Ч.031, 16 лютого 1968р. Нью Джерсі, США. С. 3.

² «Свобода». Ч. 215, 19 листопада 1971р. Нью Джерсі, США. С. 5.

³ «Свобода». Ч.076, 25 квітня 1972р. Нью Джерсі, США. С. 1.

Як повідомляє номер «Свободи» від 17 жовтня 1974 року, кінофільм «Тіні забутих предків» було продемонстровано у Гарвардському університеті. Покази кінофільму тривали з 31 липня по 6 серпня, у межах Літньої Школи Українознавства при Гарвардському Центрі Українських Студій. Перед показом відбувся виступ професора Асі Гумецької з Мічиганського університету, яка виступила з проповіддю, присвяченій творчості Михайла Коцюбинського та критичному порівнянню оригінального твору та кінофільму, що викликало велике зацікавлення серед студентів літньої школи¹.

У номері за 6 грудня 1974 року було розміщено анонс показів кінофільму «Тіні забутих предків» у Йонкерсі, штат Нью Йорк – 7 грудня, та у Бриджпорті, штат Коннектикут – 8 грудня. У Йонкерсі кінофільм було показано у школі св. Михайла двічі, у Бриджпорті – у залі Українського Народного Дому – один раз. Покази було організовано Заходами Управи Курсів української культури при коледжі Мерсі, Нью Йорк. Гроші від показів мали піти на укладення української бібліотеки при коледжі. Вхід для дорослих коштував 2 долари, для молоді – 1,25².

25 квітня 1975 року у місті Нью Йорк відбувся дивізійно-військовий вечір, організований Станицею Братства колишніх вояків Першої Української Дивізії УНА³. Нагодою для зустрічі стало перевидання книжки «Бій під Бродами». Зустріч колишніх військових відбувалась у залах Літературно-мистецького клубу діаспори Нью Йорку. На зустрічі лунали записи музики українського композитора Мирослава Скорика, яку він написав для кінофільму «Тіні забутих предків». Про це повідомляє номер «Свободи» за 23 травня 1975 року⁴.

У номері «Свобода» за 8 жовтня 1975 року розповідається про зустріч Української Вільної Академії Наук (УВАН) у пансіоні «Карпатія», м. Гантер,

---

¹ «Свобода». 17 жовтня 1974 р. Нью Джерсі, США.

² «Свобода». 6 грудня 1975 р. Нью Джерсі, США.

³ «Свобода». Ч.99, 23 травня 1975р. Нью Джерсі, США. С. 3.

⁴ Так само

штат Нью Йорк. На зустрічі науковців «Тіні забутих предків» показували два рази, також цей кінофільм було розглянуто в контексті екранізації творів Михайла Коцюбинського, течій сучасної української культури та проблемах екранізації літературних творів¹.

У номері від 25 березня 1977 року міститься анонс про показ кінофільму «Тіні забутих предків» в Українському Інституті Америки у місті Нью-Йорк. Кінофільм показували на прохання студентів нью-йоркських університетів. Показ мав відбутися 27 березня².

Схожий анонс показу «Тіні забутих предків» у місті Нью-Йорк містився у номері «Свободи» від 1 грудня 1978 року. Показ мав відбутися у залі Українського Інституту Америки в межах Фестивалю Українського Фільму (6-7 грудня). Фестиваль було організовано з нагоди Тижня Слов'янських Культур у Нью Йорку³.

Отже, протягом 60-ти років кінокартина «Тіні забутих предків» збирає довкола себе українців та розповідає про українську культуру різним поколінням діаспори (Див. Додаток М). І сьогодні, наприклад 2018 року, фільм показували в Українському музеї (показово, що квитки для дорослих коштували 8 доларів, а для студентів – 6.) А у 2021 році «Тіні забутих предків» було показано під час дитячого літнього українського табору⁴.

Слід відзначити, що молоде покоління української діаспори добре прийняло фільм, який став для них своєрідним символом української культури. Наприклад, студенти активно сприяли популяризації кінострічки, організовували покази в своїх університетах та коледжах, привертаючи увагу не тільки українців, але й іноземних студентів та професорів. Фільм часто показували на українських фестивалях, школах та інших подіях. За допомогою показів збирали гроші на українські бібліотеки та студентські потреби в США та Канаді. Більшість представників діаспори високо оцінили

¹ «Свобода». 8 жовтня 1975 р. Нью Джерсі, США.

² «Свобода». 25 березня 1977 р. Нью Джерсі, США.

³ «Свобода». 1 грудня 1978 р. Нью Джерсі, США.

⁴ «Ukrainian Weekly», 17 червня 2021 р. Джерсі-сіті, США

фільм, що підтверджується численними показами в різних штатах США, публікаціями та регулярним інтересом газет діаспори, які зрештою почали обурюватися, якщо цей фільм називали «радянським» чи «російського виробництва». Можна припустити, що саме завдяки кінострічці «Тіні забутих предків», у США зростав інтерес молоді до вивчення української культури. Також неабиякою популярністю в середовищі української діаспори США користувалися деякі кінофільми Олександра Довженка, зокрема «Земля» та «Звенигора», що стали класикою та загальноновизнаними шедеврами українського кінематографа.

Українським кінематографом цікавились студенти різноманітних університетів США, зокрема Гарвардського та Колумбійського. У другому після десятиліть українських кінопоказів та їх шаленої популярності, у 2004 році було створено Клуб Українського Кіно (Див. Додаток Н, Додаток О). 21 жовтня у Колумбійському університеті відбувся показ фільму українського режисера Олеся Саніна під назвою «Мамай». Ця подія позначила старт українського кіноклубу, який було засновано в рамках Програми українських студій Колумбійського університету. Клуб має на меті популяризувати український кінематограф та культуру України загалом серед студентів Колумбійського університету та мешканців Нью-Йорка, а також стати постійною платформою для представлення найкращих творів українського кіно американській аудиторії. Програма українських студій у Колумбійському університеті прагне залучити студентів до вивчення України, її мови, літератури, історії та культури, і обрання кінематографа як засобу досягнення цієї мети стало лише питанням часу. Університет пропонує широкий вибір курсів з мистецтва кінематографу, а репертуар фільмів, що демонструються, різноманітний за жанрами, географією та стилем. Тому вибір цікавого українського матеріалу, який приверне увагу колумбійських студентів і широкого глядача Нью-Йорка, став особливо важливим завданням.

Фільм «Мамай», знятий в 2003 році, є дебютом режисера Олесь Саніна у жанрі ігрового художнього кіно. Цей кінофільм відзначився позитивними відгуками критиків, і навіть був висунутий як офіційний претендент від України на номінацію для премії Оскар Американської Академія кінематографічних мистецтв і наук. Крім того, сам Олесь Санін, який виконав у фільмі роль середнього брата, подарував копію свого твору Юрію Шевчуку, ініціатору створення українського кіноклубу, виготовлену спеціально для цього показу. Юрій Шевчук – кінокритик, кандидат філологічних наук (германістика), член Національної спілки кінематографістів України¹. З 2004 року працює в Колумбійському університеті (Нью-Йорк, США), де викладає низку курсів, зокрема «Історія українського кінематографа», «Советський, пост-советський, колоніальний, постколоніальний кінематограф». Також є лектором української мови та культури в Департаменті слов'янських мов та Інституті імені Аверела Гаримана в Колумбійському університеті. Заснував та очолює український кіноклуб у Колумбійському університеті, що єдиним постійним місцем для обговорення українського кінематографу на Заході (з 2004 року) у науковому просторі.

Показ фільму «Мамай» та офіційний старт українського кіноклубу відбувся 21 жовтня о 18:30 вечора на перехресті з Амстердам Авеню у Нью-Йорку. Запрошувались всі бажаючі². Серед заходів українського кіноклубу в Колумбійському університеті відбувалось представлення нових кінотворів молодих українських документалістів, включаючи фільми Ганни Яровенко «Кіноманія», Сергія Буковського «Червона земля» та «Старі люди», Валентина та Максима Васіяновичів «Проти сонця» та ін. Також було представлено шедеври української класики, такі як «Білий птах з чорною ознакою» (реж. Юрій Іллєнко) та «Вавилон ХХ» (реж. Іван Миколайчук).

¹ Юрій Шевчук // Персоналії, НСКУ (Електронний ресурс)

URL: <https://www.ukrkino.com.ua/people/?id=5001> (Дата звернення: 12.08.2023)

² Columbia University launches Ukrainian film club with screening of *Мамай*//*Врама*, 2004 (Електронний ресурс)

URL: <http://www.brama.com/news/press/2004/10/041015columbia.html> (Дата звернення: 12.07.2023)

Окрім кінопоказів та дискусій, діяльність кіноклубу не обмежується і налагодженням наукових стосунків з іншими навчальними закладами США. Наприклад, за підтримки Колумбійського університету, в Українському науковому інституті Гарвардського університету регулярно відбуваються презентації досліджень кінематографа України та покази фільмів всіх часів¹.

Українські кінофільми також допомагають підтримати Україну під час сучасної війни. 13 березня 2022 року стартувала ініціатива «Підтримай Україну через кіно» з показу фільму «Поводир» у незалежному кінотеатрі у місті Сейлем, Массачусетс. Анонс події викликав великий ентузіазм. Губернатор Массачусетсу Чарлі Бейкер, конгресмен Сет Моултон та мер Сейлему Кін Дрісколл виступили головними гостями цього вечора, який в результаті дозволив зібрати 12.000 доларів на допомогу Україні².

Менше ніж за тиждень фільм «Поводир» вже показували в більше ніж 600 кінотеатрах США та Канади, а також кінотеатри за кордоном виявили інтерес до українського кіношедевра.

Ініціатива «Підтримай Україну через кіно» стала результатом кількох тижнів напруженої роботи власника кінотеатру Cinema Salem – Маршала Страуса разом з дружиною Елейн Гердин, які шукали способи, як їх театр може відгукнутися на трагедію в Україні. В кінці лютого Страус почав обговорення можливих шляхів підтримки України з лідерами спільноти, які шукали способи підтримати український народ. Показ фільму як благодійної події був однією з очевидних опцій для кінотеатру. Було обрано фільм «Поводир», оскільки він ще не демонструвався у США.

За кілька днів, 3 березня, Страус зв'язався з Юрієм Шевчуком, засновником та керівником українського кіноклубу в Колумбійському університеті. Доктор Шевчук підтвердив, що «Поводир» буде гідним вибором, і познайомив Страуса з режисером фільму, Олесем Саніним, який

---

¹ Гарвардський Український дослідницький інститут (Електронний ресурс)

URL: <https://huri.harvard.edu/event/film-presentation-14> (Дата звернення: 12.07.2023)

² Stand with Ukraine through Film (Електронний ресурс)

URL: <https://www.standwithukrainethroughfilm.org/about-us.html> (Дата звернення: 12.07.2023)

залишився у Києві. Санін погодився, що Cinema Salem може показати фільм у межах благодійної ініціативи на користь України¹.

Можна стверджувати, що український кінематограф відіграв та відіграє важливу роль в культурному житті української діаспори в США. За допомогою українського кінематографа діаспоріани знайомляться з культурною, зокрема культурною спадщиною, України, а також можуть підтримати Україну у скрутні часи.

4.2 ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО КІНО НА МИТЦІВ ДІАСПОРИ.

Українські кінофільми мали значний вплив на театральних режисерів діаспори, балетмейстерів, керівників оркестрів та ансамблів. Кінокартини з України надихали митців звертатися до української літератури, фольклору, традицій, що знайшло відображення в низці адаптацій кінофільмів до театральної сцени на території США.

Наприклад, музика з кінофільму «Тіні забутих предків», створена видатним українським композитором Мирославом Скориком, завоювала світове визнання і виконується в різних куточках світу, зокрема в американських філармоніях. Емоційно насичений саундтрек став не тільки невід'ємною частиною кінематографічного шедевру режисера Сергія Параджанова, а й окремим мистецьким твором, який виходить за межі кіноекрана.

Як зазначали діаспоріани, музична композиція з кінофільму «Тіні забутих предків» вражає своєю глибиною, емоційною насиченістю та унікальністю звучання. Композитор Мирослав Скорик зумів передати дух української культури через звуковий ландшафт, що акомпанує фільмові кадри. Використання українських народних мотивів, поєднаних з сучасним оркестровим звучанням, створило неповторний атмосферний настрій та поглиблює емоційні переживання глядача. Виконання цієї музики

---

¹ Stand with Ukraine through Film (Електронний ресурс)

URL: <https://www.standwithukrainethroughfilm.org/about-us.html> (Дата звернення: 12.07.2023)

американськими філармоніями не лише підкреслює велич творчого доробку Мирослава Скорика, а й дозволяє американській аудиторії заглибитися в аутентичний звук української музичної спадщини. Це також свідчення впливу української культури на світову музичну сцену та здатності мистецтва здійснювати міжнаціональні перетини та взаємовпливи.

Покази українського кіно в середовищі діаспори актуалізувало інтерес до українського фольклору, який митці діаспори перенесли з кіно на театральну сцену. Це сприяло розширенню аудиторії та збагаченню традицій театального мистецтва. Сценічна адаптація фольклорних сюжетів з українського кінематографа відбувалась у різних форматах, таких як мюзикли, театралізовані вистави та танцювальні перформанси в дитячих українських літніх таборах, театральних спілок діаспоріан тощо.

Наприклад, сцени та персонажі з українських фільмів, таких як «Тіні забутих предків», «Лісова пісня» або «Пропала грамота», слугували основою для створення театральних вистав. Такі вистави поєднували елементи національного фольклору, музики, танців та аматорської та професійної акторської майстерності.

Адаптація фольклору на діаспоріанській сцені вимагала уважної роботи з режисерської та художньої точок зору, щоби зберегти дух і автентичність української культури. Такий театральний підхід допомагав не лише в збереженні та популяризації фольклору, але й привертанні нового покоління глядачів до цінностей української культури¹.

Наприклад, кінофільм «Пропала грамота» подарував ідеї для перформансів, присвячених до святкування Івана Купала, а «Вечори на Хуторі біля Диканьки» – для театральних колядувань та щедрих вечорів, а також декількох хороших каліфорнійських постановках «Щедрика» Миколи Леонтовича.

Також це сприяло підготовці діаспори до балету «Лісова пісня», прем'єра якого відбулася у Вашингтоні у 2023 році (Див. Додаток П). До

---

¹ Український Інститут Америки

речі, ця постановка вже посприяла розвитку українського балету в США – режисери діаспори взяли за створення нових балетів за українською класикою та перенесення вже існуючих сценаріїв з України до США¹.

Діаспора висловила сподівання, що представлений балет «Лісова пісня» відзначить початок нового етапу історії українського мистецтва в США. Відгуки на балет були надзвичайно гарними. Водночас, ще більш важливою була інтеграція української культури до світового культурного простору. Окрім цього, прима-балерина українського балету Катерина Кухар, яка взяла участь в постановці, підкреслила, що балет – це флагман та інструмент для популяризації культури, яка об'єднує дипломатію, політику та економіку. Реакцію глядачів з різних країн була доволі позитивною, глядачі були приємно вражені красою українського балету та висловлювали нерозуміння, чому цей культурний скарб був прихований від світового глядача так довго, протягом майже 75 років².

Особливе місце для театральної сцени США займає фільм «Пропала грамота», який було перероблено у п'єсу. Театральна постановка показувалася у дитячих українських таборах в Каліфорнії протягом 2003-2005 років за участі самих вихованців. Причиною такого зацікавлення були пригодницький сюжет, режисерський підхід та характерна українська тематика цього фільму, які створили унікальний національний образ, який може бути вдало відтворений на театральній сцені³.

«Пропала грамота» розповідає історію пригод та пошуків грамоти, що містить найцінніші таємниці національної спадщини. Така сюжетна лінія є цікавим матеріалом для театральної драми або комедії, яка розкриватиме героїчні моменти та виклики української історії. Сюжет сприяє популяризації образу українського козацького серед підлітків в США. Важливість «Пропалої грамоти» полягає не лише в рольовому виконанні та сюжеті, але і

¹ Балет «Лісова пісня»// Український Інститут Америки, 2023 р.

² Так само

³ Спогади музичного керівника Алли Давидян щодо дитячого табору «ЮА-ЮС-Юнацтво» у Каліфорнії, соц.. мережі, 2018 р.

в тому, як вона сприяє збереженню і популяризації української культури та насамперед фольклору, які стають доступними та зрозумілими для глядачів різних вікових категорій в США.

Український кінематограф відіграв важливу роль у розвитку театральних постановок, привносячи на екран знакові твори української літератури. Найпопулярнішими були фільми, такі як «Тіні забутих предків», «Лісова пісня», «Захар Беркут» та ін., що стали не тільки кінематографічними шедеврами, але і надихнули театральних режисерів до створення унікальних сценічних інтерпретацій. «Тіні забутих предків» перенесли глядачів в унікальний світ української історії та культури. Цей фільм, заснований на творах Михайла Коцюбинського, став важливим джерелом інспірації для театральних артистів, які бажають втілити на сцені витонченість та символізм української літератури. «Лісова пісня», інша кінематографічна перлина, також знайшла відгук у театральних колах Нью-Джерсі та Вашингтону. Вона привнесла на сцену емоційну глибину та драматизм, розкриваючи глядачам унікальний світ українського фольклору. «Захар Беркут» відомий своєю героїчною тематикою та захоплюючою історією. Цей фільм, в поєднанні з епічною музикою та вражаючими пейзажами Карпат, надав ідеальну основу для театральних адаптацій, які вдалися втілити його велич і драматизм на камерних сценах Нью Йорку та Лос Анджелесу. Загалом, український кінематограф відіграв суттєву роль у збагаченні та розширенні театральної сцени, вдихаючи творчість режисерів і акторів та роблячи українську культуру доступною для аудиторії різних театральних заходів.

4.3 ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО КІНО НА ПРЕДСТАВНИКІВ ТВОРЧИХ ПРОФЕСІЙ.

Український кінематограф мав важливий вплив на представників творчих кіл діаспори, таких, як дизайнери одягу, співаки та актори. Вплив українських кінофільмів на дизайнерів одягу стає значущим чинником у

творенні унікальних і стильних колекцій. Українське кіно, як істотна складова культурного досвіду, надає дизайнерам нові ідеї, пропонує їм фокусуватися на традиціях та автентичності. Одним із ключових аспектів впливу кіно на дизайнерів є візуальний аспект. Костюми та стилізація персонажів українських фільмів можуть стати джерелом натхнення для нових модних рішень. Тематика та атмосфера фільмів дозволяють дизайнерам створювати колекції, які відображають українську культуру та традиції через призму моди.

Історичні фільми можуть послужити важливим джерелом для відтворення аутентичних деталей у вигляді вишивок, тканин, форм та аксесуарів. Завдяки українському кіно дизайнери можуть вивчати та інтерпретувати елементи традиційного одягу, вносячи їх в світ сучасної моди.

Крім того, психологічні аспекти персонажів та їхні характерні особливості можуть вплинути на вибір кольорів, фактур та фасонів у створенні дизайну одягу. Дизайнери можуть відобразити емоційний стан персонажів та їхні життєві перипетії через стиль і кольорову гамму своїх творінь.

Усі ці фактори взаємодіють, створюючи інноваційні та унікальні колекції, що поєднують в собі спадщину та модернізацію. В результаті, українське кіно виступає креативним інструментом, що допомагає дизайнерам утілювати дух та ідентичність української культури у світовій моді.

У 1997 році представниця української діаспори в Сан-Дієго, Алла Михайленко, створила унікальну колекцію жіночого одягу, яка вразила місцевих дизайнерів своєю оригінальністю та неповторністю. На створення цієї колекції авторку надихнули українська культура та образи, зокрема, кінострічка «Пропала грамота» (зокрема, образи чаклунок, що купаються в озері). Мотиви «Пропалої грамоти» та образи чаклунок, створені за мотивами української традиційної культури, стали ключовим елементом в творчості

Алли Михайленко. Кожна модель має унікальний дух українського фольклору та легенд. У колекції можна побачити витончені візерунки, що відтворюють магію українських казок, а також образи чаклунок, мавок та жіночих довгих сорочок, занурених у таємничі озера. Створена Аллою Михайленко колекція жіночого одягу стала не лише модним явищем, але й мистецьким витвором, що розповіла про багатство української культури. Ця ініціатива дозволяє представницям української діаспори відчутти зв'язок із своїми традиціями, надаючи їм можливість виразити свою національну приналежність через естетику та стиль українського одягу¹.

Унікальну фотосесію в стилі «Тіні забутих предків» створила Марією Федорішен, студентка Каліфорнійського університету. 1992 рік став часом відкриття та самовираження через непередбачене поєднання стилю та культурної спадщини. Федорішен вирішила створити фотосесію для студентського модного журналу, і цей проєкт став яскравим виявом її таланту та креативності. За допомогою витонченого вибору костюмів, вдумливо вибраної локації та професійної роботи з фотографом, авторка створила атмосферу, що оживляє події фільму. Вона вдало інтерпретувала елементи традиційного українського костюма, використовуючи вишивку, глибокі кольори та тканини, що відзначаються національним мистецтвом².

Фотосесія, інспірована кінострічкою «Тіні забутих предків», відобразила не лише глибину та красу української культури, але й стала вираженням індивідуальності та сучасного погляду на українську спадщину. Цей творчий проєкт став не лише модним експериментом, а й виразом особистого підходу до самовизначення та власного стилю. Марія Федорішен відтворила світ міжкультурного діалогу, перетворивши традиційні мотиви в елементи моди, які можуть існувати в сучасному світі. Її фотосесія залишила помітний слід у світі діаспоріанської моди та визначила нові шляхи в інтерпретації культурної спадщини через призму творчості та стилю.

---

¹ Alla Michailenko – designer from San Diego// San Diego Chronicals, 1-3 грудня 1997 р.

² Fedorishen. Alumnus`94// University of California Los Angeles (UCLA)

Українське кіно спонукало багатьох творчих представників української діаспори пов'язати своє життя з кіноіндустрією. Наприклад, Віра Фарміга, талановита американська акторка з українським корінням, відзначається своєю яскравою та різноманітною кінокар'єрою, як і її молодша сестра Таїсса. Їх доросле життя в світі голлівудського кіно визначено не лише професійними викликами, але й великим впливом української культури та кіномистецтва на їх творчість. Крім того, вони активно підтримують Україну на сучасному етапі.

У дитинстві Віра Фарміга мала можливість заглибитися в українську культуру, переглядаючи українські кінофільми, які знаходили визнання в душі майбутньої акторки. Твори таких режисерів, як Сергій Параджанов, Олександр Довженко та ін., відіграли значущу роль у формуванні її художнього смаку та відношення до своїх українських коренів. Унікальні шедеври українського кіно розкривали перед акторкою глибину національної ідентичності та багатство традиційної української культури. Завдяки їх атмосфері, вона переносилася в унікальний світ, наповнений витонченою красою та символізмом, зокрема, завдяки кінопоказам, організованим українською діаспорою¹.

У підсумку українські кінофільми стали для Віри Фарміги не лише джерелом натхнення, але й чинником у формуванні її художнього вираження та культурної самосвідомості. Окрім цього, вона активно підтримує Україну та українців в умовах війни (Див. Додаток Р). Це ще один приклад того, як світові артисти можуть знаходити величезну силу в українській культурі та залишатися пов'язаними зі своїми коріннями через свій творчий вибір.

Український кінематограф також вплинув на співачку Квітку Цісік. Вона була однією з перших амбасадорів української музичної традиції в світі, а вплив українського кіно на її творчість лише посилив це становище. Вона не лише висвітлювала красу української культури в своїй музиці, але й

---

¹ Interview with Vera Farmiga for MTV channel, The Conjuring, 2013.

допомагала зберегти і передати традиційні цінності новим поколінням, роблячи вагомий внесок у розвиток українського мистецтва в США¹.

Таким чином, українське кіно впливає на розвиток творчих галузей в українській діаспорі США, стимулюючи інтерес та натхнення серед творчих людей. Фільми служать не лише предметом розваги, але й інструментом для рефлексії та обговорення важливих тем, що сприяє формуванню та розвитку культурного простору. Українське кіно у США стає частиною ширшого культурного ландшафту, сприяючи збереженню та розкриттю унікальних рис української ідентичності в діаспорі, а також підтримці різноманітності в американському суспільстві.

---

¹ Коришко Д. Квітка Цісик.// ВВС Україна, 2023. (Електронний ресурс)

URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cj57nj7pn4o> (Дата звернення: квітень 2023 р.)

ВИСНОВКИ

Українська діаспора в США завжди виявляла помітний інтерес до культурної спадщини України, зокрема через увагу до українського кінематографа. Глядачі з діаспори, переглядаючи фільми, створені українськими кіностудіями, не лише відчували ностальгію за своєю рідною землею та культурою, але й намагалися зрозуміти політичні контексти створення тих чи тих кінострічок, кіносюжетів та кінообразів, звертали увагу на рівень технічного прогресу тощо. Згадки про українське кіно в світовій та українській пресі діаспоріани поширювали у своїх засобах масової інформації, передусім газетах, а на сучасному етапі – в соціальних мережах. Також, представники діаспори ініціювали кінопокази та підтримували український кінематограф на міжнародних кінофестивалях. За ініціативи та підтримки діаспори було створено українські кіноклуби, які поширюють знання про українське кіномистецтво серед американської громади.

Представлене дослідження було спрямоване на визначення особливостей взаємодії українського кіно та української діаспори в США, враховуючи різні аспекти цієї взаємодії та заповнення пробілів, які до цього часу залишалися поза увагою дослідників. Довгий час реакція діаспори на український кінематограф залишалася малодослідженою, і наша робота спрямована на висвітлення цього важливого аспекту. Враховуючи це, особливу увагу було присвячено аналізу історії формування та розвитку української діаспори в США, визначено культурний контекст та сприйняття українського кіно діаспоріанами протягом тривалого історичного часу.

Одним із найбільш важливих джерел для дослідження стали газети «Свобода» та «Ukrainian Weekly». Показово, що зростання кількості публікацій про український кінематограф зазвичай пов'язане з певними суспільно-політичними трансформаціями (розпад СРСР, проголошення незалежності України, російсько-українська війна тощо).

У межах дослідження розглядається роль української діаспори в формуванні рецепції українського кіно у США, зокрема, вивчаються реакції діаспори на фільми, які відображають події в Україні та її культурну спадщину. Особлива цінність нашого дослідження полягає в тому, що воно пропонує комплексний погляд на взаємодію українського кіно та діаспори, розширюючи джерельну базу для майбутніх наукових досліджень в даній царині.

У першому розділі роботи було проаналізовано історіографію, джерела та методологію дослідження. У другому розділі висвітлено історію української діаспори, українського кіно та його взаємодію з культурним ландшафтом США. У третьому розділі аналізуються реакцію української діаспори в США на кінематограф, вироблений на українських кіностудіях. Розглядаються ключові аспекти сприйняття фільмів, особливості їхньої оціночної діяльності, а також тенденції у взаємодії діаспори з українським кіно в різні періоди часу. Наприклад, у дослідженні робиться висновок, що особливе значення для української діаспори мав кінофільм «Тіні забутих предків», який сприймався неоднозначно. Попри це він привернув увагу діаспоріан і став улюбленим для широкої аудиторії, особливо в еміграційному середовищі. Його унікальна та виразна естетика, глибокий зміст і вміння відтворити українську культурну спадщину сприяли тому, що зрештою фільм отримав статус культового для української діаспори в США. Він став об'єктом гордості та важливим елементом у відзначенні та збереженні культурної ідентичності серед українців у новому для них соціокультурному середовищі. Окрім цього, він збирав та поєднував навколо себе різні групи українців, сприяючи розвитку культурного життя діаспори. Також, це єдиний український кінофільм, який протягом 60-ти років демонструється в США.

Крім того, українська діаспора США виявляла та продовжує виявляти особливий інтерес до кінокартин Олександра Довженка, кінофільмів епохи українського поетичного кіно та сучасних художніх фільмів, що присвячені

актуальним подіям сучасної історії України (зокрема, Євроволовція та російсько-українська війна). Далеко не всі кінострічки українського виробництва знаходять позитивне сприйняття в середовищі діаспори, існує чимало критики, пов'язаної передусім з кіновиробництвом радянського часу. Протягом ХХ століття та на сучасному етапі діаспоріани уважно слідкують за роботами українських кінорежисерів, розвитком кіноіндустрію в Україні загалом.

Четвертий розділ представленої роботи фокусується на аналізі впливу українського кіно на культурне життя української громади в США. Робиться висновок, що українські фільми впливають на різні сфери творчості та культурного життя, зокрема на режисерів, дизайнерів, фотографів, співаків та акторів, вивчаючи їхні творчі процеси та творчий розвиток під впливом українського кіномистецтва. Наприклад, український кінематограф відіграв важливу роль у розвитку театральних постановок, привносячи на екран знакові твори української літератури. Найпопулярнішими були фільми, такі як «Тіні забутих предків», «Лісова пісня», «Захар Беркут» та ін., що стали не тільки кінематографічними шедеврами, але і надихнули театральних режисерів до створення унікальних сценічних інтерпретацій.

Підсумовуючи, слід відзначити, що українське кіно має, дійсно, величезне значення для української діаспори в США, сприймається не лише в якості розваги, а передусім в якості потужного інструмента для збереження та підтримки української ідентичності та культурного спадку. Насамперед, українські фільми відіграють важливу роль для підтримки культурного зв'язку з Батьківщиною. Кіно стає «вікном», через яке діаспора може спостерігати за культурними та соціальними змінами в Україні. Крім того, українське кіно сприяє єднанню діаспори, створюючи спільний знаменник і об'єкт обговорення серед українців, розселених у різних частинах світу. Фільми стають магнітом для зібрання спільноти, спонукаючи людей об'єднатися для перегляду та обговорення.

Слід також враховувати, що українське кіно відіграє важливу роль у популяризації України та української культури, мови, історії, традицій та ін. у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1. "Додому": перший український фільм про анексію Криму//Куришко Д., BBC News Ukraine, 2019 р. (Електронний ресурс).
URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50303912> (Дата звернення: 20.08.2023)
2. «Вереск банкрутів»// С. Гординський, Свобода, №19, 1948 (Електронний ресурс).
URL: <https://www.svoboda-news.com/archiv/pdf/1948/Svoboda-1948-019.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22> (Дата звернення: 10.09.2023)
3. «Нова советська фільма «Україна в огні»» // Свобода, №64, Нью Джерсі, США, 1944 (Електронний ресурс).
URL: <https://www.svoboda-news.com/archiv/pdf/1944/Svoboda-1944-064.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22> (Дата звернення: 23.09.2023)
4. «Тіні забутих предків» - кінофільм. *Свобода*. 1965. Ч. 35. 24 лютого. С. 1 [Електронний ресурс].
URL: <http://www.svoboda-news.com/archiv/pdf/1965/Svoboda-1965-035.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
5. «Тіні забутих предків» в Понкерсі і Бріджпорті. *Свобода*. 1974. Ч. 221. 6 грудня. С. 4 [Електронний ресурс].
URL: <http://www.svoboda-news.com/archiv/pdf/1974/Svoboda-1974-221.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%22>

- [D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 05.06.2023)
6. «Тіні забутих предків» у Колумбії, Нью Йорк. *Свобода*. 1972. Ч. 076. 25 квітня. С. 1 [Електронний ресурс].
URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1972/Svoboda-1972-076.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 01.06.2023)
7. «Фільм з радянської України – Звенигора» // *Свобода*, №267, Нью Джерсі, США, 1929 (Електронний ресурс). URL: <https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1929/Svoboda-1929-267.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B0%22> (Дата звернення: 11.09.2023)
8. «Щорс – блахман московської пропаганди» // *Свобода*, №2, Нью Джерсі, США, 1940 (Електронний ресурс). URL: <https://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1940/Svoboda-1940-002.pdf#search=%22%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%22> (Дата звернення: 12.09.2023)
9. 57 New York Film Festival: Sergei Parajanov. *RussianArtAndCulture*. [Електронний ресурс].URL:<https://www.russianartandculture.com/57-new-york-film-festival-three-short-films-by-sergei-parajanov/> (Дата звернення: 11.12.2023)
10. 80 років від дня народження Сергія Параджанова. *Свобода*. 2004. Ч. 3. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/2004/Svoboda-2004-03.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 29.03.2022)

11. Bihun Yaro. The Washington Group Cultural Fund begins 2015-2016 season. *Ukrainian Weekly*. 23.10.2015 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrweekly.com/uwwp/the-washington-group-cultural-fund-begins-2015-2016-season/> (Дата звернення: 15.11.2023)
12. Columbia University launches Ukrainian film club with screening of *Мамай//Brama*, 2004 (Електронний ресурс). URL: <http://www.brama.com/news/press/2004/10/041015columbia.html> (Дата звернення: 12.07.2023)
13. Film Festival: 'The Hunt': Powerful Spanish Drama Touches On Civil War-- 2 Other Movies Shown//The New York Times. 1966. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nytimes.com/1966/09/20/archives/film-festival-the-huntpowerful-spanish-drama-touches-on-civil-war2.html> (Дата звернення: 15.04.2023)
14. Rosenbaum J. *Shadows of our Forgotten Ancestors*. JonathanRosenbaum.net. 2007 [Електронний ресурс]. URL: <https://jonathanrosenbaum.net/2007/09/shadows-of-our-forgotten-ancestors/> (Дата звернення: 12.02.2022)
15. *Shadows of Forgotten Ancestors. Blogspot: Forgotten Classics of Yesteryear*. 26.04.2010. [Електронний ресурс]. URL: <https://forgottenclassicsofyesteryear.blogspot.com/2010/04/shadows-of-forgotten-ancestors.html?m=0> (Дата звернення: 05.10.2023)
16. Stand with Ukraine through Film (Електронний ресурс). URL: <https://www.standwithukrainethroughfilm.org/about-us.html> (Дата звернення: 12.07.2023)
17. Three short films by Sergei Parajanov. *Filmink.org* [Електронний ресурс]. URL: <https://www.filmlinc.org/films/three-short-films-by-sergei-parajanov/> (Дата звернення: 10.10.2023)
18. Анонси // UaPostUs (Електронний ресурс). URL: <https://www.uapost.us/> (Дата звернення: 18.09.2023)

- 19.Б. Б. З діяльності Літературно-Мистецького клубу. *Свобода*. 1976. Ч. 139. 23 липня. С. 3 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1976/Svoboda-1976-139.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.06.2023)
- 20.Бей О. Нахічевань – вірменська територія? *Свобода*. 1989. Ч. 23. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1989/Svoboda-1989-023.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 22.02.2022)
- 21.В Аргентині відзначено фільм «Тіні забутих предків». *Свобода*. 1965. Ч. 84. 6 травня. С. 1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1965/Svoboda-1965-084.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
- 22.В Асторії покажуть українські фільми С. Параджанова. *Свобода*. 1994. Ч. 95. С. 1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1994/Svoboda-1994-095.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 29.03.2022)
- 23.В Києві арештовано Сергія Параджанова, італійські і французькі кінорежисери протестують. *Свобода*. 1974. Ч. 030. 14 лютого. С. 1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1974/Svoboda-1974->

- [030.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 01.06.2023)
24. В Нью-Йорку висвітлюють новий фільм С. Параджанова. *Свобода*. 1987. Ч. 39. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1987/Svoboda-1987-039.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 18.02.2022)
25. В Нью-Йорку показано фільм «Тіні забутих предків». *Свобода*. 1966. Ч. 175. 21 вересня. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1966/Svoboda-1966-175.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
26. В Нью-Йорку – Ірвінгтоні, Н. Дж... *Свобода*. 1967. Ч. 088. 16 травня. С. 7 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-088.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.03.2023)
27. В Нью-Йорку – Ірвінгтоні, Н. Дж... *Свобода*. 1967. Ч. 089. 17 травня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-089.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%22>

- [D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 10.03.2023)
28. В Польщі цікавляться книгами Івана Франка. *Свобода*. 1976. Ч. 169. 11 вересня. С. 5 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1976/Svoboda-1976-169.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22> (Дата звернення: 20.07.2023)
29. В. Ч.-о. Про «Тіні забутих предків». *Свобода*. 1966. Ч. 25. 8 лютого. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1966/Svoboda-1966-025.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
30. Вже другий тиждень... *Свобода*. 1966. Ч. 219. 26 листопада. С. 4 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1966/Svoboda-1966-219.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 01.03.2023)
31. Вінніпег, Канада. Український студентський літературний кружок. *Свобода*. 1968. Ч. 031.16 лютого. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1968/Svoboda-1968-031.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.03.2023)

32. Гарвардський Український дослідницький інститут (Електронний ресурс). URL: <https://huri.harvard.edu/event/film-presentation-14> (Дата звернення: 12.07.2023)
33. Головна роля у фільмі. *Свобода*. 1971. Ч. 156. 25 серпня. С. 4 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1971/Svoboda-1971-156.pdf#search=%22%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%82%D0%B0%D1%85%20%D0%B7%20%D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%8E%20%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D1%8E%22> (Дата звернення: 18.05.2023)
34. Гуцули – це «маленький закарпатський народ». *Свобода*. 1967. Ч. 070. 19 квітня. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-070.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.03.2023)
35. Давиденко В. П'ята річниця смерті Артема Орела. *Свобода*. 1977. Ч. 171. 10 серпня. С. 7 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1977/Svoboda-1977-171.pdf#search=%22%D0%B0%20%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BB%22> (Дата звернення: 05.09.2023)
36. Данилюк М. Чергова проба сумнівів. *Свобода*. 1966. Ч. 224. 3 грудня.
37. Дивізійний вечір у Нью Йорку. *Свобода*. 1975. Ч. 099. 23 травня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1975/Svoboda-1975-099.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%22>

- [D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1975/Svoboda-1975-189.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22) (Дата звернення: 10.06.2023)
38. Другий літній семінар УВАН. *Свобода*. 1975. Ч. 189. 8 жовтня. С. 4 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1975/Svoboda-1975-189.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 10.06.2023)
39. Єфимов В. Повернення Сергія Параджанова. *Свобода*. 2013. Ч. 46. С. 11 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/2013/Svoboda-2013-46.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.04.2022)
40. 3 нагоди тижня слов'янських культур в Нью Йорку... *Свобода*. 1978. Ч. 261. 1 грудня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1978/Svoboda-1978-261.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 03.01.2022)
41. 3 України дісталися новелі Сергія Параджанова. *Свобода*. 1976. Ч. 090. 14 травня. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1976/Svoboda-1976-090.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 10.06.2023)

42. Закінчився вишкільний табір «Стежки Культури». *Свобода*. 1966. Ч. 160. 30 серпня. С. 1, 4 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966-160.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
43. Засудили С. Параджанова та матір і сина Максимових. *Свобода*. 1982. Ч. 233. 9 грудня. С.1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1982/Svoboda-1982-233.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 12.02.2022)
44. Земля. Топ 100// Довженко Центр. (Електронний ресурс). URL: <https://dovzhenkocentre.org/top-100/zemlya/> (Дата звернення: 18.09.2023)
45. Із сучасної поезії в Україні. Вірші Миколи Холодного. *Свобода*. 1968. Ч. 219. 26 листопада. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1968/Svoboda-1968-219.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%22> (Дата звернення: 20.03.2023)
46. Кінофільм «Захар Беркут». *Свобода*. 1971. Ч. 179. 28 вересня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1971/Svoboda-1971-179.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22> (Дата звернення: 18.05.2023)
47. Кінофільм «Захар Беркут». *Свобода*. 1971. Ч. 224. 4 грудня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1971/Svoboda-1971-224.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22>

- [news.com/arxiv/pdf/1971/Svoboda-1971-224.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22](http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1971/Svoboda-1971-224.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22) (Дата звернення: 25.05.2023)
48. Кінофільм «Тіні забутих предків». *Свобода*. 1964. Ч. 183. 30 вересня. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1964/Svoboda-1964-183.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
49. Кінофільм за повістю Івана Франка. *Свобода*. 1970. Ч. 147. 18 серпня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1970/Svoboda-1970-147.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22> (Дата звернення: 25.03.2023)
50. Когут С. Українському кіноклубові Колумбійського університету – 10 років. *Свобода*. 2014. Ч. 50. С. 15 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/2014/Svoboda-2014-50.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.04.2022)
51. Коришко Д. Квітка Цісик // BBC Україна, 2023. (Електронний ресурс) URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cj57nj7pn4o> (Дата звернення: квітень 2023 р.)
52. Крупський К. «Совет фільм». *Свобода*. 1970. Ч. 110. 18 червня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1970/Svoboda-1970->

- [110.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 20.03.2023)
53. Кучер М. «Тіні забутих предків» - вогняні коні. *Свобода*. 1983. Ч. 142. 29 липня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1983/Svoboda-1983-142.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 18.02.2022)
54. Літературний вечір Н. Білоцерківець. *Свобода*. 1995. Ч. 15. С. 6 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1995/Svoboda-1995-015.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 29.03.2022)
55. Літо в українському Гарварді. *Свобода*. 1974. Ч. 187. 17 жовтня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1974/Svoboda-1974-187.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.06.2023)
56. Маркусь В. Українська участь на Венеційському бієнале. *Свобода*. 1977. Ч. 285. 24 грудня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1977/Svoboda-1977-284.pdf> (Дата звернення: 10.09.2023)
57. Мороз В. Хроніка спротиву (5). *Свобода*. 1970. Ч. 224. 9 грудня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1970/Svoboda-1970->

- [224.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 15.05.2023)
58. Мороз В. Хроніка спротиву (6). *Свобода*. 1970. Ч. 225. 10 грудня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1970/Svoboda-1970-225.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 15.05.2023)
59. Наумович С. Про це і те. *Свобода*. 1977. Ч. 150. 1 липня. С. 2, 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1977/Svoboda-1977-150.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%22> (Дата звернення: 05.09.2023)
60. Наумович С. Спогади Плюща (2). *Свобода*. 1978. Ч. 038. 18 лютого. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1978/Svoboda-1978-038.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 03.10.2023)
61. Наумович С. Спогади Плюща (4). *Свобода*. 1978. Ч. 041. 23 лютого. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1978/Svoboda-1978-041.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%22> (Дата звернення: 15.11.2023)

62. Наумович С. Спогади Плюща (5). *Свобода*. 1978. Ч. 042. 24 лютого. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1978/Svoboda-1978-042.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 22.12.2023)
63. Немає українського кінофільму. *Свобода*. 1967. Ч. 013. 24 січня. С. 5 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-013.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 01.03.2023). Критика фільму «Тіні забутих предків». *Свобода*. 1967. Ч. 017. 28 січня. С. 4 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-017.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 01.03.2023)
64. Несторович В. Сприяння і ворожість. *Свобода*. 1967. Ч. 171. 20 вересня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-171.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 15.03.2023)
65. Новий фільмовий сезон 1967-68. *Свобода*. 1967. Ч. 174. 23 вересня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967->

- [174.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 20.03.2023)
- 66.Онишкевич Л. Мрякобісся продовжується. *Свобода*. 1970. Ч. 196. 28 жовтня. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1970/Svoboda-1970-196.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 15.05.2023)
- 67.Орел А. «Тіні забутих предків» чи тінь сучасного держиморди (1). *Свобода*. 1967. Ч. 095. 25 травня. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-095.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 10.03.2023)
- 68.Орел А. «Тіні забутих предків» чи тінь сучасного держиморди (2). *Свобода*. 1967. Ч. 096. 26 травня. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-096.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 10.03.2023)
- 69.Орел А. «Тіні забутих предків» чи тінь сучасного держиморди (3). *Свобода*. 1967. Ч. 097. 27 травня. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda->

- [1967-097.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 10.03.2023)
70. Орел А. «Тіні забутих предків» чи тінь сучасного держиморди (4). *Свобода*. 1967. Ч. 098. 31 травня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-098.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 15.03.2023)
71. Орел А. «Тіні забутих предків» чи тінь сучасного держиморди (5). *Свобода*. 1967. Ч. 099. 1 червня. С. 2, 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1967/Svoboda-1967-099.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 15.03.2023)
72. Певний Б. Започатковано видання серії листівок «Сучасна графіка України». *Свобода*. 1971. Ч. 239. 28 грудня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1971/Svoboda-1971-239.pdf#search=%22%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%83%D1%82%22> (Дата звернення: 01.06.2023)
73. Петрович М. За оборону національної спадщини і традицій. *Свобода*. 1970. Ч. 196. 28 жовтня. С. 2 [Електронний

- ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1970/Svoboda-1970-196.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 01.04.2023)
74. Під час української виставки в Савдійській Арабії. *Свобода: Альманах Українського Народного Союзу*. 1979. Річник 69. с. 183 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/almanachs/Almanach-UNA-1979.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 28.01.2022)
75. Помер С. Параджанов. *Свобода*. 1990. Ч. 140. С. 1 [Електронний ресурс].URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1990/Svoboda-1990-140.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 22.02.2022)
76. Працювати для України. *Свобода*. 1991. Ч. 142. С.2,3 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1991/Svoboda-1991-142.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 22.02.2022)
77. Прес-служба UFACE (Ukrainians For the Arts, Culture and Education)
78. Прямо з Ньюйоркського фільм-фестивалю... *Свобода*. 1966. Ч. 207. 5 листопада. С. 3 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966->

- [207.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 21.02.2023)
79. Прямо з Ньюйоркського фільм-фестивалю... *Свобода*. 1966. Ч. 208. 9 листопада. С. 8 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966-208.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 21.02.2023)
80. Прямо з Ньюйоркського фільм-фестивалю... *Свобода*. 1966. Ч. 210. 11 листопада. С. 6 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966-210.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 21.02.2023)
81. Прямо з Ньюйоркського фільм-фестивалю... *Свобода*. 1966. Ч. 211. 12 листопада. С. 4 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966-211.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 22.02.2023)
82. Рейтинг найкращих фільмів в історії українського кіно// Національний Центр ім. О. Довженка [Електронний ресурс]. URL: <https://web.archive.org/web/20210704221858/https://dovzhenkocentre.org/tor-100-all/> (Дата звернення: 07.02.2023)

- 83.С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966-224.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 01.03.2023)
- 84.С. Параджанов поневіряється в Грузії. *Свобода*. 1980. Ч. 145. 5 серпня. С.1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1981/Svoboda-1981-145.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 02.02.2022)
- 85.Савицький Р. Інавгураційний концерт Української Музичної Фундації. *Свобода*. 1976. Ч. 207. 28 жовтня. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1976/Svoboda-1976-207.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.07.2023)
- 86.Сергія Параджанова, творця фільму «Тіні забутих предків» засудили на шість років ув'язнення. *Свобода*. 1974. Ч. 098. 25 травня. С. 1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1974/Svoboda-1974-098.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.06.2023)
- 87.Серце проймає скруха. *Свобода*. 1966. Ч. 4. 8 січня. С. 3 [Електронний ресурс].URL:[http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-](http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1966/Svoboda-1966-)

- [004.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 20.02.2023)
- 88.Совети звільнили Сергія Пасаджанова. *Свобода*. 1978. Ч. 004. 6 січня. С. 1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1978/Svoboda-1978-004.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 03.10.2023)
- 89.Тарнавська М. Коцюбинський – англійською мовою. *Свобода*. 1982. Ч. 55. 24 березня. С. 2 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1982/Svoboda-1982-055.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 02.02.2022)
- 90.У Москві відзначено фільм проти українських «буржуазних націоналістів». *Свобода*. 1971. Ч. 147.12 серпня. С. 1 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1971/Svoboda-1971-147.pdf#search=%22%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%82%D0%B0%D1%85%20%D0%B7%20%D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%8E%20%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D1%8E%22> (Дата звернення: 15.05.2023)
- 91.Увага! Любителі добрих фільмів... *Свобода*. 1967. Ч. 073. 22 квітня. С. 3 [Електронний ресурс].URL:<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1967/Svoboda-1967-073.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7>

- [%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 05.03.2023)
92. Увага! Пассейк, Кліфтон й околиці!... *Свобода*. 1967. Ч. 078. 29 квітня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1967/Svoboda-1967-078.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.03.2023)
93. Увага! Філядельфія, Трентон... *Свобода*. 1967. Ч. 083. 9 травня. С. 3 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1967/Svoboda-1967-083.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 05.03.2023)
94. Український інститут Америки (Електронний ресурс). URL: <https://ukrainianinstitute.org/home/about-the-ukrainian-institute-of-america/> (Дата звернення: 17.04.2023)
95. Український канадійський фестиваль мистецтва. *Свобода*. 1971. Ч. 215. 19 листопада. С. 5 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1971/Svoboda-1971-215.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.05.2023)
96. Український фільм «Тіні забутих предків»... *Свобода*. 1977. Ч. 068. 25 березня. С. 7 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1977/Svoboda-1977->

- [068.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата звернення: 17.08.2023)
97. Український фільм в інституті. *Свобода*. 1977. Ч. 068. 25 березня. С. 7 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1977/Svoboda-1977-068.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 17.08.2023)
98. Українці в Югославії співпрацюють з українцями в Польщі і Чехословаччині. *Свобода*. 1966. Ч. 158. 26 серпня. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1966/Svoboda-1966-158.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22> (Дата звернення: 20.02.2023)
99. Фестиваль фільмів Сергія Параджанова. *Свобода*. 2010. Ч. 14. С. 16 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/2010/Svoboda-2010-14.pdf#search=%22%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%22> (Дата звернення: 30.03.2022)
100. Фільм «Тіні забутих предків» буде показаний під час Ньюйоркського фестивалю. *Свобода*. 1966. Ч. 162. 1 вересня. С. 1 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1966/Svoboda-1966-162.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7>

[%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата

звернення: 20.02.2023)

101. Французька стаття про Петлюру. *Свобода*. 1966. Ч. 166. 8 вересня. С. 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1966/Svoboda-1966-166.pdf#search=%22%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22>

[%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2%22](#) (Дата

звернення: 20.02.2023)

102. Юрій Шевчук // Персоналії, НСКУ (Електронний ресурс). URL: <https://www.ukrkino.com.ua/people/?id=5001> (Дата звернення: 12.08.2023)

Література:

1. Dufoix Stéphane, *Les diasporas*. Presses Universitaires de France, « Que sais-je ? », 2003, ISBN : 9782130539292. DOI : 10.3917/puf.dufoi.2003.01. URL : <https://www.cairn.info/les-diasporas--9782130539292.htm>
2. Gurga, J. J. *Echoes of the past: Ukrainian poetic cinema and the experiential ethnographic mode. Doctoral thesis*. London. 2012. 342 p. [Електронний ресурс]. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1380194/1/JJ%20Gurga%20-%20Thesis%20-%20Final%20version.pdf> (Дата звернення: 02.02.2023)
3. Magochii_Pavlo_Robert. *Carpatho-Rusyns and Their Descendants in North America* [Електронний ресурс]. URL: https://web.archive.org/web/20180129140419/http://shron1.chtyvo.org.ua/Magochii_Pavlo_Robert/Our_People_Carpatho-Rusyns_And_Their_Descendants_In_North_America_anhl.pdf (Дата звернення: 05.04.2023)

4. Magocsi, Paul Robert. *Our People: Carpatho-Rusyns And Their Descendants In North America.* — Toronto : Multicultural History Society of Ontario, 2004. — 113 с.
5. Nebesio, Bohdan Y. Questionable Foundations for a National Cinema: Ukrainian Poetic Cinema of the 1960s. *Canadian Slavonic Papers.* 2000. Vol. 42. Pages 35-46. [Електронний ресурс].URL:<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00085006.2000.11092236> (Дата звернення: 18.10.2020)
6. Svoboda (newspaper). *Wikipedia.* [Електронний ресурс].URL:[https://en.wikipedia.org/wiki/Svoboda_\(newspaper\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Svoboda_(newspaper)) (Дата звернення: 01.02.2023)
7. Wynar Lybomyr R., Buttlar Lois. *Guide to Ethnic Museums and Archives in the United States.* – Kent: Program for the Study of Ethnic Publications, Kent State University, 1978. – 378 p.
8. Аблицов В. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті.
9. Барвінок Ю. В. Зйомки фільму Ю. Ілленка «Криниця для спраглих» за матеріалами польових досліджень, зібраних на Чигиринщині. *Усна Історія: теорія, метод, джерело.* Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 24-26 жовтня 2018. Вінниця. С. 57-61. [Електронний ресурс].URL:[Стаття](#) (Дата звернення: 15.10.2023)
10. Безгін І.Д., Мусієнко О.С., Немкович О.М. Історія і проблеми українського мистецтвознавства. *Журнал: Наука та наукознавство.* Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. ГМ Доброва НАН України. 2006. №4. С. 74-86. [Електронний ресурс].URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/49629/10-Bezgin.pdf?sequence=2> (Дата звернення: 12.09.2023)
11. Безручко О. В. Експерименти і пошуки краси як основа творчості й кіно педагогіки Юрія Ілленка. *Мистецтвознавчі записки.* Міністерство культури і туризму України. 2008. С. 335-343. [Електронний

- ресурс].URL:<http://library.nakkim.edu.ua:8080/libdoc/zbirnyky/MZ/18.pdf#page=335> (Дата звернення: 02.11.2023)
12. Біловус Л. Українськомовна періодика української діаспори США у збереженні національної ідентичності (1991-2017 рр.). *Дисертація*. Тернопіль. 2019. 941 с. [Електронний ресурс].URL:http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/Dis_Bilovus.pdf (Дата звернення: 12.12.2023)
13. Брюховецька Л. «Тіні забутих предків»: новаторство, філософія, актуальність. [Електронний ресурс].URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16515/Briukhovetska_Tini_zabutykh_predkiv_novatorstvo_filosofia_aktualnist.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 19.12.2023)
14. Брюховецька Л. Ада Роговцева: чесність із собою. *Часопис: Кіно-театр*. 2017. №5. С. 25-28. [Електронний ресурс].URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11917/Bryukhovets%27ka_Ada_Rohovtseva_chesnist%27.pdf (Дата звернення: 05.03.2023)
15. Брюховецька Л. Арештовані фільми України. *Часопис: Кіно-театр*. [Електронний ресурс].URL:<http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4501/Bruhoveczka.pdf?sequence=1> (Дата звернення: 17.01.2022)
16. Брюховецька Л. Боротьба за великий фільм. Пам'яті Івана Миколайчука з нагоди його 70-річчя. 2011. [Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/Almpolt_2011_1_35.pdf(Дата звернення: 01.02.2023)
17. Брюховецька Л. Екранні образи Лариси Кадочникової. *Часопис: Кіно-театр*. [Електронний ресурс].URL:<http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5578/Bryukhovets'ka%2025.pdf?sequence=1> (Дата звернення: 15.02.2022)

18. Брюховецька Л. І. «Війна культур» чи загроза асиміляції? Українське поетичне кіно як фактор національного самоствердження. *Наукові записки НаУКМА*. Теорія та історія культури. 2008. Т. 75. С. 77-84. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6738/Briukhovetska_%C2%ABViina_kultur%C2%BB_chy_zahroza_asymiliatsii.PDF (Дата звернення: 15.01.2022)
19. Брюховецька Л. І. Народ у фільмах поетичного кіно. Довженко – Тарковський – Осика. *Наукові записки НаУКМА*. Теорія та історія культури. 2002. Т. 20-21. С. 92-95. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8618/Bryukhovetska_Narod_u_filmax.pdf (Дата звернення: 03.05.2023)
20. Брюховецька Л. І. Національне і транснаціональне в сучасному світовому кіно. *Наукові записки НаУКМА*. Теорія та історія культури. 2007. Т. 62. С. 61-66 [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7004/Bryukhovetz%60ka_Nacional%60ne_i_transnacional%60ne.pdf (Дата звернення: 03.05.2023)
21. Брюховецька Л. І. Специфіка поетичного бачення в мистецтві кіно. *Наукові записки НаУКМА*. 1999. Т. 9., ч. 1: спеціальний випуск. С. 198-202. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10437/Bryukhovets%27ka_Spetsyfika_poetychnoho_bachennya.pdf (Дата звернення: 05.10.2023)
22. Брюховецька Л. Іван Миколайчук. Київ: КМ Академія, 2004. 272 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2780> (Дата звернення: 05.03.2023)
23. Брюховецька Л. Іван Миколайчук. Київ: ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2007. 68с. [Електронний

- ресурс].URL:<https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2779> (Дата звернення: 05.03.2023)
24. Брюховецька Л. Історія українського кіно 1920-х. Хрестоматія. – К.: Редакція журналу «Кіно-Театр», 2019.
25. Брюховецька Л. Кіно часів своєї юності. Київ: Задруга, 2008. 180 с. [Електронний ресурс].URL:<https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2781> (Дата звернення: 11.11.2023)
26. Брюховецька Л. Кіносвіт Юрія Ілленка. Київ: Задруга, 2006. 288 с. [Електронний ресурс].URL:<https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2783> (Дата звернення: 11.11.2023)
27. Брюховецька Л. Коли минуле стає зримим. Українська історія у творчості Юрія Ілленка. [Електронний ресурс].URL:<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1447/1/bruhovets.pdf> (дата звернення: 11.11.2023)
28. Брюховецька Л. Леонід Осика. «Шестидесятник». *Часопис: Кіно-театр*. [Електронний ресурс].URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4502/Bryhovetska_Leonid_Osyka_Shistdesyatnyk.pdf?sequence=1 (дата звернення: 12.10.2020)
29. Брюховецька Л. Леонід Осика. Київ: Академія, 1999. 224 с. [Електронний ресурс].URL:<https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2773> (Дата звернення: 11.11.2023)
30. Брюховецька Л. Містичний, метаморфічний, модерний. До 50-річчя «Камінного хреста» Леоніда Осики. [Електронний ресурс].URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12713/Bryukhovets'ka_Mistychnyy_metaforychnyy_modernyy.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 07.09.2023)
31. Брюховецька Л. І. Олександр Довженко і Київська кінофабрика. До 125-річчя Олександра Довженка / Лариса Брюховецька // Кіно-Театр. - 2019. - № 5. - С. 40-44

32. Брюховецька Л. Операторське мистецтво Юрія Ілленка в «Тінях». [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16514/Briukhovetska_Operatorske_mystetstvo_Yuriia_Illienka_v_Tiniakh.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 12.10.2023)
33. Брюховецька Л. Поетичне кіно: заборонена школа. Київ: АртЕк, 2001. 468с. [Електронний ресурс]. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2882> (Дата звернення: 12.10.2023)
34. Брюховецька Л. Попит на українських кінооператорів і зарубіжні оцінки їхньої творчості. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19426/Briukhovetska_Popyt_na_ukrainskykh_kinooperatoriv.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Дата звернення: 19.05.2023)
35. Брюховецька Л. Прорив до вічного. *Часопис: Кіно-театр*. 2008. №5. [Електронний ресурс]. URL: https://web.archive.org/web/20190120060651/http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=814 (Дата звернення: 19.05.2023)
36. Брюховецька Л. Реабілітація духовності. Парадокс Івана Миколайчука. *Часопис: Кіно-театр*. [Електронний ресурс]. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7444/11%20Bruhovets'ka.pdf?sequence=1> (Дата звернення: 19.10.2020)
37. Брюховецька Л. Творча енергія Леоніда Осики. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19233/Briukhovetska_Tvorcha_enerhiia_Leonida_Osyky.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 05.08.2023)
38. Брюховецька Л. Українське кіно: ознаки невидимих змін. 2013. [Електронний ресурс]. URL: <https://journals.pan.pl/Content/93558/mainfile.pdf> (Дата звернення: 19.12.2023)

39. Брюховецька Л. Українське кіномистецтво в сучасному дискурсі історії кіно. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18116/Briukhovetska_Ukrainske_kinomystetstvo_v_suchasnomu_dyskursi_istorii_kino%20.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 10.05.2023)
40. Брюховецька О. «Імператор Юрій Ілленко»: колаж на тему колажу Параджанова. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18992/Briukhovetska_Imperator_Yurii_Illienko_kolazh_na_temu_kolazhu_Paradzhanova.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 10.05.2023)
41. Брюховецька О. В. «Поетичне кіно»: фільм «Тіні забутих предків» у контексті візуальної культури 1960-х років. 2013. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8426/Briukhovetska_Poetychne_kino.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Дата звернення: 01.04.2023)
42. Брюховецька О. В. Українське поетичне кіно в контексті національного питання в СРСР. 2012. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3578/Briukhovetska_Ukrainske_poetychne_kino.pdf (Дата звернення: 05.03.2023)
43. Брюховецька О. Поетичний матеріалізм. «Тіні забутих предків». *Часопис: Кіно-театр*. 2013. №6. [Електронний ресурс]. URL: https://web.archive.org/web/20190120074852/http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1561 (Дата звернення: 05.03.2023)
44. Герегова С. «Актор номер один» українського поетичного кіно (до 70-річчя від дня народження Івана Миколайчука). 2011. [Електронний ресурс]. URL: file:///C:/Users/USER/Downloads/Piu_2011_14_36.pdf (Дата звернення: 05.03.2023)
45. Демещенко В. В. Творчість Сергія Параджанова в контексті української культури ХХ століття. 2017. [Електронний

- ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/Kultdum_2017_11_10.pdf
(Дата звернення: 10.03.2023)
- 46.Джонсон Т. (перекл. Брюховецька Л.) Заборонена школа. Тіні забутих предків. [Електронний ресурс].URL:<http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4499/Jonson.pdf?sequence=1> (Дата звернення: 10.03.2023)
- 47.Енциклопедія Української діаспори. – Київ – Нью-Йорк – Чикаго – Мельбурн, 2005.
- 48.Іван Головацький. Віхи української історії. Львів, 2006.
- 49.Історія українського кіно в п'яти томах//[Голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016.
- 50.Казакова Н. До питання бібліографічного відображення документного потоку з історії українського кіно ХХ - початку ХХІ ст. 2012. [Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/bp_2012_4_5.pdf (Дата звернення: 15.09.2023)
- 51.Казакова Н. До питання створення бібліографічного ресурсу з історії українського кіно ХХ – початку ХХІ століття. 2011. [Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/Ukrmyst_2011_11_62.pdf
(Дата звернення: 15.09.2023)
- 52.Канівець А. «Тіні забутих предків» у поетичному й політичному кіно 1960-х рр. [Електронний ресурс].URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16517/Kanivets_Tini_zabutykh_predkiv_u_poetychnomu_y_politychnomu_kino_1960_kh_rr.pdf?sequence=1 (Дата звернення: 15.09.2023)
- 53.Колос Д. Українське кіно в передчутті постмодернізму: «Вавилон ХХ» та «Солом'яні дзвони». 2013. [Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/VLNU_Mistec_2013_13_17.pdf (Дата звернення: 03.04.2023)

- 54.Лазебник С.Ю., Лещенко Л.О., Макар Ю.І. ті ін.. Зарубіжні Українці– К.: Вид-во “Україна”, 2001.
- 55.Марченко С. Феномен фільму «Тіні забутих предків» у контексті розгляду мови повісті й кінокартини. 2015. [Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/Nvkkarogo_2015_17_20.pdf (Дата звернення: 04.12.2023)
- 56.Мусієнко О. Михайло Ілленко (до 60-річчя від дня народження). *Журнал: Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. Національна академія мистецтв України. 2008. №1. С. 54-57. [Електронний ресурс].URL:[file:///C:/Users/USER/Downloads/apmpmn_2008_1_13%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/apmpmn_2008_1_13%20(1).pdf) (Дата звернення: 15.06.2023)
- 57.Наєнко З., Наєнко М. «Тени забытых предков» М. Коцюбинского и С. Параджанова: литературная основа и кинематографическая версия. 2009. [Електронний ресурс].URL:[file:///C:/Users/USER/Downloads/Fil_Nauk_2009_1_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/Fil_Nauk_2009_1_4%20(1).pdf) (Дата звернення: 17.09.2023)
- 58.Нікоряк Н. В. Українська еміграція на межі: кінострічка Л. Осики «Камінний хрест» (1968). *Питання літературознавства*. 2018. №98. С. 269-282. [Електронний ресурс].URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/Pl_2018_98_17.pdf (Дата звернення: 01.04.2022)
- 59.Палієнко М. Українські архівні осередки в Північній Америці. Державна Архівна Служба України
- 60.Пащенко А. Українське поетичне кіно як зразок національного кінематографу. *Часопис: Кіно-театр*. 2012. №2. [Електронний ресурс].URL:https://web.archive.org/web/20190120055531/http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1337 (Дата звернення: 19.09.2023)
- 61.Степаненко К. С. Фольклорні традиції в українському кінематографі 1960-2010-х років. *Дисертація*. Київ. 2023. 189 с. [Електронний

- ресурс].URL:http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Stepanenko-Dysertacziya_red-.pdf (Дата звернення: 05.04.2022)
62. Тригуб П.М., Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми)– К., Наукові праці. Том 74. Випуск 61, 2007 (Електронний ресурс). URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2007/74-61-23.pdf> (Дата звернення: 12.06.2023)
63. Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання. *Збірник наукових статей. Часопис: Кіно-театр*. Київ: Задруга, 2010. 256 с. [Електронний ресурс].URL:<https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=2786> (Дата звернення: 05.07.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Оголошення про кінофільм «Звенигора» в газеті «Свобода» (№267, 1929 р.)

ФІЛЬМ ДЛЯ ВСІХ УКРАЇНЦІВ! ФІЛЬМ!
ПЕРШИЙ РАЗ В АМЕРИЦІ! ОДИН ДЕНЬ В НЬОУ-ЙОРКУ!
ФІЛЬМ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ
„ЗВЕНИГОРА“
(Продукція Всеукраїнського Фото-Кіно Управління)
З УКРАЇНСЬКИМИ Й АНГЛІЙСЬКИМИ НАПИСАМИ
висвітлюється

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 17-ГО ЛИСТОПАДА (NOV.) 1929 РОКУ
В УКРАЇНСЬКІМ РОБІТНИЧІМ ДОМІ,
66-68 EAST 4th STREET, NEW YORK, N. Y.
ДВІ ВИСТАВИ НА ОДИН ВЕЧІР!
Початок 1-ої вистави в годині 7-ій вечером.
Початок 2-ої вистави в годині 9-ій вечером.
Вступ 50 центів. Для дітей 15 центів.

ЦЯ ФІЛЬМА БУДЕ ВИСВІТЛЮВАТИСЯ В НЬОУАРК, Н.ДЖ.
СУБОТУ, ДНЯ 30-ГО ЛИСТОПАДА (NOV.) 1929 РОКУ
В УКРАЇНСЬКІМ РОБІТНИЧІМ ДОМІ,
59 BEACON STREET, NEWARK, N. J.
ДВІ ВИСТАВИ НА ОДИН ВЕЧІР!
Початок 1-ої вистави в годині 7-ій вечером.
Початок 2-ої вистави в годині 9-ій вечером.

Фотографія замітки щодо кінофільму «Звенигора» в газеті «Свобода» (№267, 1929 р.). Це перший кінокадр з українського кіно на сторінках газети.

Свобода 1929, No.267 3 / 4 300%

ЦЕРТ

ОВОГО СВЯТА

ЛИСТОПАДА (NOV.) 1929 РОКУ

БЕ АУДИТОРІУМ',
 МІЖ ВУЛ. WARREN І PUTNAM.
 м. — Вступ: \$1.50, \$1.00 і 75 цнт.
 ОНД ДЛЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.
 МІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ:

- ..... Проф. д-р Володимир Тимошенко
- ..... Український Національний Хор „Думка”
- ..... проф. Івана Атаманця.
- ..... юдимир Кедровський, редактор „Свободи”.
- ..... Артистка Юлія Малевич-Шустаневичева
- ..... п. О. Попіль
- ..... Д-р Іван Яців
- ..... декорування членів Української Армії.
- ..... ьких громадян Дітройту й околиці
- ..... му Великому Національному Святі
- 165,7

Артистка П. Отава в ролі Роксани.
 (Образець з фільму „Звенигора”. — Читайте оголошення на інших місцях.)

Афіша з анонсом кінопоказу «Земля» (реж. О. Довженко, 1930) в Музеї Американської Кіноакадемії у Лос Анджелесі у липні 2023 року

A UKRAINIAN CINEMA MASTERPIECE BY OLEKSANDR DOVZHENKO

ZEMLYA

EARTH

screening at

ACADEMY
MUSEUM
OF MOTION
PICTURES

JULY 23
2PM
6067 Wilshire Blvd.
LOS ANGELES

commissioned by
UFACE

ACCOMPANIED BY A LIVE PERFORMANCE OF THE NEW FILM SCORE BY
LUKE CORRADINE

Фото замітки «В Нью Йорку показано фільм «Тіні забутих предків»»
у газеті «Свобода» від 21 вересня 1966 року

В Нью Йорку показано фільм „Тіні забутих предків”

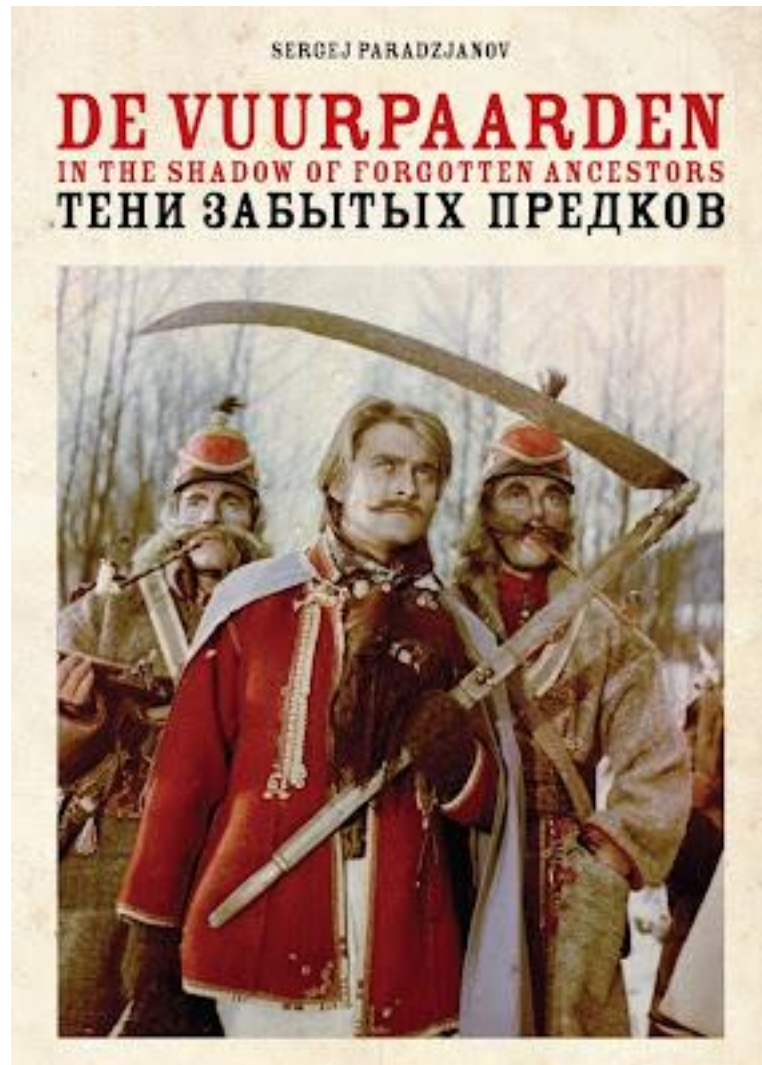
Нью Йорк. — У понеділок, 19-го вересня ввечері, тут у великому й модерному Лінколн Сентер у рамках 4-го ньюйоркського фільмового фестивалю показано фільм „Тіні забутих предків”, базований на відомій клясичній повісті Михайла Коцюбинського. Фільм випродувала київська кіностудія ім. Довженка під режисурою Сергія Параджанова. Велика зала фільмгармонії в Лінколн Сентер була до останнього місця заповнена

публікою, між якою поважну частину становили українці.

ІВАНО - ФРАНКІВЦІ ЗДАЛИ ХЛІБ

„Радянська Україна” з 12 серпня пише: „Трудівники сільського господарства Івано - Франківської області, перетворюючи в життя рішення партії, виконали план здачі зерна державі (крім кукурудзи). Область здала 39 тисяч тонн хліба. Здача зерна державі триває”.

Афіша з назвою фільму «Тіні забутих предків», яку використовували у 2000-х роках університетські кіно клуби північних штатів США

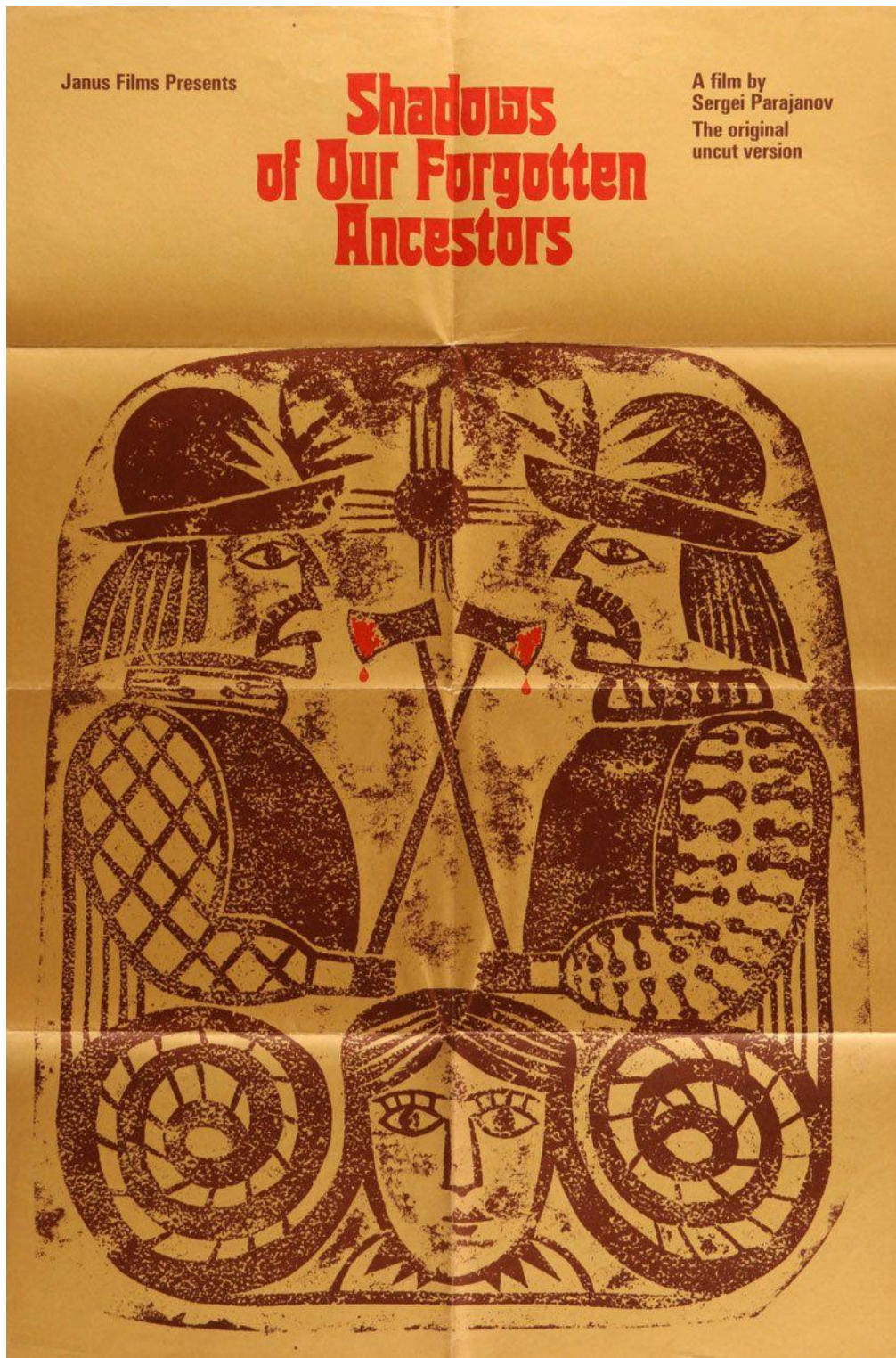

Додаток Е

Афіша кінофільму «Тіні забутих предків» до IV кінофестивалю у Нью Йорку.

Дизайн – Лі Ріді (Lee Reedy), 1966 рік.

Місцезнаходження – галерея Чісхолм Ларсон (Chisholm Larsson Gallery).

Скриншот сайту Chisholm Larsson Gallery з афішею кінофільму «Тіні забутих предків» з позначкою «продано»

VINTAGE POSTERS
Chisholm Larsson Gallery has over 60,000 Original Vintage Posters, spanning all genres.

CATEGORIES

POSTER COUNTRIES

DESIGNERS

YEAR

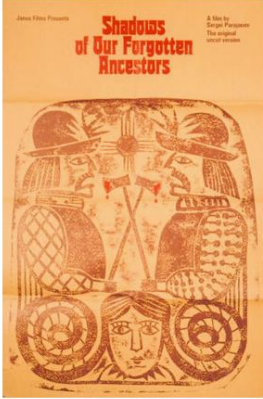
PRICE

ACQUISITION DATE

SIZE

Shadows of Our Forgotten Ancestors
 English Title: Shadows of Forgotten Ancestors
 Poster ID: CL31106
 Category: Movies
 Year: 1960s
 Actor / Director: Ivan Mikolajchuk, Larisa Kadochnikova, Tatyana Bestayeva, Spartak Bagashvilli, Nikolai Grinko, dir. Sergei Parajanov (Paradjanov)
 Film Studio: Janus Films
 Country: American
 Film Country: Armenian/Ukrainian
 Size 41 x 27 inches
 Condition: Very Good
 1964 film by the Soviet filmmaker Sergei Parajanov based on the classic book by Ukrainian writer Mykhailo Kotsiubynsky. A tragic romance with sets inspired by Slavic folklore. Ghosts singing in the snow, wild flights of fancy, and deep vein of tradition. "Paradjanov tells the universal tale of quiet wonder and awesome frenzy filling the screen with color and motion..." -Wiki "The Ukrainian film "Shadows of Forgotten Ancestors" won almost every, award in sight on the 1964 film festival circuit. But it's become even more important in recent years, as a reminder not only of a talented director - Sergei Parajanov - but also of the restrictive Soviet approach to the arts." -Roger Ebert
 Keywords: Drama,ghosts,art films,russian cinema
[Add to Personal Gallery](#)
SOLD

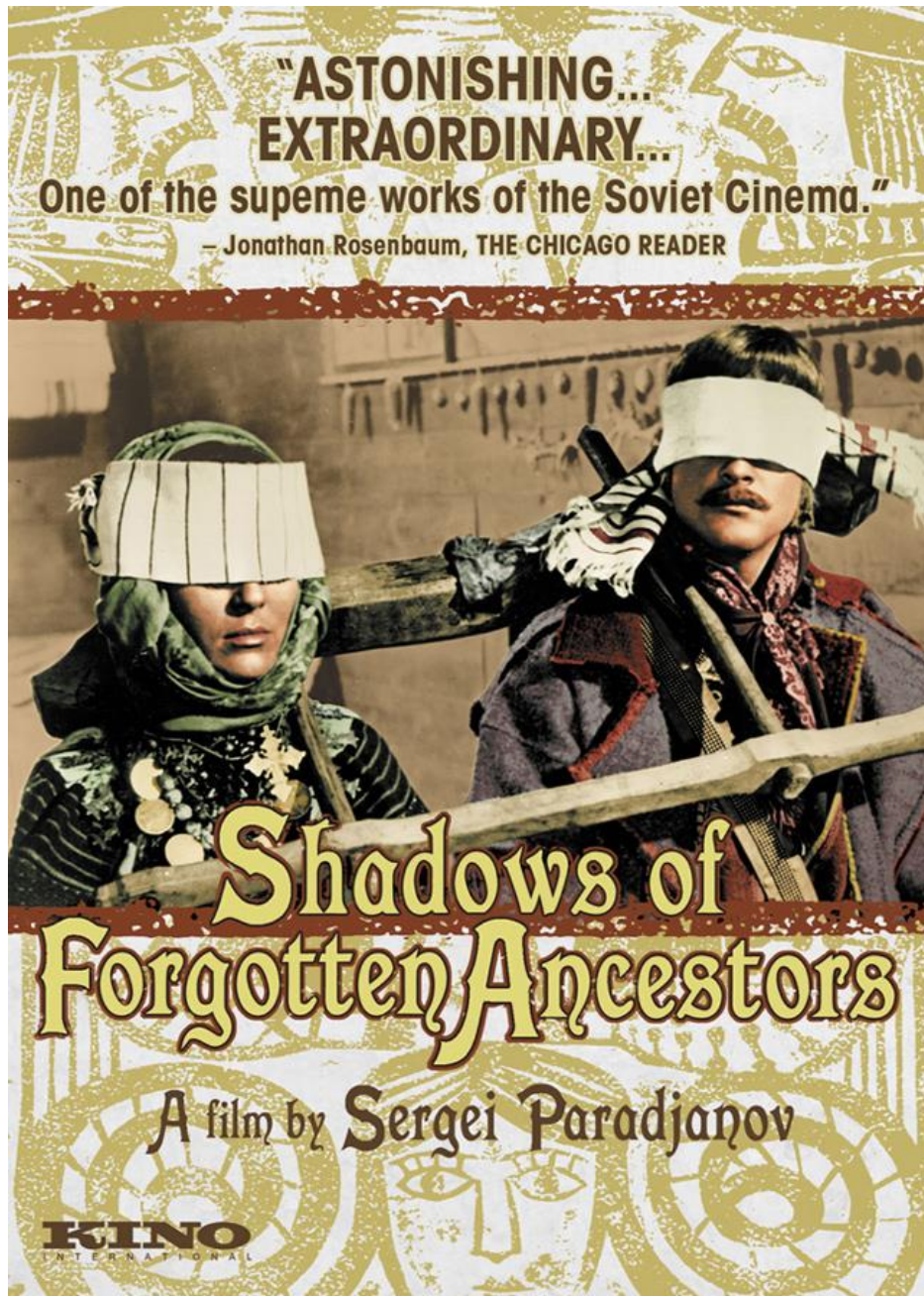
Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Додаток К

Афіша до кінофільму «Тіні забутих предків» з цитатою з рецензії

Джонатана Розенбаума за 2007 рік, США

Додаток Л

Афіша до показу кінофільму «Тіні забутих предків»
в університеті Індіани, США

Shadows of Forgotten Ancestors

(1965) Directed by Sergei Parajanov

February 3 – Saturday – 7:00 p.m.

THE
INDIANA UNIVERSITY
CINEMA

Додаток М

Фото оголошення про показ кінофільму «Тіні забутих предків»
у газеті «Свобода» від 17 травня 1976 року

В НЬЮАРКУ — ІРВІНГТОНІ, Н. Дж.
GROVE CINEMA, 346 — 16th Ave., Irvington, N.J.
Тел.: 375-5795
ЛИШЕ ТРИ ДНІ:
Від вівторка 16-го травня до четверга 18-го травня 1967 р.
Кожного дня від год. 6-ої веч.

Тіні Забутих Предків

Монументальний, світової міри український кольоровий
фільм з англійськими написами, продукції студії Дов-
женка за М. Коцюбинським.

ДОДАТОК:

УКРАЇНСЬКІ ТАНЦЮРИСТИ (в кольорах)

Додаток Н

Фото афіші Українського кіноклубу при Колумбійському університеті з переліком українських кінофільмів сучасності з анонсом показу в 2013-2014 роках, Архів Колумбійського університету, США

**Ukrainian Film Club & Ukrainian Student
Society of Columbia University**
will open season 2013-2014 with the program entitled
**New Films and New
Names from Ukraine**

The program includes a variety of films to be screened at Columbia University for the first time: ***Nuclear Waste***, 2012, dir. Myroslav Slaboshpytsky, ***Cornered***, 2013, dir. Dmytro Tiazhlov, ***Sirs and Misters***, 2013, dir. Oleksander Tychynsky, ***Not Less Than Fifty Kilos***, 2013, dir. Maria Artemenko, ***Demonstration Lesson***, 2013, dir. Maria Mashtaler.

When: Sept. 25, 2013, Wednesday, 7:30 PM
Where: 516 Hamilton Hall, Morningside Campus

Yuri Shevchuk will introduce the films and lead the discussion. All films are with English subtitles. Free & open to the public.

Pizza and soda will be there for the viewers

Додаток О

Фото з архіву Українського клубу кіно Колумбійського університету.

Дискусія після перегляду кінофільму, лютий 2020 року

Додаток П

Фото з прем'єри балету «Лісова пісня» у Вашингтоні у травні 2023 року
(архів JetSetterUa)

Додаток Р

Акторка-діаспоріанка Віра Фарміга підтримує Україну

(фото: @verafarmiga, листопад 2022 р.)

Резюме

Рецепція українського кінематографа українською діаспорою США

(поч.. XX ст.. – поч.. XXI ст..)»

(143 стр. друкованого тексту)

У дипломній роботі висвітлюються питання рецепції українського кінематографа діаспорою українців у США з XX до початку XXI століть. Основне питання приділяється поглядам представників діаспори, їх критиці та роздумам щодо кінематографу та історико-культурних подій в Україні цього періоду. Також, у кваліфікаційному творі було розглянуто питання про вплив українського кіно на культурне життя діаспори та окремих її діячів. Загалом, в роботі представлена історія українського кінематографа у США, розглянуті питання реакції діаспори щодо нього та його впливу на її культурний розвиток.

Ключові слова: український кінематограф, українське мистецтво та культура, українська діаспора в США, рецепція українського кіно

Résumé

La réception du cinéma ukrainien par la diaspora ukrainienne des États-Unis

(du début du XXe au début du XXIe siècle)

(143 page de texte rédigé)

Cette thèse traite la réception du cinéma ukrainien par la diaspora ukrainienne des États-Unis, du XXe au début du XXIe siècle. Les aspects particulièrement étudiés sont les opinions des représentants de la diaspora, leurs critiques, ainsi que leurs réflexions concernant le cinéma et les événements historiques et culturels en Ukraine durant cette période. De plus, l'influence du cinéma ukrainien sur la vie culturelle de la diaspora et de ses personnalités est abordée. Globalement, le travail présente l'histoire du cinéma ukrainien aux États-

Unis, son influence sur le développement culturel de la diaspora, ainsi que les réactions de celle-ci.

Mots-clés : cinématographie ukrainienne, art et culture ukrainienne, diaspora ukrainienne aux États-Unis, réception du cinéma ukrainien.